

BOŽSKÁ KOMEDIE

Dante Alighieri

OČISTEC

Hledáte místo, kde...

... můžete celý den studovat nebo pracovat?

... seženete knížku pro zábavu, do školy, k poučení?

... stahujete e-knihy, posloucháte hudbu, tisknete 3D?

... osobně potkáte české i světové autory?

... můžete zajít na koncert, filmy artové i 3D?

Právě jste ho našli!

Městská knihovna v Praze

43 poboček, **3** pojízdné knihovny, **4 000** akcí ročně,
2 000 000 dokumentů, **60** Kč za registraci

www.mlp.cz

knihovna@mlp.cz

www.e-knihovna.cz

www.facebook.com/knihovna

Božská komedie

Očistec

Dante Alighieri

Přeložil Jaroslav Vrchlický

Znění tohoto textu vychází z díla [Božská komedie \(Očistec\)](#) tak, jak bylo vydáno nakladatelstvím J. Otto v Praze v roce 1929. Pro potřebu vydání Městské knihovny v Praze byl text redakčně zpracován.

Text díla (Dante Alighieri: Božská komedie [Očistec]), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), není vázán autorskými právy.

Vydání (obálka, upoutávka, citační stránka a grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uvedte autora-Nevyužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko](#).

Verze 1.0 z 21. 1. 2022.

OBSAH

Zpěv první.....	7
Zpěv druhý.....	13
Zpěv třetí.....	19
Zpěv čtvrtý.....	26
Zpěv pátý.....	32
Zpěv šestý.....	38
Zpěv sedmý.....	45
Zpěv osmý.....	51
Zpěv devátý.....	57
Zpěv desátý.....	64
Zpěv jedenáctý.....	70
Zpěv dvanáctý.....	77
Zpěv třináctý.....	83
Zpěv čtrnáctý.....	90
Zpěv patnáctý.....	97
Zpěv šestnáctý.....	104
Zpěv sedmnáctý.....	111
Zpěv osmnáctý.....	117
Zpěv devatenáctý.....	124
Zpěv dvacátý.....	131
Zpěv dvacátý první.....	138
Zpěv dvacátý druhý.....	144
Zpěv dvacátý třetí.....	151
Zpěv dvacátý čtvrtý.....	157
Zpěv dvacátý pátý.....	164
Zpěv dvacátý šestý.....	170
Zpěv dvacátý sedmý.....	177
Zpěv dvacátý osmý.....	184
Zpěv dvacátý devátý.....	191
Zpěv třicátý.....	198

Zpěv třicátý první.....	205
Zpěv třicátý druhý.....	212
Zpěv třicátý třetí.....	219

Zpěv první

Ku cestě do lepší se vody noře,
člun mého ducha plachty natahuje,
za sebou nechav kruté ono moře.

O druhé říši, kde se očišťuje
duch člověka, já hodlám nyní pěti,
a odkud vstoupat v ráj se připravuje.

Zde poesii hled'te oživěti,
Vy Musy svaté, v tomto okamžení
jsem váš, ať Kalliope trochu vzletí.

Tím zvukem provázejíc moje pění,
jímž nešťastné ty straky polekané
víc nedoufaly ani v odpuštění.

Lesk safíru, jenž modrem sladkým plane,
v čistého vzduchu záři usmívá se
a ku prvnímu kruhu kolem kane,

Mým očím poskyt' novou radost zase,
jak vystoup' jsem z mrtvého vzduchu říše,
jenž zrak i hrud' mi rmoutil. V plné kráse

Vstříc východ celý usmívá se tiše
té hvězdy leskem, která k lásce kyne
i družné ryby stíníc v svojí pýše.

K druhému pólu jak můj zrak se šine,
napravo čtyři hvězdy zřím, jak svítí,
ty Adam s Evou zřel, ne oči jiné.

Z nich nebesa se zdála radost míti.
Jak, země půlnoční, jsi ovdovělá,
když přáno není tobě na ně zříti!

Jak od nich moje tvář se odvracela
k druhému pólu tíhnouc v klidném kroku,
kde obloha se bez Vozu již tměla,

Zřím kmeta samotného po svém boku,
a víc než otci syn je dlužen svému,
já vážnosti jsem viděl v jeho oku.

Vous dlouhý ve vlas bílý splýval jemu
podoběn jsa kšticím jeho skrání
ku prsoum jeho padal v dvojím lemu.

Kol tváře jeho v sladkém usmívání
ta svatá čtyři světla plála jasmem,
že viděl jsem ho jako v slunce vzplání.

„Již proti tmavé řece,“ ptal se s žasem,
„z věčného vězení jste vyšli zdraví,
kdo jste?“ A přitom zachvěl vážným vlasem,

„Kdo vedl vás, kdo byl váš svícen žhavý,
že z noci hluboké jste vyšli všady,
již pekla dol je bez ustání tmavý?

Či propasti jsou porušeny řády?
Či v nebi nyní nový zákon platí,
že u skal svých zřím zatracence tady?“ —

Hned při tom vůdce ke mně se obrátí
a řečí, rukou a posuňky káže,
mu kolenem i brvou poctu vzdáti.

Pak děl: „Ze sebe nepřišel sem, páže
mu s nebe dala žena, prosbou její
jsem v jeho průvodu byl štít a stráže.

Leč když jest přání tvé, bych podrobněji,
co nás se týče, pravdu ti neskrýval,
to upřít ti, v mém není obyčeji.

Poslední večer ještě mu nekýval,
leč pad' tak v sítě pobláznění zlého,
že malý věru čas mu ještě zbýval.

Jak řekl jsem, já poslán k boku jeho
jej vysvobodit, a tu vedla k cíli
z cest všech jen tato cesta kroku mého.

Zlých celý rod mu ukázav, v té chvíli
chci s duchy jinými jej seznámiti,
již čistiti se pod tvou stráží pílí.

Jak vyved' jsem ho, nelze povědít
pro krátký čas, mně přišla s nebe síla,
jej vésti, by tě slyšet moh' a zřítí.

Kéž jeho návštěva je tobě milá!
On hledá volnost, již ten nejlíp cení,
čí duše pro ni život opustila.

To víš, neb smrt ti byla potěšení
tam v Utice, kde zanechal jsi šaty,
jež zaskví se v den velký ve plameni.

Řád věčný není zrušen námi, spjatý
já nejsem Minosem a ten je živý,
já z kruhu jsem, kde cudný zrak plá vzňatý

Tvé Marcie a tak tě prosí tklivý:
Ó svaté srdce, chtěj mne svojí zváti!
Pro lásku její buď nám milostivý!

Kéž smíme sedmerou se říší bráti,
a chceš-li jmenován být v pekla pláni,
chci pozdravy tvé sám jí odevzdati.“ —

„— Ples mojich očí byla bez ustání
v mém žití Marcie,“ řeč kmeta splývá,
„že každé její ukojil jsem přání.

Co ona tam za řekou zlou prodlívá,
po řádu když jsem vyšel stanoveném,
teď u mne žádná prosba neprospívá.

Když pomoc paní nebeské tvým věnem,
jak díš, spoř lichocení řečí jinou,
to stačí mi, že jejím žádáš jménem.

Nuž tedy jdi a dříve hladkou třtinou
jej opásej, pak jeho umyj tváře,
by poskvrněn víc žádnou nebyl špínou;

Neb nesluší se, v nejmenší by páře
zrak toho tonul, jenž před ráje sluhu
předstoupí prvního, kde rajska záře.

Mát' tento ostrov na svém celém kruhu
až dolů tam, kde vlna břehy ryje,
třtin dost, jež rostou ve bahnitém luhu;

Neb jiný květ, který se listím kryje
a dřevnatí, ten zde se nezachytí,
neb neobstál by, když v něj příboj bije.

Odtamtud nechtějte se navrátiti,
vám slunce zjeví, jest již na obzoru,
kde mírnější svah, na vrch vystoupiti.“

S tím zmizel; já se zvedl bez hovoru
a k vůdci svému přiblížil se, okem
naň patře pevným bez obav a sporu.

— „Můj synu,“ děl on, „kráčeš za mým krokem,
tam obraťme se, neb ta pláně celá
se kloní v nejnižší svah tímto bokem.“ —

Svit vítězil nad jitra chvílí, spěla
ta před ním vítězným a brzy v dáli
se moře plocha před mým zrakem chvěla.

Po břehu pustém na pout' jsme se dali,
jak ten, kdo k ztracené se cestě vrací,
než stihne ji, že darmo jde, se šálí.

Tam přišedše, kde slunce tuhou práci
má s rosou a kde více leží stínu,
na místě tom čímž rosy míň se ztrácí.

Tu obě ruce své do trávy klínu
můj mistr roztáh' a já s roztouženou
jsem duší tomu porozuměl kynu,

A nastavil mu tvář svou poslzenou,
a on mi vrátil zase barvy svěží,
jež peklo skrylo dýmem svým a pěnou.

Pak na pusté jsme přišli na pobřeží,
jež nevidělo nikdy posud lodě,
jak vodou jeho čile v návrat běží.

Zde opásal mne jeho po návodě.
Ó dive! třtina, kterou vyvolila
zde jeho ruka ve bahnitě vodě,

Tam, kde ji utrhl, zas hned vyklíčila.

Zpěv druhý

Již došlo slunce ku obzoru kraji,
kterého poledník ve svojím bodu,
kde nejvyšší jest, Jerusalem tají:

Noc, která vstříc mu krouží v chorovodu
s Váhou, jež před sluncem jí padá z dlaní,
když zvítězí, se nesla z Gangu brodu,

Že růžové a bílé z nenadání
Aurory tváře, kde jsem stanul právě,
již stářím v žlutším zaleskly se plání.

U moře ještě my jsme stáli v trávě,
jak lid, jenž o své cestě přemýšleje
dlí tělem, v srdci spěchá nedočkavě.

A jak před jitra vzhodem často skvěje
se krví Mars v par hustých mračné řase,
tak v západ, kde se povrch moře chvěje,

Se zjevilo (kéž uvidím je zase!)
tak prudké světlo, nad vodou se hnalo,
že s žádným letem ptáka nesrovná se.

Co zrak od něho jsem odvrátil málo,
bych vůdce svého ptal se polekaný,
zřel jsem je zas, jak víc a větší plálo.

U toho světla brzo s každé strany
cos bílého jsem viděl a zpod něho
tvar zjevoval se rovněž z běla tkaný.

Můj mistr neřek' slova jediného,
však první běl jak zjevil se být křídly,
tu ihned poznav plavce nebeského

Křik': „Na kolena! Co zde oči zhlídly,
jest Anděl Páně, sepni ruce svoje!
Jen také uzříš teď, již tady sídlí.

Viz, kterak pomáhá si bez nástroje,
bez vesla, nechce ani plachty jiné,
než v dálce mezi břehy křídla dvoje.

Viz, kterak obě výše k nebi šine,
jak pery věčnými vzduch kolem tepe,
jež nemění se, jak lidský vlas hyne.“ —

Ten pták nebeský jak se blížil, lépe
jsem plápolání jeho rozeznával,
ba nesneslo je oko skorem slepé.

I skloním je; on k břehu zatím plaval
s tak svižnou a tak lehkou lodí svojí,
že nebrázdila ani vody nával.

Nebeský plavec v zádi lodi stojí,
na čele jeho blaženost jsme zřeli
a víc než duchů sto se v člunu rojí.

In exitu Israel všickni pěli
a jednohlasně, jak se nesli blíže,
a dále, jak vyznívá žalm ten celý.

Nad nimi znamení on dělal kříže
a hned se každý k břehu hnal; pak v běhu
jak přišel rychlém, zmizel bez obtíže.

A udivené množství na tom břehu
se zrakem kolem těkajícím stálo,
jak ten, kdo pátrá v nových věcí sběhu.

Na všechny strany slunce den již slalo
a z nebes středu, kterak dále spělo,
v dál Kozorožce šípy svými hnalo.

Tu nový ten lid pozvedl k nám čelo
řka: „Sdělte cestu, jestli o ní víte,
po které na vrch jíti by se mělo.“ —

A Virgil pravil: „Zajisté vy mníte,
že v známý kraj se naše kroky šinou,
však cizince, jak sami jste, zde zříte.

Před malou chvílí, cestou ovšem jinou,
než vy, tak děsnou kroky své jsme vedli,
že svahy tyto nám teď hračkou kynou.“ —

Když všechny duše dýchání mé zhlédly,
že živým jsem v jich středu, znamenaly,
tu divily se, úžasem až zbledly.

Jak k tomu, olivu kdo nese, valí
se zevšad lid, by slyšel nové zprávy,
a strká se jsa v tlačenicí stálý:

Tak na mé tváři utkvěly ty davy,
a každá šťastná duše zapomněla,
že v očistu jde krok jí namahavý.

A ze zástupu jedna ke mně spěla,
by objala mne, tak ji chvátat zočím,
že duše má též obejmout ji chtěla.

Ó prázdné stíny, tvary pouze očím!
já třikrát kol něho své ruce skláním
a třikrát prázdné k hrudi zpět je točím!

Stín nazpět ustoupil a s usmíváním,
neb úžas změnil barvu tváře mojí
a já se pohnul, bych jej dostih', za ním.

Děl mírně mi, bych ustal v snaze svojí;
tu poznal jsem ho, prose, zastaviti
by chtěl se k řeči, jež mé přání zkojí.

Děl: „Jak jsem druhdy miloval tě v žití,
tak miluji tě zbaven těla kruhu,
tož stojím s tebou; jak ty můžeš jíti?“ —

— „Můj Casello, já cestou v tomto luhu,
kam jednou se zas vrátím, jsem se stavil,
proč tys však tak se opozdil, můj druhu? —“

— „Mně nestala se křivda,“ on mi pravil,
„když ten, jenž koho chce a kdy chce bere,
mne převezení víc než jednou zbavil.

Jest vůle božská spravedlivá, z které
jde jeho vůle, tři měsíce brával,
jak chtěli klidně, v loď zástupy steré,

Já obrácený tam jsem byl, kde v nával
vln moře slaných Tibera se chýlí,
on vlídně s lodí svou mne očekával

Při onom ústí, kam svým křídlem plíí;
neb všickni ti se shromážd'ují tady,
kdo k Acheronu svůj krok nesklonili.“ —

Já: „Jestli neuzmuly nové řády
ti zvyk a paměť zpěvu milostného,
jímž konejšils mé duše sny a vády,

Svou písni trochu ducha stísnného
mi potěš, který s údy těla mdlými
v ten přišel kraj a tíseň cítí jeho.“ —

Tu on hned začal zvuky přesladkými:
Amor che nella mente mi ragiona,
tak, že až sladkost posud v duši zní mi.

Tu vůdce můj, a já, a tlupa ona,
jež spěla s ním, jsme byli spokojeni,
nám jiné péče skryla zpěvu clona.

A šli jsme zvolna, pozorně, jak v snění
na tónech jeho visíce. Kmet v lání
jal křičet se: „Dál, dále bez prodlení!

Vy líné duše! Nač to zdržování?
Jen k vrchu vari, byste očistili
své šupiny, jež Boha zřít vám brání. —“

Jak holubů dav zrní nebo býlí,
se v tlupy slétnuv, poklidně si sbírá,
bez pýchy obvyklé se k sobě chýlí,

Když něco, čeho obává se, zírání,
hned zanechává pastvy okamžitě,
tím větší starost že je náhle svírá:

Tak zástup tento zřel jsem, kterak hbitě
zpěv opustil a běžel ku vrcholu
jak ten, kdo neví, kam jde, roztržitě.

My odešli jak oni rychle spolu.

Zpěv třetí

Ač náhlý útěk rozptýlil je v bázni,
že krajinou kol spěli obráceni
ku vrchu, kde nás tříbí rozum v kázni,

Přec šel jsem v sladkém k vůdci přitulení.
Jak bez něho bych k cíli došel v mdlobě?
Kdo na horu by ved' mne? V zamyšlení

Můj vůdce výčitky snad činil sobě.
Ó svědomí tak ctné a popudlivé,
jak malá chyba trpký hlod je tobě!

Když zanechal své pospíchání divé,
jež slušnost ve všem bere všemu tvoru,
můj duch zas rozpjal, jenž byl stísněn dřívě,

Svou touhu bez hrází; na onu horu
hned obrátil jsem obličej k té stráni,
jež z moře nejvýš čněla ku obzoru.

A slunce vzadu v rudém rozhárání
to lámalo se mojí na postavě,
neb ta překážkou byla jeho plání.

Já stranou obrátil se, ve obavě
že opuštěn jsem, nebo zřel jsem kolem
před sebou pouze v stínu půdu tmavě.

Má Útěcha: „Proč nedůvěry bolem
se chvíš,“ děl, ke mně obrátiv se zcela,
„že nejdu s tebou, mníš snad, tímto polem?”

Kde v hrobě tělo mé, zem již se ztměla,
to tělo, jímž jsem dělával stín v žití,
z Brindisi vzato, Neapol má skvělá.

Když nevidíš zem stínem mým se tmíti,
víc nediv se, jak nedivíš se, v dáli
že nebe nemůž' druhé zacloniti.

Že zebe mráz, že duše vedro pálí,
a bolesti, jest úkon oné Síly,
jež, jak to dělá, nám se neodhalí.

Kdo myslí, že náš rozum zotročilý
můž' v třech Osobách jediné Bytnosti
vystihnout dráhu valnou, ten se mýlí.

Na pouhém *že jest*, měj zde, lidstvo, dosti!
Neb nemusila Marie být matkou,
vše svou kdybyste stihli mohutností.

Plát viděli jste mnohé touhou vratkou
a bez ovoce, kteří trpí za to,
co utrpení jest jim věčnou látkou,

Jak Aristoteles a jako Plato
a jiní mnozí.“ A zde sklonil skráně;
více neřek', čelo chmurou bolu spjato.

A zatím dospěli jsme k patě stráně,
kde svahy tak jsou příkře nakloněné,
že darmo krok by pospíšil si na ně,

Že skály divoké a nakupené,
jež z Turbie k Lerici stíny lejí,
by schody byly volné, nestísněné.

— „Kdo věděl ted' by, kam as uklánějí
se svahy hory,“ děl můj mistr stana,
„by bez křídel moh' dospět na vrch její?“ —

Co skloněn zrak měl k zemi touhou plana
tu cestu vyzkoumat, co já též slídl
po skále vzhůru, levá kde je strana,

Dav nových duší zřeli jsme, jak řídil
k nám cestu svou, leč v tak pomalém kroku,
že poznat, jde-li, darmo zrak se pídil.

Děl mistr: „By se zvedlo, poruč oku!
Viz, tu nám někdo může býti radou,
když sám jí nevíš.“ — Potom po mém boku

Jda pohléd' na mne: „Viz jak dlouhou řadou
jdou pomalu; tam pojďme, synu sladký,
svou naděj vzmuž a těš se její vnaďou!“

Po našich tisíc krocích, řeknu, zpátky
jsme od té tlupy byli ještě dále,
co dobrý házeč vrh' by. O tes hladký

Zřím opřeni jak tulili se k skále
a mlčeli, jak ten, kdo v poblouzení
jde, zírá kol a stane nenadále.

„— Po šťastné smrti, ó vy vyvolení,“
tak začal Virgil, „pro mír k němuž jdete,
jenž čeká na vás, prosím v roztoužení,

Kde svah se sklání, dobrotivě rcete,
kde ku slezení příhodné jsou kraje;
kdo víc ví, ztráta času víc jej hněte.“ —

Tu jako ovčičky, když jdou ze stáje
ted' jedna, dvě, tři, co druhý tlum sklání
zrak s hubou ku zemi se ostýchaje,

Co dělá jedna, druhé činí za ní,
když stane, o její se oprou záda,
tak prostě klidně, proč nevědí ani:

Tak zřel jsem hlavu blaženého stáda,
jak spěla blíž, ne příliš odhodlaně
v ctné chůzi, s tváří cudnou, leč jak bádá

A uvidí, že po mé pravé straně
na zemi světlo přerušeno bylo,
neb stín můj padal na úbočí stráně:

Tu stála, pár jich zpět se uchýlilo,
a celé stádo, jež za hlavou spělo,
proč nevědouc, tak rovněž učinilo.

„— Bez otázky, že ten je lidské tělo,
chci říci vám, jež po mém boku zříte,
tím světlo sluneční se za ním stmělo.

Však nedivte se, hled'te spíš, ať zvíte,
že nikoli on bez nebeské síly
ty stráně touží sléztí obrovité.“ —

Děl mistr můj, a ti ctní hovořili:
— „Nuž obraťte se; lze vám s námi jíti.“
A ruky svrchem směr nám naznačili.

A jeden začal: „Kdokoliv jsi, zřítí
hled' na mne, snad se v chůzi rozpomene
tvá duše, zda kdys viděla mne v žití.“ —

I upřel jsem naň zraky udivené,
byl plavý, krásný, šlechtného vzhledu,
leč jedno obočí měl rozpoltěné.

Když pokorně jsem řek', že nedovedu
si vzpomenout, děl: „Viz!“ a v okamžení
mi ukázal na ránu v ňader středu.

„Jsem Manfred,“ pravil v usmívavém zření,
„vnuk mocné císařovny Konstancie,
a prosím, naděj máš-li k navrácení,

K mé krásné dceři jdi, již Sicilie
i Aragonie čest vznikla, směle
rci pravdu, v které říší duch můj žije.

Dvě rány smrtelné na svojím těle
jsem obrátil se k Tomu v slzách, v lkání,
jenž ochotně vždy odpouští a cele.

Mé hříchy byly hrozné, k nesmazání:
klín věčné lásky však jest pohotovu
vždy obejmouti, co se k němu sklání.

By pastýř z Cosenzy, jenž na mne k lovu
byl od Klementa vyštván jménem kříže,
to místo byl si přečet' v božím slovu,

Na konci mostu Beneventa blíže
mé kosti ležely by v tiši snivé,
je střežila by skupených skal tíže.

Ted' déšť je pere, rvou je větry divé
po březích Verde, za královstvím, zase
kam dal je přenést zhasiv svíčky dřívě.

Však není zhoubná tak jich kletba, k spáse
že věčná láska zavřela by cestu,
květ naděje když trochu zelená se.

Jest pravda, že kdo zemře v Církve trestu,
nechť třeba ve smrti jej lítost schvátí,
na skalném srázu cestou k tomu městu

Tam třicetkráté déle musí státi,
než na světě žil ve svém zatvrzení,
když modlitba mu soud ten neukrátí.

Víš, jak přispěti k mému potěšení,
mé dobré Konstancii podej zvěsti,
jak viděls mne i moje utrpení;

Neb lidská přímluva zde slouží k štěstí.“ —

Zpěv čtvrtý

Když plesu nás neb žalu schvátí střela,
tož sílu duše některou nám schvátí,
že v jednom citu soustředí se celá,

A jinam, zdá se, nemůž' směřovati:
To pravím proti bludu, který praví,
že můž' v nás duše vedle duše vzpláti.

Tak věc když zříš, neb slyšíš, jež nás baví,
nám duši poutá, že nad tím, jak chvátá
čas, ani již se člověk nezastaví.

Neb jinou silou duše jest zas jata,
a jiná síla to je, která slyší:
je tato volná, ona jaksi spjata.

V tom zkušenost jsem nabyt tady bližší,
co mluvil duch ten, slyše a se divě,
o půl sta stupňů plálo slunce vyšší

A já si toho nevším' na té nivě,
až všecky duše křikly na nás sborem:
„Zde najdete, co vede sem vás chtivě!“ —

Ba širší díru často rolník skorem
ucpává jedinou jen vidlí chrastí,
když hrozen hnědne, jak zde nad otvorem

Jsme stáli, který stezkou byl, kam klásti
své nohy začal vůdce; za ním volí
jít krok, jak dav ten zmizel od nás z části.

V San Leo jde se, stoupá se do Noli,
ba vylézti lze na hrot Bismantovy
vše nohama, leč tomu ke vrcholi

Se musí duše rozpnouti v let nový
na křídlech velké touhy, za průvodem,
jenž světlo mi a naděj vzbudil slovy.

A výše stoupali jsme skalin brodem
a trhlinou jsme spěli kolmých svahů
a po čtyřech jsme lezli každým schodem.

Když náspu toho na nejvyšším prahu
jsme stáli, sráz kde před námi byl šířý,
dím: „Kterou, mistře, zvolíš nyní dráhu?“

On: „Hled', by neuhnul se krok tvůj sirý,
ni o píd', za mnou dále kráčeť k hoře,
až přijde rádce, jemuž lze dát víry.“ —

Hrot stráně nestihl zrak na obzoře,
svah sráznější byl, než je přímá čára,
z půl kvadrantu do středu. Mne již hoře

A mdloba jaly a můj hlas jej kárá:
„Viz, otče sladký, nepočkáš-li, zhynu,
tvá pomoc když se o mne nepostará!“ —

— „Jen sem se do vleč ještě, drahý synu!“
Děl na výběžek ukazuje dálný,
jenž celou horu objímal jak v klínu.

Řeč jeho tak mi byla osten valný,
že pachtil jsem se vylézt ku vrcholu,
až pod nohou mi přec byl pás ten skalný.

Zde na chvílku jsme usednuli spolu,
zpět k východu jsme, odkud šli jsme, zřeli,
nač dívat se vždy těší. Potom dolů

Na břehu nejdřív naše zraky tkvěly,
pak na slunci; já s žasem pozoroval,
že z levé jeho svit nás raní vřelý.

Že divím se, hned Básník pochopoval,
jak zrak můj na vůz slunečný se šine,
jenž mezi nás a Sever vystupoval.

„By Castor s Polluxem“ — mi vlídně kyne —
„v zrcadla toho společnosti byli,
z kterého světlo výš i v dol se řine,

Tu zřel bys, rudý Zvěrokruh jak pílí
ku Medvědu, a kterak blíž mu krouží,
když z dráhy staré dál se neuchýlí.

Jak děje se to, zvědětí když touží
tvá mysl, představ sobě, v tomto kraji
že Sion s horou tou se v nebe hrouží,

Že oba spolu jeden obzor mají
ve různých hemisférách; tamo dráha,
již Faeton jeti nedoved', se tají.

Od jedné strany onde právě sahá
jak tam od druhé, to-li uvážiti
se namáhá a touží tvoje snaha.“ —

— „Ó jistě, mistře,“ děl jsem, „nikdy v žití
tak jasně nechápal jsem pokynutí
tam právě, kde můj rozum mdlobu cítí.

Neb onen půlkruh hořejšího hnutí,
jenž v jedné vědě Aequatorem sluje,
jsa mezi sluncem, zimou bez pohnutí,

Zde proto ku severu ustupuje,
jak udáváš, byť třeba Hebraeové
jej zřeli, v teplé pásmo že se snuje.

Leč, chceš-li, touží zvědět moji snové,
jak daleko jít, neb svah dál se zvedá,
než oči mé jej stihnou v touze nové.“ —

On: „Také povahy je stráň ta šedá,
že zprvu vždycky těžká chodce schvátí,
leč další pochod tolik práce nedá,

Až příjemnou se bude tobě zdáti,
že snadné tobě bude vstupování,
jak lodi let, jež proudem se můž' hnáti,

Pak v konec již se tato cesta sklání,
tam bude odpočinek tobě kynout,
to jistě vím, buď konec vyptávání.“ —

Jak přestala mu řeč ta s retů plynout,
hlas blízko nás zněl: „Snad o něco dříve
ty budeš musit sobě odpočinout!“

My obrátíte ihned oči chtivé
jsme vlevo balvan zřeli obrovitý,
jenž naší péči ušel pozorlivé.

Tam dověkli jsme se: Hle, za ním skrytý
dav lidí stál, jsa ztajen v jeho stínu,
jak lenivostí když je člověk sytý.

Z nich jeden umdlen seděl v líném kynu,
svá kolena objímal, při čemž kryla
se jeho skloněná tvář v jeho klínu.

„Viz, sladký Pane,“ řeč má hovořila,
„jak tady tento línější být zdá se,
než kdyby lenost jeho sestrou byla.“ —

On obrátil se hned k nám po tom hlase
tvář toče trochu vzhůru po holeni
řka: „Když's tak statný, vstoupej!“ Umlk' zase.

Tu poznal jsem ho a přes unavení,
jež tížilo mi trochu oddychání,
sem k němu šel a v tomto okamžení

On sotva trochu pozvedl svých skrání
řka: „Viděl's dobře, kterak vlevo šine
k nám slunce vůz a kterak se k nám sklání?“ —

Ta stručná slova a posušky líné
rty moje trochu k smíchu rozehrály,
dím: „Belacquo, že tady v skrýši stinné

Dlíš, neželím tě, ale rci, proč halí
tě balvan? Čekáš vůdce uschovaný,
či náhle zas tě staré zvyky jaly?“ —

On: „Bratře, k čemu hnát se udýchaný?
Mně nedopřál by dojít k muk prahu
pták Boží, který hlídá tam vchod brány,

Jak dlouho žil jsem, tak nebe svou dráhu
obcházet musí mimo tuto říši,
neb odkládal jsem po pokání snahu;

Když modlitba mi v pomoc nepřispíší,
jdouc ze srdce, jež trvá ve milosti:
Co jiná, kterou v nebi neuslyší?“ —

A přede mnou již Básník s horlivostí
spěl kupředu řka: „S poledníkem splývá
již slunce, na břehu se stíny hostí,

Tam nohou svou noc Marokko již skrývá!“

Zpěv pátý

Od stínů oněch cestou v další kraje
za vůdce svého stopou chtěl jsem jíti,
když jeden za mnou prst svůj pozvedaje

Vzkřik': „Vizte, paprsk, zdá se, že nesvítí
po levé straně toho, jenž jde dole
a tváří se, jak lidské měl by žití!“ —

Zrak obrátil jsem slov těch při hlahole
a zřel jsem, na mne jen jak v udivení
a světlo zhaslé zřeli všickni v kole.

„— Proč duše tvá se staví v pobloudění,
že chábneš v chůzi?“ dobrý mistr praví.
„Co zde se šeptá, po tom nic ti není.

Jen za mnou kráčeť a nech mluvit davy;
stůj, pevná věž, jež čela neukloní,
byť sebe víc se vztekal vichr dravý.

Neb člověk, myšlénka v němž druhou honí,
víc nevěrný se stává svému cíli,
neb útok jedné druhou zmdlí a cloní.“ —

Co moh' jsem říci než: „Můj krok již pílí.“?
To řek' jsem barvu maje v obličejí,
jíž často odpuštění k nám se chýlí.

A zatím svahu napříč zřím, jak spějí
k nám volným krokem tlupy, hlasem touhy
slyš, verš za veršem *Miserere* pějí.

Jak viděli, že za mým tělem pouhý
stín bez záře byl, zpěv jich stal se křikem,
„Ó!“ zvolali, ryk chraptivý a dlouhý.

Dva z davu potom, vyslanců jak zvykem,
nám běželi vstříc a jich hovor ptá se:
„Co za lid jste, ó poučte nás mžikem!“ —

A mistr pravil: „Navratte se zase
k těm, již vás vyslali, a rcete, tělo,
jež vidíte, jde ve skutečném mase.

Když k vůli němu státi se jim chtělo,
jak myslím si, dál neřeknu již více,
ať ctí je, k jejich spáse snad sem spělo.“ —

Tak zanícené páry kmitajíce
před nocí jasným nebem nelítají,
ni v slunce sklonu v srpnu blýskavice,

Jak tito nazpátek se v návrat dají
a došedše k nám se všemi se ženou,
jak davy, bez uzdy jež utíkají.

„Jak zástup valný chůzí urychlenou,“
děl Básník, „již se blíží prosit tebe,
jdi, vyslechni je s myslí nakloněnou.“ —

„Ó duše, která spěcháš v radost nebe,
v těch údech, v nichž jsi v světlo světa spěla,
stůj trochu!“ — Křikem předstihali sebe.

„Hled', zřítelnice tvoje zdali zřela
kdy někoho z nás, bys dal o něm zprávy:
Proč jdeš? Proč noha tvá se nestavěla?

Násilnou smrtí sešly všech nás davy,
až k slední chvíli každý z nás hřích množil;
tu nebe v čas nás osvítilo pravý,

Že v lítosti a odpuštění dožil
z nás každý život, smířen k Bohu spěje,
jenž touhu, zřít jej, do srdcí nám vložil.“ —

Já: „Do vašeho ač zřím obličej,
přec nepoznávám nikoho, leč je-li,
ó šťastné duše, v moci mé, co přeje

Si někdo z vás, ó rcete, a hned smělý
to učiním, pro mír, za nímž mé snahy
za tímto vůdcem svět za světem spěly.“

A jeden začal: — „Rád a bez přísahy
z nás každý věří dobré vůli tvojí,
jen nemožnost-li nezvrátí ji záhy.

Já, který tomu předcházím zde roji,
tě prosím, jestli v tu jsi přišel stranu,
jež Romagnu a Karla říší pojí,

Svou prosbou buď mne pamětliv; ve Fanu
by modlili se za mne bez ustání,
bych zhojit moh' své duše těžkou ránu.

Tam zrozen jsem, leč díry, z kterých v plání
má prchla krev, v níž bydlelo mé žití,
mi dány byly v Antenorů plání,

Tam, kde jsem mnil se nejjistějším býti:
ten z Este zasadil je; víc ve vzteku,
než právo chce, on nepřestal mne míti.

Bych ku Miře byl prchl na útěku
u Oriaka stížen na bojišti,
já moh' se dosud těšit slunce vděku.

Já běžel k bahnu, v rákosí však tříšti,
v kal zapleten já zřel se v pádu řítě,
louž krve jak z mých žil se na zem prýští.“ —

A druhý děl: „Kéž vyplní se hbitě
tvá touha k výši hory v kroku smělém,
pak vyhoviž mým tužbám ve soucitě.

Jsem Buonconte z Montefeltra, s želem
mne Giovanna s jinými nevzpomíná,
tož v středu těch jdu se sklopeným čelem.“

Já: „Pověz, kdo tě vzdálil Campaldina,
že neznán hrob jest, v němž tvé tělo leží,
rci, jaká moc či nehoda snad jiná?“

„Pod Casentinem,“ on zas, „voda běží,
jež Archiano sluje rozvodněná,
nad klášterem s hor stéká bez otěží.

Tam, kde pozbývá toho svého jména,
jsem dospěl pěšky, proklán byl můj jícen,
a krví mou pláň byla potřísněna.

Zde zrak jsem ztratil náhlou mdlobou chycen,
řeč v ‚Marie!‘ mi došla nenadále,
sám zůstal jsem na břeh té vody zřícen.

Já pravdu dím, ty živý rci ji dále,
mne Anděl Boží chyt', však onen z Pekla
křik': *Nebeský! proč okrádáš mne stále?*

*Pro slzičku, která mu jednou tekla,
část věčnou jeho bereš; s tělem jeho
zas jinak zatočí má vláda vzteklá.*

Víš, vlhká pára tvaru rozdílného
že hromadí se, vodou pak se stává,
jak sestoupí do vzduchu studeného:

Tu vůle zlá, jež zlo vždy napřed ždává,
při poznání svém páru s bouří vzňala,
tou silou, kterou příroda jí dává.

Po zhaslém dnu nad Pratomagno stkala
mhy závoj až ku nejvyššímu svahu
a mračen spoustu nad ním rozepjala.

A padal déšť, a do příkopu splýval,
že těžký vzduch si vodou našel dráhu,
jej země nevsávala, bystrin snahu

Pak následoval, v divém běhu vlíval
se v hlavní proud a v běhu litém nedal
se ničím zadržeti jeho přívál.

Mé chladné tělo ve svém ústí shledal
pak Archiano, hnal je v Arno dále,
až kříž, v který jsem paže svoje zvedal,

Když smrti boj mne zastih' nenadále,
strh' s ňader mých, kol břehu vlek', k dnu
stáhnul,
mne pokryv blátem pochoval v svém kale.“ —

„— Až navrátíš se zpět, po němž jsem prahnul,
až najdeš klid po svojí dlouhé pouti,“
— za druhým třetí duch se ke mně nahnul —

„Že Pia já jsem, hled' si vzpomenouti,
jsem Sienská, Maremmou usmrcena:
ten ví to, jenž chtěl zas mým mužem slouti,

A prsten dav mi řekl: Bud' má žena!“

Zpěv šestý

Od zary společnost když vstane, s žlučí
kdo prohrál zbude, vrhy vše opáčí
a mrzutý se lépe hráti učí.

Však za vítězem každý druhý kráčí,
ten napřed jde, ten zezadu jej chytí,
ten se strany se o vzpomínku tlačí.

On sem i tam poslouchá, dál se řítí;
ten, komu ruka dá, jej nechá v klidu,
tak tlačénice chytře můž' se zbýti.

Já takto byl jsem v hustém tomto lidu,
sem tam se obraceje v tváře sklonu,
tu slibuje, jsem opustil jich bídu.

Tu Aretinský, jenž se dočkal skonu
v divého Tacca pažích, a tam jiný,
jenž utopil se při divokém honu.

Tu ruce natahuje mezi stíny
lkal Novello a z Pisy ten, jímž v půtku
svých citů Marzucco byl přehrdinný.

Zřím Orsa hraběte, pak duši v smutku,
již závist prý a podvod vzaly z těla,
jak říkala, ne břímě hříšných skutků:

Mním Petra z Broccie. Zde by pozor měla
dát paní z Brabantu, když ještě živa,
by v horším stádu jednou neprodlela.

Jak volný byl jsem těchto všech, jichž chtivá
řeč prosila, by prosil jiný za ně,
by nebesa jim byla milostivá.

„Ó světlo mé,“ já začal odhodlaně,
„v tvém díle zřejmě jest, že modlitbami
se obměkčiti nedá víc soud Páně.

A přec ti o tom vedli hovor s námi,
rci, marnou jest jich naděj? Či tvá slova
jsou nepojata mými myšlénkami?“ —

On: „Věř, má báseň zřejmý smysl chová
a jejich naděj není liché zdání,
když zdravě uvážíš, co děl jsem znova.

Hrot soudu tímto v dol se neuklání,
neb nahradí žár lásky v malé době,
co pykat má zde dlouhé prodlévání.

Kde větu onu děl jsem, temnou tobě,
tam k Bohu modlitbou se nedolétlo,
jí uleviti nedalo se zlobě.

Však nedej, by tě břímě pochyb hnětlo,
než k oné dojdeš, která mezi tmavým
tvým rozumem a pravdou dá ti světlo.

Zda chápeš, nevím: Beatrici pravím,
ty uzříš ji na výši této hory
hled', jak se s hory hrnou stínů sbory.“ —

— „Ó drahý vůdce dál! co vše mi spory;
již mdlobou necítím jak dřív, pojď' dále,
stát šťastnou s lásky obličejem smavým.“ —

„Jak stačí den, my půjdem neustále,<“
on odpověděl, „a jak vydržíme,
leč jinak všechno jest, než myslíš. V mále

To slunce, které za tím svahem dříme,
své šípy neláme již na tvém těle,
ty uzříš zas je, než tam dostoupíme.

Však viz tu duši, sedí osaměle
tak jediná a obrací k nám oči,
ta nejbližší nám cestu poví.“ — Směle

Ó duše lombardská, pout' naše kročí,
jak bez hnutí ty stála's pohrdlivá,
jak vážně, klidně oko tvé se točí!

Nic neřekla ta duše zádumčivá,
jít nechala nás, stále na nás zřela,
jak ležící lev, jenž se v dálku dívá.

Šel Virgil k ní a jeho slova zněla,
by cestu nejkratší nám ukázala,
leč k jeho prosbě sotva slova děla,

Na naši vlast a stav se vyptávala.
— „Mantova...“ začal sladký vůdce milý,
a duše, která v zadumání stála,

Již s místa vstává, již se k němu chýlí.
— „Jsem Mantovanský, Sordello,“ dí v pýše,
„tvé země syn,“ — a objali se chvíli.

„Ó služko Itálie, bolů chýše,
bez vůdce lodi, kterou bouře zmítá,
ne krajin paní, sprostý hampejs spíše!

Ta duše šlechtná tak byla hbitá
jen pro sladký zvuk rodné země svojí,
že tady s plesem krajana si vítá!

Však v tobě není, kdo by nestál v boji,
a jeden druhého zde záštím hněte,
ač jedna zeď a jeden val je pojí.

Ty, bídná, moří svých viz břehy kleté,
je prohlédni, pak popatř v ňadra svoje,
zda někomu jen v tobě pokoj kvete!

Co platno, že v tvé Justinian boje
tak uzdu spravil, když jest prázdné sedlo,
bez toho menší věru hanba tvoje!

Ó lide, kdyby v žití to tě vedlo,
že zbožný Caesaru máš nechat vládu,
jak Bůh to káže! Pohleď, jak se zvedlo,

Jak opět řádí vztekle do úpadu
to zvíře, hlody ostruh jak necítí,
co ty jsi jezdcem! Takou pácháš zradu,

Ty, Albrechte, že moh' jsi opustiti
tak divoké, je nechat svému vzdoru,
co v sedlo skočiv pánem jsi měl býti!

Soud přísný nechat' spadne s hvězdných sborů
na tvoji krev, soud hrozný, neslýchaný,
by nástupce tvůj měl se na pozoru:

Neb ty jak otec lakotou byls hnaný,
vy doma patřili jste cituprázní,
sad císařství jak pustne bez ochrany.

Viz, Montecchi a Cappelletti v strážni,
jak Monaldi a Filippeschi žijí,
ti v truchlivosti a ti opět v bázni.

Přijď, ukrutný, viz v poddanství jak nyjí
tví šlechtici, zlo zapuď, jež je svírá,
v jakou se bezpeč Santafiorští kryjí!

Přijď, viz tvůj Řím jak pláče, vdova sirá,
jak ve dne v noci křičet neustává:
Můj Caesare, kde jsi? hlas její zmírá.

Přijď' uzřít, jaká láska zde jest dravá,
a nepohne-li tebou soucit živý,
přijď' rdít' se, jaká pověst tvá i sláva!

Ó smím-li, Joviši ty milostivý,
jenž pro nás křižován jsi byl, se ptáti,
zda jinam hledí zrak tvůj spravedlivý?

Či v propasti svých úradků snad zráti
nám takto necháváš cos na obranu,
jež nedáno nám zcela pojímati?

Ni jedno město není bez tyranů,
a v Marcella se každý sedlák mění,
jak přijde tam a tvořit začne stranu.

Ta odchylka ku tvému spokojení
můž', Florencie, být, tě netýká se,
díků lidu, jenž jest moudrý v uvážení.

Mát' mnohý spravedlnost v srdci, zase
však příliš rychle spustit luk se zdráhá:
tvůj lid však stále má ji ve svém hlase.

Veřejný úřad mnohý vzíti váhá,
však tvůj lid odpovídá bez volání
a křičí: *Úřad, po něm jen má snaha!*

Máš příčinu se dáti do plesání,
mír, věhlas, bohatství vždyť v tobě vzplály.
Výsledek svědčí, pravdou že mé zdání.

Atheny, Sparta, zákony jež daly
a druhdy slavné byly svým mravem,
co ty, ve dobru sotva dokázaly.

Neb zchytralým tak hradíš sebe právem,
že nevíš v polovici listopadu,
co v říjnu stkala's ve rozmaru hravém.

Jak často, vzpomínáš-li, svojich řádů
a peněz, mravů, úřadů a zvyků
a rádců svojich proměnila's radu!

A dobře vzpomínáš-li v tomto mžiku
a rozumně, tu jsi jak chorý, paní,
jenž nevydrží v loži beze vzlyku,

A zmítaje se bolestí se brání.“

Zpěv sedmý

Když veselý a ctný ten pozdrav sladký
se opakoval tři- a čtyřikráte,
děl Sordel: „Kdo vy jste?“ a ustoup' zpátky.

„Než slávy Boha hodné duše svaté
se cestou k této hoře obrátily,
mne Oktavian pohřbil, již mne znáte.

Jsem Virgil, jenž po nebi proto kvílí,
že víry neměl jsem, ne pro zlo jiné.“ —
Tak odpověděl jemu vůdce milý.

Jak ten, kterému z nenadání kyne
věc, jíž se diví, věří, váhá zase,
ted' „Jest“ ted' „není“ s retů jemu splyne:

Tak Sordel byl, v sklopené oka řase
cit pokory plál, hned se vrátil k němu,
jej objal tam, kde v úctě objímá se.

„Ó slávo Latia,“ děl, „kterým k všemu
se vhodnou zjevila řeč naše býti,
ó věčná chloubu ty rodišti mému:

Čí milostí neb zásluhou tě zřítí
smím? Rač mi (hoden-li jsem naslouchati),
jdeš z pekla, z které sluje, povědíti?“ —

„Já všemi kruhy říše žalné bráti
se musil,“ pravil, „nebe mne sem vedlo,
jím přicházím, jím zříš mne tady státi.

Ne pro skutky, leč pro jich opak zbledlo
mi ono Slunce, po němž ty mřeš touhou,
za nímž se pozdě poznání mé zvedlo.

Je místo dole bolestné tmou pouhou,
ne mučením, tam nezní utrpení,
ne křik, jen vzdech tam slyšet nocí dlouhou.

Tam s nevinnými dětmi v odsouzení
dlím, s těmi dětmi, jež zub smrti schvátíl,
než dostalo se jim křtu očištění,

A s každým, který v žití neošatil
se třemi ctnostmi božskými, hřích mina,
jinými všemi sebe obohatil.

Leč můžeš-li a víš-li, z toho klína
skal která cesta vede nejrychleji
tam, pravý Očistec kde započíná?“ —

On: „— Cesta zde jest volná, bez veřejí,
smím chodit kol i výš kam zrak se dívá;
jak mohu, půjdu, kam tvé nohy spějí.

Leč viz, kterak již den se připozdívá,
a vystupovat nelze v noční době;
na dobrý nocleh pomýšlet nám zbývá.

Zde napravo jsou duše v skalní kobě:
tam, chceš-li, k nim tě dovedu a tuším,
je poznati, že bude milo tobě.“ —

„Jak,“ Virgil děl, „dopřáno není duším
jít v noci výš? Zda jiný v tom jim brání,
či nestačí jich síla stezkám tužším?“ —

A dobrý Sordel prst svůj k zemi sklání
řka: „Ani přes tu rýhu dál se brátí,
věř, nemůžeš, když slunce v zapadání:

Ne, jiná snad že moc by bránila ti,
jít výš, než to jen právě, že jdeš v šeru,
čímž vůli tvoji brzy mdloba schvátí.

Ty ovšem v jiném moh' bys jíti směru
a kolem bloudě obcházet svah tmavý,
co zatím slunce jinou blaží sféru.“ —

Tu jako udiven můj mistr praví:
„Nuž, ved' nás k místu, kde nám radost kyne,
jak pravil jsi, a odpočinek smavý.“ —

A sotva trochu dál se noha šine,
já poznávám, jak vrch se níží stále,
jak na zemi zde ve údolí stinné.

„Tam,“ pravil onen stín, „tam půjdem dále,
kde jako ve zátoku svah ten splývá,
den nový budu v této čekat skále.“ —

Půl v rovině půl ještě v srázu křivá
se stezka do skaliny boku chýlí,
jí více nežli v půli kraj se skrývá.

Nach, zlato, jemné stříbro, úběl bílý,
indické dřevo světlé, bledějasné
i svěží smaragd v rozdrobení chvíli

Od trávy, stromů barvy čarokrásné,
zde ve mžiku by byly přemoženy,
jak před svým větším menší vždycky hasne.

Ne malbou přírody jen vykouzlený
plál tento lesk, však z něho sterých vůní
cos neznámého válo v skal těch stěny.

Ve květinách a v trávě kterak trůní,
jsem duší dav — *Salve Regina* pěly —
za skalou zhlídl, jak jsem stanul u ní.

„Než sporé slunce klesne v hrob svůj ztmělý,<“
děl Mantovanský, v jehož jsem šli sledu,
„z nás nikdo tam se nechtějž octnout smělý.“

Zde s výše této lepší ku přehledu
vám jejich posuňky a tváře kynou,
než v hlubině tam dole v jejich středu.

Jenž sedí nejvýš touto nad družinou
a hledí, jakby zanedbal svou práci
a k druhých písni nedruží řeč línou,

Jest císař Rudolf; dřív než dokrvácí,
moh' ránu Italie mrtvé zhojit,
jež pozdě jiným ted' se těžce ztrácí.

Ten druhý, jenž se zdá jej těchou kojit,
vlád' zemí, Vltava v níž vzniká, hbitě
pak v Labe padá s mořem chtíc se spojit,

Slul Otakar a lepší byl jsa dítě,
než Václav, jeho syn jest s dlouhou bradou,
jenž lenosti a zvůli padá v síť.

Ten tuponosý toho baví radou,
kterému z tváře dobrota se směje,
květ lilje rval se louče s žití vнадou.

Jen vizte, v hruď se tepe a se chvěje;
a druhý zatím dlaně do otvoru
ve žalném pláči obličej svůj kreje!

To tchán i otec Francie jsou moru,
ten syna život plný hříchů znají
a proto bol, jenž tady rve je v sporu.

Ten, jehož údy silné být se zdají,
se s písni druží k tomu s nosem statným,
ten ctností opásán byl slavný v kraji,

A králem kdyby po něm zůstal zdatným
ten mladík, který zrovna za ním sedí,
ctnost z číše v číš by spěla tokem chvatným;

O dědících však slovo mé to nedí:
s Jakubem Bedřich vladaři se stkvějí,
co dědictví díl lepší, špatně vědí.

Neb zřídka lidstva sněť vypučejí
v květ rozšafnosti; by byl prošen o ni,
vždy poznovu tak žádá dárce její.

Má slova tak se k Nosatému kloní,
tak dobře jako k Petru, jenž s ním zpívá,
proň s Apulií Provence slzy roní,

Tak horší nad semeno zde květ zbývá,
jak Konstancie se nad Beatrici
a Markétu svým chotěm chlubí chtivá.

Tam krále prostých mravů řeč má líčí:
to Jindřich anglický, jenž sám dlí dále,
již v lepší větve símě jeho klíčí.

A pod nimi nejníže tam na skále
dlí hrabě Vilém a k nim výše zírá,
jimž pro Alexandrie půtku v žale

Monferrat s Canavese slzy stírá.“

Zpěv osmý

Již byla chvíle, steskem domů v dáli
kdy touží plavci, kdy jim srdce svírá
den, sladkým soudruhům kdy s bohem dali;

Jež láskou raní poutníka, když vtírá
se v jeho ucho zvuk dálného zvonu,
jenž zdá se oplakávat den, jenž zmírání.

Sluch přestal všemu naslouchati tónu,
neb duši vstávat zřel jsem v této době,
by umkli, si přála v ruky sklonu.

I sepjala a zvedla dlaně obě
zrak upírajíc k východu, jak chtěla
by říci Bohu: — „Klid můj pouze v tobě!“ —

Te lucis ante tak oddaně zněla
jí hymna z úst a takým sladkým zvukem,
že zcela duše má se zapomněla.

A všichni, kdo tu s těchto duší plukem,
ti za ní zpívali tu píseň celou,
zrak vzpjavše k hvězdám za svých srdcí tlukem.

Za pravdou, čtenáři, spěj myslí bdělou,
neb tak jest nyní tenký závoj její,
že pronikneš jej snadno duší vřelou.

Já zřel ctné davy ty, jak obracejí
zrak tiše výš jak v čekání, v té chvíli
tak pokorní a bledí v obličejí.

A zřel jsem, shůry jak se na zem chýlí
dva andělové s meči plamennými,
jež bez hrotů a otupeny byly

A s listy v jaře právě rozvitými
šat jejich barvu měl i jejich křídla
a šat se chvěl, v zad spěl, kdy třásli jimi.

Nad námi jednoho má duše zhlídla,
co druhý slétl ku druhému kraji,
že v středu byla toho lidu sídla.

Jich plavé hlavy ještě rozeznají
mé oči, ale v tvářích tak se matou,
jak síly přesilám, když podléhají.

„— Jdou z lůna Marie sem stráží svatou,“
děl Sordel, „střící dol ten mečů ranou
před blížící se zmijí jedovatou.“ —

Já, nevěda, kterou by přišla stranou,
jsem obrátil se a pak v strnulosti
jsem tisk' se družných plecí pod ochranou

A Sordel: „Spějme zatím v dol, jenž hostí
ty velké stíny, do řeči se dáti
a uvidět vás, potěší je dosti.“ —

Tři kroky sotva moh' jsem v dál se bráti,
a byl jsem tam; jeden se na mne díval
a tvářil se tak, jak by chtěl mne znáti.

Již byla chvíle, v které vzduch se stmíval,
však ne tak, že by to, co mezi mými
a jeho zraky jevilo se, skrýval.

On ke mně spěl, já k němu kroky svými.
„Ctný soudce Nino, nevíš, jak mne blaží,
že nebyls mezi duchy prokletými!“

Jak možno uvítat jej, duch se snaží;
on ptal se: „Rci, jak dlouho, co jsi přistál
vod spoustou hory této u zápraží?“ —

„Ó smutným dolem, kde jsem nářků vystál,
jsem ráno přistál a jsem v prvním žití,
ač cestou vždy jsem k druhému se chystal.“ —

Mou odpověď jak uslyšeli zníti,
hned Sordel a ten druhý ustoupili
jak lid, ježž náhlé udivení chytí.

Tu jeden hned se ku Virgilu chýlí,
k jinému druhý, jenž tam seděl, s křikem:
„Viz, Konrade, co učinil Bůh milý!“ —

A ke mně: „Tím tě zapřísahám díkem,
ježž tomu dlužen jsi, který tak tají
své první proč, že ztrácíš tam brod mžikem,

Až za tou vodou octneš se vtom kraji,
rci Giovaně mé, aby za mne lkala
tam, nevinní kde milost nalézají.

Že matka její by mne milovala,
já nevěřím, co stužky sňala bílé,
čas přijde, by je bídná nazpět žďála.

Lzeť poznat na ní nejlíp, krátké chvíle
jak v ženě lásky plamen žárem hoří,
když zrak neb hmat jej neudrží v síle.

Tak pěkně kdys ji v hrobku neponoří
ta zmije, Milánské jež vodí k boji,
jak kohout z Gallury.“ Již nehovoří,

Však v tváři jemu zřejmě vryto stojí
to vážné rozhorlení lásky pravé,
jež srdce hřeje, s mírou však se pojí.

Můj zrak pln touhy zřel pak v nebe tmavé,
tam kde se hvězdy nejlíněji točí
jak nejblíž osy kolo. „Pronikavé

Proč tam jen, synu, upíráš své oči?“
děl Mistr, já: „Tři hvězdy vidím, celý
pól jimi kolem plá, co zrak jen zočí.“

A ke mně on: „Čtyř hvězd těch čaroskvělý
kruh dole jest, který jsi viděl zrána,
a tyto tam jsou, kde dřív ony dlely.“

V tom Sordelo táh' k sobě mého pána
řka: „Ejhle, nepřítel náš, již je tady!“
a prstem ukazoval, kde ta strana.

Kde malý tento dol byl bez ohrady,
tam ležel had a byl to tuším jistě,
jenž Evě podal jablko hořké vnady.

Lez' pruhem travou, květy v tomto místě,
ted' hlavou sem tam kroutil, ted' po hřbetu
se lízal jak zvěř, když se myje čistě.

Já nezřel, proto těžko říci retu,
jak ve výši se rajští supi vzpjali,
však viděl jsem je kroužit v hbitém letu.

Jak ucítil had, že vzduch roztínali
zeleným křídlem, prch' a v stejném kynu
svých křídel andělé se nazpět brali.

Stín, jenž se přibližoval k soudci Ninu,
když volal jej, po celý útok stále
se na mne díval v řadě těchto stínů.

— „Když světlo nebes, jež tě vede dále,
má tolik oleje ve vůli tvojí,
co třeba dospět k této květné skále,“

Tak začal, „z Valdimagra, země mojí,
neb ze sousedství zvěsti spolehlivé
když máš, mluv, ať se moje touha zkojí!

Já Konrad Malaspina slul jsem dříve,
já nejsem děd, však z jeho rodu, v lásce,
jež zde se tříbí, k svým jsem planul živé.“ —

„Já nebyl u vás,“ dím té ku otázce,
„však po Evropě, kde jen přebývá se,
kdo sluchu nedal by té o vás zkazce?

Ta pověst, jež váš dům ctí v každém čase,
jest k chvále pánům a jest k chvále kraji,
kdo nebyl tam, ji v sterém slyší hlase.

A přísahám, jak dál se ubírají
mé kroky, rod váš zachoval tu slávu,
dle meče i dle váčku jen ho znají.

Mrav s přírodou v tom chovají ho právu,
že ctný jde přímo, cestu hříchu mina,
byť zkažený svět zlou poslouchal hlavu.“ —

On: „Nyní jdi, věř, slunce, jež zhasíná,
si sedmkrát v loži nepohoví,
jež nohami ted' Beran obepíná,

A mínění tvé přívětivé znovy,
věř, ostřejšími hřeby v prostřed hlavy
ti bude vbito nežli jiných slovy,

Běh soudu světem když se nezastaví!“ —

Zpěv devátý

Již souložnice Titona starého
po obzoru své bledé lila plání,
prchajíc z loktů sladkých druha svého:

Hvězd drahokamy měla kolem skrání
ve podobě chladného toho tvora,
jenž ohonem svým jedovatým raní:

A kroky dva již, jimiž kráčí shora,
noc učinila k místu, kde jsme stáli,
třetího k letu chvíle byla sporá,

Když já, syn Adamův, již rozespalý,
snem zmožen sklonil jsem se k oné trávě,
kde čtyři ti a já jsme rozmlouvali.

V té chvíli, když začíná usedavě
lkát jitra na počátku vlaštovice,
na první žal svůj vzpomínajíc právě,

Kdy duše prosta těla víc i více
v sny věštné obrací své zřítelnice:
a méně svými myšlénkami jata

V snu orla zřel jsem, křídla svoje zlatá
po nebi táh', je v dálku rozpínaje,
mně zdálo se, že slétnout již již chvátá:

Já mnil, že v ony přenesen jsem kraje,
kde Ganymed jat opustil kraj milý
a k bohům uveden byl, jak dí báje.

U sebe mnil jsem: tento sem se chýlí
jen zvykem svým, on snad by svými spáry
vzít kořist zhrdal odjinud. Pak chvíli

Let jeho kruhovitě dělal čáry
a děsný jako blesk pak střelil dolů
a unesl mne až do výše v žáry.

Mně zdálo se, že my hoříme spolu,
tak domnělá mne ohně síla pálí,
že sen můj stržen byl tom ve plápolu.

Jak Achilles se otrás' rozespaly
a rozhlížel se kol pln nepokoje
nemoha pojmout obrat nenadály,

Od Chirona když matka v lokty svoje
spícího vzala, do Skyru s ním spěla,
zkad pozděj řecké odvedly ho voje:

Já zachvěl se, až záclona snů sjela
mi s obličejem, bledý stál jsem v hoří
jak ten, jenž v hrůze led má místo těla.

Víc než dvě hodiny již slunce hoří,
a u mne jedině má těcha stojí,
a zrak můj sirý obrací se k moři.

„Ó neboj se! Kéž jistota tě zkojí!“
můj pravil Pán, „zde jsme a v tomto čase
ty nepotlač, spíš seber sílu svoji!

Jsme u Očistce,“ — a já trnul v žase —
„zde stěna skalní, jež ho obepíná,
a viz tam vchod, kde rozdělena zdá se.

V tom svítání, jemuž den vstává z klína,
kdy tvoje duše v onom luhu spala
na květinách, kde ona místa stinná,

Tam krásná paní náhle u mne stála:
*Jsem Lucie, spícího vzít si přeji,
abych mu cestou jeho pomáhala.'*

Tam zůstal Sordel s druhy, v kvapném reji
tě unesla, a když den zaplál jasný,
pak přišla sem a já po stopě její.

Zde složila tě, však zrak její krásný
dřív okázal mi vchod, jenž otevřený;
pak zmizela a s ní i tvůj sen šťastný.“ —

Jak ten, jenž pochyby jest vyproštěný
a jemuž bázeň v jistotu se tiší,
když pravdy poklad byl mu objevený,

Já změnil se; že bez obavy dýši,
když zřel můj vůdce, k další hnul se pouti
po obvodu skal, já vpěl za ním k výši.

Ó čtenáři zříš, k jaké výši pnouti
se snažím látku svou, nech podivení,
cíl větším uměním chci dosáhnouti!

My přišli tam již v tichém zamyšlení,
kde mnil jsem, že jsme dříve otvor zhlédli
jak trhlinu v zdi; k mému překvapení

Tam byla brána, k ní tři stupně vedly,
a každý barvy jiné, tam též vrátný
bez hnutí byl; mé oči výš se zvedly,

Jak víc a víc jsem otvíral zrak matný
On seděl nejvýš, střeže tyto prahy;
však jeho tvář snést, tak jsem nebyl statný.

Ve pravici své třímal on meč nahý,
zkd sršely tak blesky, že výš k schodu
zrak upřít byly marné moje snahy.

— „Kdo jste? Co chcete? Jakém ve průvodu
sem přicházíte,“ začal mluvit, „jděte,
ať stoupání sem nevrhne vás v škodu!“ —

„Nám paní s nebe řekla, jenom jděte,“
— můj mistr začal — „ona, ve všem znalá,
též řekla: *Tady bránu naleznete!*“

— „Ó kéž by dál vám svoji milost přála,“
děl vlídný vrátník, „nuže pojd'te směle
ku stupňům, jimiž zdobena ta skála.“ —

I šli jsme; ze mramoru přeuměle
byl broušen bílý první stupeň, hladký,
že jak v zrcadle tam jsem zřel se cele.

A druhý jako purpur tmavý, z látky
byl drsné, vypálené ohně žárem
a puklý na délku i na příč zpátky.

A třetí nad něj svým vyčníval tvarem,
ten z porfyru tak rudého se skládal,
jak z žíly krev, když prudkým tryskne varem.

Sem Anděl Boha obě křídla svá dal
i nohy obě, sed' výš na zápraží,
že z diamantu toto, já jsem hádal.

Po stupních těch mne, jehož duše baží
po poznání, táh' vůdce, řka: „Teď v prachu
pros, aby zámek otevřel ti paží.“ —

Ku svatým nohám vrhl jsem se v strachu,
by otevřelo, milosrdí vzyval,
se třikrát v hrud' bil na tom stupni z nachu.

„P“ sedm on mi na to v čelo vrýval,
svým ostrým mečem, řka: „Hleď, abys rány,
až vnitř se octneš, pozvolna si smýval!“ —

A popel neb prach země vykopaný
by stejné barvy byl snad s jeho šatem;
dva klíče z něho vytáh' u té brány.

Z nich jeden stříbrem plál a druhý zlatem,
dřív bílým a pak žlutým otevíral,
jak přál jsem si v svém srdci touhou vzňatém.

„Byť jeden klíč se otevření vzpíral
se nechtěje hned v díře otáčeti,
tu neotevřeš, byť”s vší sílu sbíral.

Je dražší zlatý, však víc přemýšleti
u stříbrného dlužno snahou větší,
neb on to jest, jenž uzel rozváže ti.

Od Petra mám je,“ — pokračoval v řeči —
„spíš zmýliti se smím ve otvírání
než v opaku, lid v lítosti když klečí.“ —

Pak svaté dvěře otevřel svou dlaní
řka: „Vstupte! Ale pamatujte sobě,
že musí zpět, čí zrak se nazpět sklání.“ —

A na stěžejích rázem hned v té době
vrat křídla svatá se již rozletěla,
jež mocná z kovu zvučného jsou obě.

Silnějším zvukem, věz, tak neskřípěla
kdys Tarpeja, když Metella jí vzali,
od kteréž doby sírá, prázdná dlela.

Prvnímu zvuku ihned naslouchaly
mé uši; *Te Deum laudamus* pěly
tam hlasy, v kterých sladké tóny lkaly.

A také dojem ze zvuků, jež zněly,
já tenkrát měl, jaký nás často jíme,
jak varhany by píseň provázely,

Hned slova slyšíme, hned neslyšíme.

Zpěv desátý

Za prahem brány, které neužívá
tak, jak by měla, láska převrácená
tím, křivou cestu za pravou že mívá,

Jsme stáli; slyšel jsem, jak zase sténá
v svých veřejích, k ní kdybych zrak obrátil,
čím chyba ta být mohla omluvena?

Náš krok se ve trhlinu skalnou tratil,
která hned sem, hned tam se zatáčela
jak vlny vzruch a sklon, již příboj schvátíl.

— „Zde trochu umění by užít měla
tvá duše,“ — mistr začal — „podle skály,
jak couvá, noha tvá by dále spěla.“ —

Tím pozorné se naše kroky staly
tak, lunny tmavý kruh, by odpočinul,
že v lože kles', než jsme se vymotali

Z té tísně. Jakmile nám východ kynul
a my zas volni stáli na prostoru,
kde hory svah couv' zpátky a tam splynul,

Já unavený, ale oba v sporu,
kde cesta teď, neb noha v stepi stojí,
jež pustější cest v poušti bez obzoru.

Od břehu svého, s prázdnem kde se pojí,
až k strmé, stoupající patě stěny
by dostačila výška těla trojí.

Kam otočil se zrak náš okřídlený,
ať kde je strana levá nebo pravá,
zdí věnec stejně kol byl utvořený.

Po něm se naše chůze namáhavá
nesula ještě, když jsem zřel, ta stěna,
jež ku stoupání možnost nepodává.

Že v mramoru kol byla ozdobena
tak bohatě, že ne Polyklet pouze,
leč příroda by byla zahanbena;

Ten anděl, jímž se lidstva pláč a nouze
v mír věky vytoužený proměnily,
po kletbě ráj že volný lidské touze,

Tu před námi stál vtesán v mramor bílý,
jak živ s posuňkem svojí tváře smavé,
že obraz není mlčící, nás mýlí.

Tu přísahal bys, právě říká *Ave!*
neb ona také byla na obraze,
jež otočila klíče k lásce pravé,

A vytesáno měla v každém taze
tak zjevně slovo: *Ej, já dívka Páně!*
jak obraz z vosku. — „Ne jen v jedné dráze

Má tĕkat oko a zde dlítí maně!“
děl mistr sladký, — tam kde srdce tluče,
on starostlivě ved' mne po své straně. —

I obrátil jsem obličej svůj ruče
a na té straně zřel za svatou Pannou
tím směrem, kde ty stanul jsi, můj vůdče,

Událost jinou v mramor vytesanou;
i obešel jsem tebe a blíž kročil,
by očím byla zjevná každou stranou.

Tam s býky vůz jsem vytesaný zočil
a na něm archu svatou, před níž v žase
pad', nevolán kdo na pomoc jí skočil.

A před ní zástup velký ubírá se
ve sedmi sborech; jeden smysl hádal,
že zpívají; že mlčí, druhý zase.

A kadidla dým jednomu se vkrádal
v čich z obrazu jak přízraku, že málem,
zda „ne“ či „ano“, spor se tady spřádal.

A před archou spěl v tanci okázalém
a v pokoře Žalmista, mému zdání
hned víc, hned méně zdál se býti králem.

S paláce okna naproti se sklání
hle, Michol, jeho žena, a zří na to
ve zraku zármutek a pohrdání.

Já hnul se, neb mé oko bylo jato
zas novým dějem, zřítí duch si stýskal,
co za Micholou v mramor vrylo dláto.

Tam římský kníže ve slávě se blýskal,
jenž Řehoře tak dojal velkou ctností
a proto velké vítězství mu získal.

Zvěst o Trajana myslím útrpnosti:
jak vdova ubohá mu uzdu jala
ve horkých slzách, těžké ve starosti;

Kol něho v hustém davu jízda stála,
a zlatých orlů tíseň nad zástupy
se lehkým větrů křídlem houpat zdála.

A ubohá ta rozdělujíc tlupy:
„Pro vraždu syna,“ děla, „slyš mne, pane,
čiň pomstu, slyš, jak srdce moje upí!“ —

„Nuž čekej,“ zdálo se, že s rtů mu kane,
„až navrátím se!“ Ona: „Neklam sebe,“ —
mu pravila jak srdce bolem štvané.

„Což nevrátíš-li se?“ — On: „Pomstí tebe
pak nástupce můj.“ Ona v strasti, v boji:
„Za cizí ctnost ti neodplatí nebe!“

On: „Tož se potěš, nebo sluší svojí
dostáti povinnosti, dál než kročím,
tak spravedlnost chce, k ní se soucit pojí.“ —

Ten, nového nic jehož není očím,
nám viditelný tento hovor stavil,
dřív neznámý, zde novinkou jej zočím.

Co já se pilným prohlížením bavit
těch vzorů pokory, za podívání
jež k vůli Tvůrci stojí, Básník pravil:

„Viz odtamtud, leč volným krokem, sklání
se nový lid k nám, četné jsou to davy,
snad řeknou, výš kde možné vstupování.“ —

Můj zrak, jenž patření byl nedočkáví,
jenž po novinkách dychtil každou chvíli,
se nelenil obrátit dle té zprávy.

Však nechtěl jsem, bys, čtenáři můj milý,
zmdlel při svém dobrém předsevzetí, slyše,
jak Bůh ždá, by zde dluh svůj zaplatili.

Druh muky zde tě neděs, mysli spíše
na následek; byť nejhůř zněl hlas soudu,
nad poslední soud nemůže jít výše.

Já začal: „Mistře, již v tom ženou proudu
se k nám, v mém oku dobře-li se zračí,
se nezdaří být lidé lidských oudů.“

On ke mně: „Pod svou mukou takto kráčí
z nich každý skloněn; a mé oči samy
též v sporu byly, kdo se to sem vláčí.

Však upřeně hled', tamo pod skalami
co blíží se k nám, rozluštit hled' sobě,
zříš, každý že se tepe, tak se zdá mi.“ —

Ó bídní křesťané, ó lidé v mdlobě,
již na zvrácené cesty spoléháte
a zrakem ducha dlíte ve chorobě,

Že bídní červi jsme, což nepoznáte,
z nichž motýl andělský má teprv býti,
jenž nahý vzlétá k spravedlnosti svaté?

Nač nepřestává duch váš pýchou týti?
Vždyť jste jen hmyz, který se v kuklích rojí,
jen červ, který se nemůž' utvořiti!

Jak často figuru lze zřít, jež stojí,
by strop neb střechu nesla tíží hlavy,
a kolena až k hrudi tlačí svojí,

Že z přeludu bol vzniknout může pravý
v tom, kdo ji vidí; tak, co zrak můj stačí,
já viděl ony blížiti se davy.

Bud' víc, bud' méně zkroucen každý kráčí,
dle tíže břemen svých ukláněj líce,
však nejvíc trpělivý s tvářív pláči,

Se zdálo, praví: „Nemohu již více!“ —

Zpěv jedenáctý

„Ty Otče náš, jenž sídlíš v nebes říši,
ne jimi omezen, leč lásku větší
že chováš k prvním dílům v oné výši,

Tvé moci, jménu Tvému chvalořečí
ať každý tvor, a, jak se právem sluší,
Tvé sladké vůni modlitbou se vděčí.

Mír tvojí říše v naši přijdiž duši,
jej bez Tebe nestihnem nikdy sami,
ať duch se jak chce po něm pne a kruší.

Jak andělé svou vůli nad hvězdami
Ti obětují pějíce hosanna,
kéž každý činí taktéž mezi námi!

Ať skane dnes nám denní naše mana,
bez které každý v této drsné poušti
jde zpět, čím víc je k chůzi mysl hnána.

A jako každý milerád odpouští
zlo, které trpěl, kéž Tvůj milostivý
zrak odpouštěje zásluhy se spouští!

Ctnost naši vratkou, Bože spravedlivý,
v plen nevydávej prastarému vrahu,
nás jeho zbav, jenž naší zkázy chtivý.

Tu poslední modlitby naši snahu,
ne nám kéž Tvoje milost splnit ráčí,
leč těm, za námi již v tu spějí dráhu.“ —

Tak okolo nás tlum těch stínů kráčí;
zdar nám i sobě ždaje; zvolna táhnul
pod tíží, jak v snu můra když nás tlačí.

Pod balvanem svým každý z nich se nahnul
jda polekán po první římsy kraji,
ze špíny světa očistit se prahnul.

Když tam v modlitbě stále pro nás lkají.
co mohou pro ně činit zde a říci
ti, dobré vůle kořeny již mají?

Jim dlužno pomáhat, by hanobící
zde skvrny smyli, čisti, bez váhání
by vzlétli v kruhy hvězdami se skvící.

— „Se spravedlností jestli slitování
z vás brzy břímě snít má, že se brátí
svou perutí vám možno podle přání,

Kde stupně jsou, nám račte ukázati,
jež nejkratší jsou a kde víc jich kyne,
tam méně srázné z nich nás uče znáti.

Neb s tíží masa Adamova šine
sem tento krok svůj, tak že vůle živá
výš stoupati, mu umdlívá a hyne.“ —

Ta slova, která v odpověď nám splývá
na vůdce mého řeč, já slyšel zníti,
však nerozeznal, zkad zní zádumčivá.

Já slyšel: „Napravo vám dlužno jíti,
po břehu s námi, tam vchod uvidíte,
kde živý člověk může vystoupiti.

Byť balvan nepřekážel ostražitě
mé chůzi, krotě hrdost mojí šíje,
že skloněné mám tváře v stínu skryté,

Tu prohléd toho bych, jenž dosud žije
však jméno tají, znám-li, ku lítosti
bych hnul jím, nad tím, balvan jak mne kryje.

Byl Latiník jsem, Toska velké ctnosti
syn Viléma Aldobrandeschi, jeho
zda jméno, nevím, paměť vaše hostí.

Mne stará krev a skutky rytířského
slavného rodu v pýše utvrdily,
že nepamětliv matky žití všeho

Jsem každým zlostně zhrdal v každé chvíli,
a umřel na to; Sienští to znají,
i v Campagnaticu ty zvěsti zbyly.

Jsem Humbert; pýcha, z níž se tady kaji,
ne pouze mne, leč všechny moje druhy
i se mnou strhla zhouby ku pokraji.

A proto nesu tento balvan tuhý,
dokud bych zadost Bohu neučinil,
tam zanedbav, zde pykám svoje dluhy.“ —

Tvář skloniv poslouchal jsem, jak se vinil,
a jeden z nich (ne, jenž hovořil právě),
zpod balvanu se pozved', jenž ho stínil.

Mne uzřel, poznal, volal usedavě
zrak upíraje na mne v omdlévání;
já skrčen s nimi šel jsem namáhavě.

„Tys Oderisi! Neklame mne zdání,
čest Agobbia a umění, které
v Paříži sluje *iluminování*.“ —

Děl: „Bratře! Víc se smějí listy steré,
jež Franco Boloňský tam pomaloval,
z cti jeho jméno mé jen částku bere.

Věř, takto bych jej sotva vychvaloval
jsa na živu, neb veliký chtíč slávy
mé srdce celé příliš naplňoval.

Za pýchu tuto trest zde namáhavý
ted' snáším, věř, nebyl bych ještě tady,
bych z hříchů k Bohu nezved' se v čas pravý.

Ó marná slávo nadání! Jak všady
ti krátce trvá zeleň na vrcholi,
když hrubý věk se nedomůže vlády!

Mnil Cimabue, malířské že školy
jest hlava, nyní Giotto slaví doba,
a pověst prvního jen zvuk je holý.

A Guldu Guidem vzata vzácná zdoba,
slout mistrem řeči a snad narození
již slavil ten, jenž vyštve z hnízda oba.

Víc nežli větru dech ruch světský není,
hned odtud a hned odjinud zas vane,
a mění jméno, jakmile směr mění.

Až tisíc let do bezdna času skane,
když zemřeš stár, než kdybys zemřel dítě,
jež ‚hamham‘, ‚čičiči‘ říká, nezůstane

Víc z tvojí slávy, a let proud se řítě
před věčností jest míň než brvy hnutí
před kruhem, jenž se točí nejníň hbitě.

A přede mnou, jenž tak se k chůzi nutí,
ač slavný dřív byl po Toskaně celé,
v Sieně o něm sotva zašeptnutí,

A pán tam byl, když rozdrčen byl směle
vztek Florentský, jenž pyšný v onom čase
byl právě, nyní jak jest zkrotlý cele.

Jak s barvou trávy s vaší slávou má se,
ted' přijde a zas jde, a ten ji zbělí,
jimž z drsné země vyšla v plné kráse.“ —

Já: „Pravda, kterou tvoji rtové děli,
ta pokorou mé mírní nadýmání,
leč kdo jest, o němž's hovořil čas celý?“ —

„Provenzan Salvani,“ děl bez zdráhání,
„zde pyká, usmyslil si v pyšné hrudi
Sienu získat svému panování.

Co zemřel, touto procházkou se trudí,
neb takou mincí tady těm se platí,
jež marná snaha nad jich obzor pudí.“ —

Já: „Když duch onen, jenž se nechtěl káti
až na nejzazším kraji svého žití,
tam čeká, nemoha sem vstupovati,

(Když prosby nemohly jej vykoupiti),
než mine čas, jak dlouho žil, dej zvěsti,
jak tento volný přístup moh' sem míti?“ —

— „V své slávě největší žil i v svém štěstí,
on děl, „když všecken stud potlačiv v sobě
šel, v Sieně si used' na náměstí,

By pomoh' příteli, jenž v Karla zlobě
jat úpěl v žaláři, tu podnik' dílo,
že všecky žily v něm se chvěly. Tobě

Víc nedím, byt' mé rčení temné bylo,
však sousedé tví již se postarají,
by samo všecko se ti vysvětlilo:

Tím skutkem onomu se vyhnul kraji.“

Zpěv dvanáctý

Jak volí, již jdou svorně ve jho spjati,
já s onou duší stíženou šel stále,
jak dopřál sladký mistr s ní se bráti.

Leč jak děl ke mně: „Dál jdi, jí dej ‚vale‘,
ať každý tady s plachtami i vesly
jak může loďku svou sám žene dále!“ —

Mé údy hned se jedním rázem vznesly,
jak třeba k chůzi, myšlénky však moje
tak zůstaly, jak v strnutí by klesly.

Již dál jsem šel s ochotou kroky svoje
za mistrem šina, cítili jsme spolu,
jak lehce jdem bez obtíží a boje,

Když on mi pravil: „Obrat' zrak svůj dolů,
by tobě cesta lehčí být se zdála,
kol půdu prohlédni zde na vrcholu!

Jak, paměť mrtvých by se zachovala,
na hrobní kameny se často vrývá
jich podoba, jak v žití bývala,

Čímž často znova slza žalu splývá,
jsouc vylákána ostnem vzpomínání,
jež ostruhou jen zbožným lidem bývá:

Tak uměním, však vyšším, v této pláni
na zemi zřel jsem obrazů řad skvělý,
kam sahala jen cesta touto strání.“

Já toho zřel, jak bleskné letěl střely,
a s nebe padal tam na straně jedné,
jenž stvořen vznešenější nad svět celý.

Na druhé oko Briarea zhlédne,
jak nebes šíp jej sklál a opuštěné
na zemi mrtvé jeho tělo ledné;

Palladu s Martem všechny ozbrojené
i Thymbrea, kol otce jak se tlačí,
a gigantů zří údy rozptýlené;

Pak Nimroda, děs v tváři se mu zračí,
u velikého díla svého paty
na lid s ním pyšný v Senaar se mračí.

Ó Niobe! Kým žalem tvůj zrak vzňatý,
jsem zřel, tam v středu dětí u silnice,
kdes dvakrát sedmi dočkala se ztráty!

Ó Saule, smrtí bledé jak tvé líce,
na Gelboe meč vlastní vrazil's v sebe,
tam rosa s deštěm neskanula více!

Těž, pošetilá Arachne, já tebe
půl pavouka již seděti zřel v smutku
na tkanivu, jímž zhubilo tě nebe!

Tvůj, Roboame, nehrozil víc v skutku
zde obraz, ale na voze tys v děsu
zde prchal rychle nečekaje půtku!

Dál obraz jiný zřel jsem v tvrdém tesu,
jak osudný šperk sloužil Alkmaeonem
kdys matce jeho k truchlivému plesu.

Na Sancheriba synové jak shonem
se vrhli v chrámě a jak jimi chycen
a zabit sám se loučil se svým trónem.

I porážku, již Cyrův trůn byl zřícen,
i hanbu, Tomyris když jemu řekla:
Syť krví se, kterou's byl nenasyčen.

Jak Assyrských prchala rota vzteklá,
když zabit Holofernes, zbytky boje,
tam viděl jsem i zbraň i krev, jak tekla.

Já v popelu a v rumu zřel zdi Troje.
Ó Ilion, jak v bídě prosté vlády
tě okázalo zobrazení tvoje!

Ký mistr dláta, štětce tyto řady
těch stínů, rysů tkal, že žasem zpilý
i nejjemnější duch by trval tady?

Zde mrtví mrtvi, živí živi byli,
líp neviděl, kdo viděl ty vše činy,
než já, skrání jehož k obrazům se chýlí.

Jen dál se vynášejte plaché stíny,
ó děti Evy, nesklánějte tváře
na stezku, jež jest obraz vaší viny!

Víc naklonila se už Slunce záře,
a obešli jsme část té hory větší,
než rozeznal duch jatý v bludu páře;

Když ten, krok jehož všecky bděle předčí:
„Ted' vzhůru hlavu vznes. Tak otáletí
již není čas!“ mne oslovoval řečí.

„Viz Anděla, by dostihl nás, letí,
a nového dne šestá služebnice,
z dne služby vrací se mu ve zápětí.

Ted' úctou ozdob posuňky a líce,
ať cestu ukázat se zráčí jemu,
den takový, věř, nevrátí se více!“ —

Již zvyk' jsem jeho varování všemu,
neztrácet času, tak i tenkrát záhy
jsem hotov byl, rozumět pánu svému.

K nám blížil se tvor onen krásný, blahý,
jsa bíle oděn, v jeho obličejí
svit jitřní hvězdy zdál se chvěti vlahý.

Pak náruč svou i křídla, jež se chvějí,
v ráz otevřel řka: „Zde jsou stupně, výše
po těchto lehounce již nohy spějí.

Tak mnohý nejde pozvání to slyše:
Ó lidský rode určen v povzlet čistý,
proč padáš, sotva malý větřík dýše? —“

Kde stupně v skále, těmi ved' nás místy,
mé čelo jeho křídla ovívala,
a dále pochod sliboval mi jistý.

Jak s pravé strany když se slézá skála
nad obcí, jejíž výtečná jest správa,
nad Rubakontem chrám jest stráže stálá,

Sráz příkrý stupni mírnější se stává,
jež položeny v onom byly čase,
kdy kniha platila a míra pravá.

Tak stěna skalná tady uhýbá se
a příkrá ve kruh sousední se sklání,
leč z obou stran skal dotýkáš se zase.

Tam když jsme došli ve svém vstupování,
Beati pauperes spiritu zpěvy
jsme uslyšeli sladké, k nepopsání.

Než jícny pekla jak se různé jeví,
zde chodby tyto! Sem se s písní vchází,
a tamo s nářky, v kterých pláč a hněvy.

Již kráčeli jsme přes ty svaté srázy,
a mnohem lehčí pout' mně tady byla
než v rovině, já kráčel bez nesnází.

„Rci mistře, jakého jha vyprostila
se duše má, že snadno stoupat lze mi,
že pouť mi žádné tíže nečinila?“ —

On: „Na tvém čele když s těmi P všemi
se rozloučíš, tak jak s tím prvním právě,
jež smazáno jest jeho perutěmi:

Pak vůle tvá tvé nohy zmůže hravě,
že nebudou již cesty cítit tíži,
leč rozkoš vstoupající namáhavě.“

Tu dělal jsem jak ten, který se blíží,
na čele svém, ač neví to, cos maje,
leč na znamení jiných se ohlíží,

To zvědět chce rukou si pomáhaje,
hledá, až najde prstů svojich hmatem,
co jeho zraku byla prázdná báje:

Tak já své ruky prsty rozpjav chvatem
jen písmen šest jsem nalez' na své skrání
z těch, jež tam klíčník vryl na prahu svatém:

Nač díval se můj vůdce v usmívání.

Zpěv třináctý

Již octli jsme se na vrcholi schodů,
kde podruhé vrch řez má, na té pouti,
jež k očistě jest smrtelníků rodu.

Kol vršku římsu vidíš se tu pnouti,
jde do kola, jak u té první hory,
s tím rozdílem, že dříve zde se kroutí.

Ni stíny tady, ni obrazů sbory;
na břehu cesty jen se kámen bělil,
a jeho lesk byl sinalý a sporrý.

„Zde čekat někoho, by s námi sdělil,
kde cesta je,“ — můj Básník rozumoval —
„tu zpoždění té rady já bych želim.“

A upřeně jak slunce pozoroval,
on středem učinil svou stranu pravou,
kol níž část těla levou obracoval.

„Ó sladké světlo, v jehož záři smavou
mám důvěru,“ děl, „cestou novou nyní
ved' nás, jak slušno, cestou namáhavou.“

Ty hřeješ svět, tys to, jež světlo činí,
tvůj paprslek má vždy náš vůdce býti,
s tím v spor nejdou-li důvodové jiní.

As míli na zemi co musíš jíti,
my ušli jsme již a to v krátké chvíli,
tím vůle žárem, jenž nám v srdci svítí.“

My cítili jsme, letem k nám jak pílí,
— však neviděli jsme jich — sbory duchů,
nás lásky k stolu zval jejich hlas milý.

Kol první letě v křídél lehkém ruchu,
Vinum non habent zřetelným děl hlasem,
dál spěl a znova hlas ten zněl nám v sluchu.

A nežli dozněl v dálce: „Orest já jsem,“
děl druhý hlas, kol mihl se a v dáli
zas unikal. Já zastavil se žasem.

„Co za hlasy to, Otče,“ děl jsem, „lkaly?“ —
A co jsem ptal se, zazněl tu hlas třetí:
„Ty milujte, již zlé vám udělali!“

— „Ten kruh zde závist tiskne ve objetí,“
— děl mistr můj — „tož zde provazy biče
jen z rukou lásky na viníky letí.

Zníť jinak bude uzda na ty chtíče,
a uslyšíš ji, dřív než odpuštění,
jak myslím, před branou dostaneš klíče.

Leč do vzduchu zrak upři v pevném zření
a užříš davy, jak před námi sedí
dle skály v řadě v smutném seskupení.“

Víc nežli před tím místo odpovědi
zrak zostřil jsem a zřel jsem v pláštích stíny,
ti byli všickni jako kámen šedí.

A učiniv krok: „Pros za naše viny!
Ó Maria!“ — jsem slyšel — „*Michaeli!*
a Petře! Všickni svatí!“ volal jiný.

I myslím, člověka svět nemá celý
jejž, kdyby to zřel, co já viděl tady,
by nezachvátil soucitu žal vřelý:

Neb když jsem dostih' blíže jejich řady,
že posuňky jich moh' jsem rozeznati,
z mých očí tekly slzí vodopády.

Šat z žíní kol jich údů zřel jsem vláti,
a boky sobě byli ku podpoře
a břeh všem podporou. Tak vídal státi

Jsem slepce, jejichž život jedno hoře,
na místech odpustků, navzájem hlavy
uklánět přes sebe a ve pokoře.

By zbudili spíš soucit, usedavý
jich sténal pláč, však pohled na jich bídu
byl její hlasatel víc naléhavý.

Jak nespomáhá slunce slepých vidu,
tak ani paprsk světla nebeského
nevníknul ke smutnému tomu lidu.

Neb víčka všech švy drátu železného
tak byla sešita, jak ostřížovi
se dělá, klid že není ctností jeho.

Mně zdálo se, že křivdě duch můj hoví,
když vidím je, kol jda, neviděn jimi,
tož k rádci chtěl jsem obrátit se slovy.

Však němými on pohnut zraky mými
děl, na otázku moji nečekaje:
— „Mluv tedy moudře slovy úsečnými!“ —

A podél strmé římsy této kraje,
zkad snadno spadnout lze, jet' bez zábradlí,
šel sladký Virgil můj se ubíraje;

Na druhé straně kolem nás se kradly
ty stíny zbožné, kterým oči dráty
děšť horkých slz na bledé tváře kladly.

— „Již jisti jste, že světla paprsk zlatý;“
— já začal — „někdy v oči vaše šlehne,
po kterém jde jen vašich tuch vír svatý;

Kéž milost v pěnu svědomí vám lehne,
ji spláchne tak, že potom čistým tokem
vám do něho proud ducha mocně vběhne;

(Já děkovat vám budu každým krokem)
ó rcete, duše latinská zda s vámi,
(jí k dobru snad) jde se zašitým okem?“ —

— „Ó bratře! Měšťankou jest mezi námi
zde každá v městě pravém; snad chceš říci,
zda putovala kdys Vlach krajinami?“ —

Tak pravil stín mi z daleka se tmící,
jenž dál než já byl, proto více k předu
jsem odvážil se nohou bádající.

Jak na čekání jeden v stínů středu
tam byl, a ptáš se jak, tož řeknu tobě,
on bradu vzpínal jak zbavený hledu.

— „Ó duchu muky trpící v té době
bys vzlétnouti moh', zda bys odpověděl,
rci, odkud jsi a zprávu dej o sobě.“ —

„Jsem ze Sieny s všemi, na něž's hleděl,
zde slzami se čistím z hříchů kalu,
lkám k Bohu, by mně dal se; bys to zvěděl,

Ač Sapia mé jméno, k svému žalu
já moudrá nebyla, a cizí škodě
než svému zdaru spíš jsem přála chválu.

Bys pochopil, že řeč má s pravdou v shodě,
ó slyš, jak jsem se pošetilou stala:
let mojich oblouk skláněl se, když chodě

Po výpravách náš voj, ač hrstka malá,
blíž Colle v boj se srazil s nepřitelem;
já Boha, o to, co i On chtěl, ždála.

Když poražené na útěku smělém
já viděla, jak utíkají v shonu,
ples cítila jsem ve svém srdci celém,

Že drze obrátíc tvář k nebes trónu,
já děla Bohu: *Nebojím se tebe!*
jak vysmívá se kos, když zima v sklonu.

Leč v stáří s Bohem usmířiti sebe
jsem toužila, však za pokání moje
by trest můj bylo nezmenšilo nebe,

Byť neuzavřel ve modlitby svoje
mne Petr Pettinagno ze soucitu
a z lásky čisté moje rány hoje.

Leč kdo jsi ty, jenž zde po našem bytu
se vyptáváš a dýšeš, vykládaje,
jak soudím, v oka svého volném svitu?“ —

„— I mně zde sešijí kdys více kraje,
— já děl — „leč krátce, neb jsem hřešil málo
po jiných v závisti se ohlédaje.

Tím větší duši obávání jalo
před kruhu spodnějšiho těžkou mukou,
jho ono cítím, jak mne v pouta jalo.“ —

Stín: „Kdo tě přived' drahou smutnozvučnou
až sem, když hodláš dolů přijít zase?“ —
Já: „Ten, jenž stojí tu a nehne rukou.

Já žiju, jestli tobě, duše, zdá se,
že moh' bych ještě nohou smrtelníka
ti prospět, mluv a poruč v brzkém čase.“ —

— „Ta novina zde v moje ucho vniká,
to v znamení, jak ty jsi Bohu milý,
pros tedy někdy za mne Slitovníka.

A v Toskanu-li kdys tvůj krok se schýlí,
tu při tom lkám, co největší tvé přání,
u přátelů mne očist' dle vší síly.

Je najdeš mezi marnivci, z nichž shání
po Talamonu každý se a ztratí
víc, Diany než ztratil při kopání,

Však největší zlo admirály schvátí.“ —

Zpěv čtrnáctý

„Kdo jesti, jenž tam kol hory se točí,
dřív než smrt křídla dala mu v let smělý,
jak chce, zavírá neb otvírá oči? —“

— „Nevím, leč vím, že není osamělý,
ty oslov jej, neb stojíš blíže jemu,
mluv, by rty jeho rády v odvet zněly!“ —

Dva duchové tak jeden ke druhému
se kloníce to děli z pravé strany
a pozvedli tvář k obličejí mému.

A jeden pravil: „Duchu upoutaný
v jhu těla ještě, které v nebe spěje,
slyš prosby naše, mluv soucitem hnaný,

Kdo jsi a odkud? Milost, jež ti přeje
sem vstup, nás vrhá v také podivení
jak při věci, jež poprvé se děje.“ —

Já na to děl: „— Toskany středem pění
se říčka, zřídlo má u Falterone,
běh sta mil ten jí dostatečný není.

Své tělo přináším od řeky oné;
kdo jsem, ti říci, řeč byla by marná;
mé jméno ještě v hluku jiných tone.“ —

— „Tvou výpověď když vůle moje žárná,
se snaží proniknout,“ mně první pravil,
„tu zdá se mi o březích mluvíš Arna.“ —

A druhý děl: „Já jsem se pozastavil,
proč jméno oné řeky tak on tají,
jak hrozná věc kdo by rád se zbavil? —“

A tázaný děl: „I mně to jest bájí,
však vím, že dávno mělo zahynouti
to jméno, jež se dává tomu kraji.

Neb alpskými ty hory mohou slouti,
jichž Peloros jest utrženou částí,
že vody mají víc než jiné, v pouti

Té řeky, od vzniku až ku oblasti,
kde moři, co mu nebe vzalo, dává,
kteréž jest řek a proudů pravou vlastí:

Jak nepřítelka všech by byla dravá,
ctnost všady zahánějí jako zmiji,
ať zlý v tom zvyk neb místa hvězda tmavá.

Tak v povaze se mění, a tak tyjí
jak u Circe by kdys bývali v stravě,
kdo na břehu té kleté řeky žijí.

Ta prodírá se nejdřív namáhavě
nečistých prasat stádem, jídlo lidí
jimž nepatří, leč žaludy po právě.

Dál na své pouti štěkavce jen vidí,
ti kousavější jsou, než v moci jejich,
však těmi zhrdá, čumák jinam řídí.

A burácejíc v bujnějších vln rejích
ten kletý příkop zří, jak mění stále
psy v lačné vlky; větších ve peřejích

Pak skal stržemi ve tmách běží dále,
kde najde lišky lstivé, potměšilé,
před nimiž každý v lsti jest děcko malé.

Že ten mne slyší? Právě, to má píle,
snad bude dobře, vzpomene-li sobě,
co pravý duch mi odhalil té chvíle.

Zřím tvého vnuka, který v příští době
v tom kraji lovcem vlků těch se stane
u řeky zlé, a prchnou před ním v mdlobě:

Za živa prodá maso jich, a štvané
jak stará šelma potom všecky zdává,
čím život mnohých a čest jeho splane.

Pak pokrvácen smutný ten les tmavý
on opustí, jenž tak zpustošen bude,
let tisíc škodu tu že nenapraví.“ —

Jak při proroctví neštěstí, jež bude,
tvář toho, který slyší je, se stmívá,
že, odkud zhouba jde, naslouchá všude;

Tak zřel jsem duši, poslouchání chtivá
jež stála tu, kterak se smutkem kryla,
když slyšela tu píseň, již on zpívá.

Tvář onoho, řeč toho zasmušilá
po jejich jménech zvědavost mou nítí,
s mou otázkou tož prosba v spolku byla.

— „Ty žádáš a já ochoten mám býti,“
děl duch, jenž nejdřív se mnou mluvil, znovu,
„co skrýváš tak sám, tobě odhaliti?

Leč pro milost, již pláš, chci tvému slovu
být povolným a nelakomit řečí,
věz tedy: Guido del Duca se zovu.

Tak závistí jsem zahořel, že něčí
když zrak jsem viděl zanícený plesem,
mé zesínání nemohlo být větší.

Ze setby své tu slámu ted' žnu s děsem.
Ó lidstvo, rci, proč s takou horlivostí,
kde nelze druhem býti, srdce nesem?!

Ten Rinier jest, k slávě, věhlasnosti
dům da Calboli přived', jeho jménu
víc žádný dědic nebyl roven ctností.

Od hor až k Po, a od moře až k Rénu
ty statky, pravdě jež i slasti slouží,
tam nejen jeho vzaty byly kmenu;

Že, kam jen tyto hranice se dlouží,
vše divě bují jedovatým býlím
jež vymýtiti, pozdě mysl touží.

Kde Mainardi je teď s Liciem milým,
kde Guido z Carpigna je s Traversarem?
Ó lidé bastardů, jak pro to kvílím!

Kdy v Bologni vzplá Fabbro v lesku starém,
ve Faenze di Fosco Bernardino,
na slabém stonku prut nestižen zmarem?

Když lkám, Toskánský, buď mi odpuštino,
v mé mysli ožil zas Guido de Prata,
i, jenž s námi žil, d'Azzo Ugolino;

Tignosem s druhy mysl má jest jata;
dům Anastagi, kde dům Traversara?
Je stihla všecky ctných dědiců ztráta.

Ó rytíři, ó paní v květu jara,
ó dvornosti a lásky plesy, žaly!
Teď všady v srdcích pouze zloba hárá.

Ó Brettinoro, proč neprcháš v dáli,
když kmen tvůj prch a lidé na útěku
jsou v strachu, zlými že by též se stali!

Vymírá Bagnacaval k svému vděku,
a Castrocaro s Coniem k své zkáze
zas rodí syny k hanbě svého věku.

Paganů d'as-li pojde, bude blaze,
však nikdy tak, by lidské pomlouvání
s ctným jménem jejich bylo v rovnováze.

Nic, Ugolino z Fantoli, nebrání
tvé slávě, nebo že by tvoje jméno
kdos zatemniti mohl, není zdání.

Však dál jdi, Toskánský, neb moje věno
ted' spíše pláč jest nežli hovoření,
tak srdce mé tou řečí zasmušeno.“ —

My věděli, že naše odcházení
ty drahé duše slyšely a pravou
že cestou šli jsme, dlely ve mlčení.

Dál sami drahou šli jsme namáhavou,
když zazněl hlas, jenž v sluch mi šleh', jak v zraku
blesk šlehá, jenž vzduch dělí rýhou žhavou.

Kdo uzří, zabije mne bez rozpaku!
a znik' jak hrom, jenž dozní rychlým zvukem
a rychle prchá, jak byl vytrysk' z mraků.

S tím sotva sluch když spřátelil se hlukem,
zas jiný hlas tak zaburácel v hřmění
jak hrom, jenž zní ráz na ráz divým hukem.

Jsem Aglauros změněná na kamení!
Bych blíže k Básníku se stulil zpátky,
ne k předu, zpět jsem učinil krok v chvění.

Vln vzdušných povrch byl již kolem hladký,
on ke mně děl: „Toť tuhá uzda jesti,
jež měla by váš rozum krotit vratký,

Však po vnaďidle lapáte a v pěsti
vrah starý udicí vás chytí slepé,
zdar uzda s výstrahou vám nemůž' nésti,

Vás nebe volá, krásy velkolepé
vám, jak se točí, stále ukazuje,
však zrak váš hledá zem a proto tepe

Vás Ten, jenž liší vše a pozoruje.“ —

Zpěv patnáctý

Jak mnoho ke konci hodiny třetí
od počátku dne sféra cesty dělá,
jež jako dítě žertujíc v kruh letí:

Tak mnoho koule slunce ujít měla
z denního běhu svého podvečerem.
Tam nešpor čas byl a zde půlnoc stmělá.

Zář na nos padá nám, jak dál se berem,
neb tak jsme obešli tu horu celou,
že západním ted' kráčeli jsme směrem.

Tu ucítil jsem, kterak září skvělou
víc stížena má byla skráž než dřívě,
co přijde, ždál jsem s myslí rozechvělou.

Ku výši obočí hned ruce chtivé,
jsem zved' a stínidlo si dělal dlaní,
před světlem bych skryl oko nedůtklivé.

Jak od zrcadla neb od vodních plání
se paprsk nazpět v stejnou výši zvedá,
jak odražen byl ve svém dopadání,

A protivný cíl dráze svojí hledá
od kolmice v témž směru dál se chýle,
jak zkušenost nás učí nebo věda:

Tak světlem že jsem raněn této chvíle,
jež přede mnou že odraženo, hádám,
jen v útěk proto zrakem svojím píle.

„— Můj sladký Otče, co to jest?“ hned bádám,
„že před tím nemohu svých očí skryti,
a jež k nám šine se, kam nohu vkládám?“ —

„Ó nediv se, že tebe oslniti
můž' ještě sluha nebes; posel to je,
on děl, „jenž zve nás výše vystoupiti.

Již brzy nazírání v jejich roje
ti těžkým nebude, spíš takou slastí,
jak snést dovedou jen city tvoje!“ —

Již dostihli jsme sluhu rajských vlastí:
— „Sem vstupte!“ — veselém děl ve hovoru,
„Sem líp lze nohu nežli jinam klásti.“ —

My vystoupili, a za námi v sboru
Beati sunt Misericordes pěli,
a jiní: *Plesej z vítězství!* Tu horu

Jsme mistr a já slézali a bdělý
já myslil cestou něco získat tady
ted' z jeho hovoru, a proto smělý

Jsem k němu obrátil se: „Dej mi rady,
ten z Romagni stín, co chtěl asi říci
o spolku, nemožnosti?“ — „Svojí vady

Zná nejlépe on škodu trestající,
i není divu, když ji nyní kárá,
by aspoň jiným hlas byl varující.

Když touha vaše o věci se stará,
jež spolčením se rozpadají v díly,
měch vašim vzdechům zvedá závist stará.

Leč vaše tužby kdyby obrátily
se láskou hnány k nejvyššímu kruhu,
víc bázně v ňadrech byste necítily.

Čím víc, již *naše* dí, je tamo druhů,
tím dobra víc má každý jednotlivý
a tím víc lásky plane v onom luhu.“ —

„Svých tužeb skojení jsem více chtivý;“
já pravil, „než kdybych byl mlčel zcela
a větší pochybnost má duše živí.

Jak možná, aby statkem zbohatěla,
jenž rozdělen, část majetníků větší,
než kdyby menší v držení jej měla?“ —

On: „Zemské věci že jen stíháš řečí,
tvé myšlénky jen za nimi se honí,
tmou pouhou jen se tobě světlo vděčí.

To nevýslovné dobro, jež taj cloní
tam nahoře, vždy lásce v náruč spěje,
jak paprsk k světlému se tělu kloní.

Co žáru najde v něm, to zas tam leje:
tak láska jak se šíří, v stejné chvíli
těž věčné síle její tak se děje.

A čím víc srdcí tam si v náruč pílí,
tím víc tam lásky, tím víc milování,
jak zrcadla zář, tak si lásku sdílí.

Však nemohu-li ztišiti tvé plání,
na Beatrici počkej, která zkojí
ti nejen toto, nýbrž každé přání.

Jen hled', by záhy tam na skrání tvojí,
jak dvě jsou pět ran bylo odklizeno,
jež pouze bolestí se tobě zhojí.“

Chtěl říci jsem: *Mně zadost učiněno!*
V tom octnul jsem se zase v kruhu jiném,
mně zmlknout káže oko udiveno.

Jak vytržený bych byl jedním kynem,
já vidění měl náhle, zjev to blahý,
já mnoho lidí viděl v chrámu stinném,

A žena vešla, měla sladké tahy
a děla hlasem matky v roztoužení:
„Proč učinil jsi to nám, Synu drahý?

Hle, já s tvým otcem žalném ve úpění
jsme hledali tě.“ — Jak se zamlčela,
vše, co jsem zřel, se v jiný obraz mění.

Zřím jinou ženu, v obličejí měla
slz krůpěje, jež bolest z očí dere,
když zlost na jiné velká v srdci vřela.

A děla: „Jsi-li vládcem města, které
kdys bohům bylo sporem svým jménem,
zkad všechněch věd se řinou zdroje steré,

Jej potrestej, objetí ve plamenném
jenž dceru objal nám, ó Pisistrate!“ —
A pán v svých tahů klidu neproměnném

Jí klidně pravil: „V zatracení klaté
mám toho vrhnout, jenž nás v lásce chová,
co s tím, jenž klne nám, pak dělat máte?“ —

Pak vztekem vzňatý dav jsem viděl znova,
jak jinocha kamenovali divě,
a „*Mučte! Mučte!*“ zněla jejich slova.

On před smrtí, která již valem, chtivě
se blížila, se kloniti zdál k zemi,
leč k nebi obracel své oči snivě.

Ku Pánu prosbami on úpěl všemi
v tom boji, by dal vrahům odpuštění,
se zrakem, před nímž soucit neoněmí.

Když vrátil se můj duch po tomto snění
ke skutečnosti a já chápal zase,
svě pravdivé jsem poznal pobloudění.

A vůdce můj, kterému to vše zdá se,
jak ze sna náhle bych se zbudil: „Synu,
co děláš a proč vrávoráš?“ děl v žase.

„Mně zdá se, že tak jdeš již přes hodinu,
zrak zastřený a s nohou, jež se mýlí,
jak opilý, neb kdo jde v spánku stínu?“ —

„Poslouchat chceš-li, rád ti, otče milý,
vše sdělím, co se zjevilo mi právě
v tom, nohy mé co bezuzdné tak byly.“ —

A on: „Byť sto škrabošek svojí hlavě
jsi přičinil, přec tvoje nejtajnější
by myšlenky, věř, neušly mé správě.

Co viděl jsi, tvé srdce ukonejši,
by těm se míru vodám otevřelo,
jež z věčného se zdroje řinou skrejší.

Já neptal se jak lid: *„Co se ti dělo?“*
jenž slepým okem vidí, v světě všemu
když tělo jeho žití odumřelo;

Jen sílu bych vlil dále kroku tvému,
já ptal se; dlužno tak pobádat líné,
by spomohla jich bdělost kroku mdlému.“ —

A drahou naše chůze dál se šine,
a kam jen mohly oči dosáhnouti,
zář západu a jasná vstříc nám kyne.

V tom hustý kouř nás na další stih' pouti,
a tmavý byl jako noc, kam noha vkročí,
a nemožno mu nikde uniknouti.

Ten zakalil nám čistý vzduch i oči.

Zpěv šestnáctý

Tma pekel a noc světla oloupená,
kdy nebem hvězdná záře nezaplála,
a obloha kdy nejvíc zatažena,

V tak hustý závoj zrak můj sotva jala,
a nepříjemná byla mému citu,
jak dým, v němž krajina zde celá stála,

Zrak otevřít jsem nemoh' světla svitu;
tož průvodce můj věrný, cesty znalý,
blíž kroče, rámě dal mi ve soucitu.

Jak slepec za svým vůdcem kráčí v dáli,
by nezabloudil, nenarazil čelem
na věci, jež by snadno smrt mu daly:

Tak já jsem kráčet v hustém vzduchu stmělém
za vůdcem, jenž děl: „Měj se na pozoru,
bys nevzdálil se někde v kroku smělém.“ —

Já slyšel hlasy zníti; lkaly v sboru
ku Beránku, jenž všecky viny snímá,
o soucit, mír a zkojení všech sporů.

Ó *Agnus dei* takto rtoma svýma
počínal každý v písni stejnohlasé,
jak zřel, jak všecky svorný souhlas jímá.

„Jsou, mistře, stíny to?“ já ptal se v žase,
a ke mně on: „Tak jesti, kterak hádáš,
a hněvu uzel rozvázat jdou k spáse.“

„Leč kdo jsi ty, jenž sem v náš kouř se vkrádáš,
máš smělost o nás tak zde rozumovat,
že zdá se, čas že podle kalend spřádáš?“ —

Hlas jeden zněl tak. „Hled' se dotazovat,
děl mistr, „odpověz mu, ať ti poví,
kde možno po té straně vystupovat.“ —

A já: „Ó tvore, jenž v háv oděn nový
chceš k Tvůrci přijít, jestli půjdeš se mnou,
jen zázrak tady poznáš mými slovy.“ —

„Kam smím, tam půjdu,“ v odpověď dal jemnou,
„sluch, příteli, nás vždycky k sobě pojí,
byť zraku dým byl třeba clonou temnou.“

„Já s těmi svazky,“ začal jsem řeč svoji,
„jež zdere smrt, sem přicházím jda k výši,
já prošel, pekla hrůzy kde se rojí.

A v Boha milosti když takto dýši,
že uzříti smím jeho dvůr tak skvělý,
a způsobem, jenž ode všech se liší,

Mně netaj, kdos byl, než dech smrti smělý
tě zasáh', rci, jdu dobře ku přechodu,
neb výrok tvůj náš bude vůdce bdělý.“ —

„Já Marco slul jsem z Lombardského rodu,
svět znal jsem a ctnost pěstil nejvíc v žití,
po které mířit nese teď jen škodu.

Jdeš pravou cestou, chceš-li vystoupiti.“
Tak děl a připojil: „Já tebe žádám,
až dojdeš tam, se za mne přimluvíti.“ —

A já: „Zde svoji přísahu ti skládám,
že učiním, co chceš, leč pochybností,
než rozluští se tady, v mdlobu padám.

Dřív prostá, nyní tvojí výmluvností
jest dvojí, neb mi zřejmý důkaz dává,
že všechno, co jsem slyšel, pravdu hostí.

Svět ctnosti zbaven, jak zní tvoje zpráva,
jest na všech stranách pouze zloba lítá,
kam pohledneš jen, bujet neustává.

Leč prosím, kéž z tvé řeči zkázy svítá
mně příčina, ať mohu jiným říci,
ten na vrub nebi ji, ten zemi čítá.“ —

Vzdech hlubý v hlasné „ach“ se stupňující
on vydal a pak na to pravil: „Druhu,
svět slepý jest, ty z něho putující;

Vy žijící pak všecku tíž svých sluhů
jen nebi za hřích kladete, jak spěti
by muselo vše podle jeho kruhu.

Byť bylo tak, svobodné vůle vznětí
by nebylo; pak spravedlivo není,
že dobru ples, kvil zlu jest ve zápětí.

Pohnutku dává ovšem nebe chtění,
leč všemu ne, a bych i pravil všemu,
vám dáno k zlu i dobru osvícení.

A vůle svobodná pak duchu mdlému,
když s nebem první půtky překonala,
se dobře živená vzpře hnutí zlému.

Vás volné síla větší ve jho jala
a lepší příroda, ta ve vás tvoří
tu duši, kterou nebi nepodala.

Když z pravé cesty svět se v bludy noří,
jen vaše hrud' je těchto bludů vlastí,
tě poučit, v tom chci tobě být zoří.

Neb z ruky Toho, jenž zří na ni v slasti,
než stvořena jest, jako dítě pravé,
jež laškuje, ať v smíchu nebo v strasti,

Jde lidská duše v prostotě své hravé,
nic nezná, z Tvůrce veselého dlaně
se vrací, kde jí plesy kynou smavé.

Prv malý ples jí stačí, který planě
ji láká dál, jde za ním neustále,
když neřídí ji uzda odhodlaně.

Tím nutnost zákona i nutnost krále,
jenž aspoň pravého by města věže
moh' rozeznat, je zjevna. Spějme dále!

Jsou zákony, leč pověz, kdo jich střeže?
Ni jeden! Pastýř, který v čele kráčí,
jest jednokopytník, ač žvýká v leže.

Když zástup tedy zří, že vůdce tlačí
se k dobru, jež on sám chce, jím se živí,
víc nežádá, to jemu právě stačí.

Tím jasně poznáváš, že původ živý
všech hříchů spočívá ve správě špatné,
ne v přírodě, již viní soud váš křivý.

Řím, v světě město všeho dobra statné,
kdys mělo dvojí Slunce, světské pouti
i cestě k Bohu stejným světlem platné.

Muselo jedno druhým uhasnouti;
meč k berle pastýřské se nyní pojí,
čímž obé nikam nemůže se hnouti.

Neb jedno druhého se málo bojí,
mně nevěříš-li, ó tu viz jen klasy,
neb símě jméno rostlině dá svojí.

Kde z Adiže Pád teče, dlouhé časy
ctnost kvetla rytířská se statečností,
než Fridrichův svár zved' tam sporné hlasy:

Ted' můž' tam projít každý bez starostí,
kdo ze studu se pouze tomu brání,
by nesetkal se s dobrých společností.

Tři starci žijí tam jak pokárání
starého času nové době, hosty
by k sobě vzal je Bůh, jest jejich přání.

Currado da Pallazzo ctností skvosty
je Gherardo znám i da Castel, spíše
po francouzsku já řeknu ‚Lombard prostý‘.

Nuž vyznej, římská Církev v svojí pyše
že břímě své i sebe poskvrnila
tvou dvojí vládou v kal padnuvší s výše.“ —

„Tvá ústa, Marco, dobře hovořila,
ted' teprv poznávám, proč děti Levi
kdys boží moudrost statků vydělila.

Leč jaký Gherard, ať tvá moudrost zjeví,
zbyl tam jak pomník lidu vyhaslého,
jak výtka v času zdivočelých hněvy?“ —

„Bud' zkoušíš mne, neb klameš mne dle všeho,
děl, „dobrého Gherarda nechtě znáti,
ač řečí z lidu zdáš se Toskánského.

Já nevím, jiným jménem jak ho zváti,
jen leda podle dcery jeho Gaje;
leč s Bohem! dál mi nelze víc se bráti.

Viz, denní zář jak hustým kouřem hraje
a svítí tam, k spěchu čas mám krátký,
než Anděl přijde, jenž ty střeží kraje.“ —

Mne slyšet nechtěl a se vrátil zpátky.

Zpěv sedmnáctý

Ó vzpomeň, čtenáři, zda v mlhy roji
kdys octnul jsi se v horách, mhou kdys zíral
ne jinak než jak krtek kůží svojí.

A vlhké mlhy závoj když se sbíral
a zvolna tál a za ním slabou září
se slunce kruh v záhyby jeho vtíral:

Jen slabý obraz tobě mít se zdaří,
jak já jsem viděl tady slunce v dáli,
jež zapadalo právě před mou tváří.

Dle kroků mistrových se moje braly,
já z mraku hroužil do paprsků čelo,
jež v nižších hory krajích umíraly.

Ty obraznosti! Kam až zaletělo
tvé křídlo často s vlastní duší naší,
že neslyšíme, byť sta trub kol hřmělo,

Když smyslové ne, rci, kdo tebe plaší?
ty světlem hýbáš se, jež v ráji tvoří
se samo neb se vyšší vůlí snáší.

V mé vidění se nejdřív rysy noří
té bezbožné, jež v ptáka proměněna,
jenž nejraději zpívá; v tomto moři

Má duše byla v sebe uzavřena,
že žádná forma zevnějšího světa
víc nemohla jí býti obsažena.

V mou obraznost v tom jako prška slétá
na kříži člověk pyšný, pohrdavý,
tak umřel též, kol něho lidí četa:

Tož s Estherou Assverus plný slávy
a s nimi Mardocheus, který v činu
i v řeči vždy byl sluha boží pravý.

A obraz ten tak rozplýval se v stínu,
jak zjevil se, jak bublina splask' zase,
když voda zmizí, v jejímž byla klínu.

V mém vidění pak dívka zjevila se.
„Proč, královno, jsi v hněvu smrt si dala?“
A bolestný pláč kvílel v jejím hlase.

„Bych byla já, tys na smrt pospíchala,
teď Lavinii ztratila's, já zbyla,
bych nad tvým dřív, než cizím pádem lkala.“ —

Jak zavřené když oči oslnila
zář nová, spánek vyplašen se láme
a škube, nežli zmizí jeho síla:

Tak zjevení mé zmizelo v tmě samé
před světlem, jež mi šlehlo právě v líce,
tak silné, jaké sotva v žití známe.

Kde jsem, mé oči zřely, pátrajíce,
v tom zazněl hlas k nám: „Tady vstupuje se!“
Po jiném já už neptal jsem se více.

A mocná touha rázem ve mně hne se,
bych toho zřel, jenž mluvil, a tak žárná,
že vyplnění jen jí úkoj nese.

Leč slunce zář jak bije v zrak nám parná,
že jeho obraz tím nám zahaluje,
tak zhasla síla má, zde byla marná.

„Duch nebeský to jest, jenž ukazuje
bez každé prosby cestu naší mdlobě
a v světlo vlastní své se utajuje,

Nám pomáhá, jak každý z nás sám sobě;
kdo nouzi zří a čeká na prošení,
na odmítnutí již se chystá v zlobě.

Nuž za ním obraťme krok bez prodlení
a hledme stoupat dřív, než tma se schýlí;
pak nešlo by to do dne navrácení.“ —

Tak vůdce děl a my jsme obrátili
své kroky k blízkým schodům bez váhání.
Leč sotva na prvním mé kroky byly,

Já cítil v obličeji náhle vání
a slyšel tepot křídel, hlas: *Beati,
pacifici, bez hněvu zlého vzplání.*

A noci háv již ukryl černošatý
poslední svity slunce, že nad námi
již leckde prokmital hvězd promyk zlatý.

„Ó sílo má, proč mizíš, co tě mámí?“ —
já k sobě děl, ucítiv dál se brodě,
že slábne krok můj těmi končinami.

My na nejvyšším stáli jsme již schodě,
a na konci náš další krok se stávil,
jak na pobřeží když přistanou lodě.

Já chvíli sebe nasloucháním bavit,
zda neuslyším cos z nového kruhu;
pak obrácený ku mistru jsem pravil:

„Ó sladký otče, jaký trest v tom luhu,
kde stojíme, rci, viníky teď hostí?
ač noha dlí, řeč dál zni k tvému druhu!“ —

— „Ku dobru láska, líná k povinnosti,
se tříbí zde, a zde se zdvihá veslo,
jímž vládlo se kdys špatně v lhostejnosti.

Leč pozornější v řeč mou by se neslo
tvé naslouchání, obrať ducha ke mně,
by dobré símě v tvoji duši kleslo.

Ni Tvůrce ani tvor,“ — on začal jemně, —
„bez lásky nebyl, víš to, synu milý,
ať duševní, ať té, již rodí země.

Ta přirozená láska se nezmýlí,
ta druhá spíš, špatný-li předmět její,
když příliš mnoho má neb málo síly.

Po prvních dobrech pokud snahy spějí,
při druhém dobru, míru má-li pravou,
záliby hříchu se v nás nevzbouzejí.

Leč převrácenou nebo naléhavou,
neb liknavou-li ku dobru se stává,
tvor proti Tvůrci vzdornou jedná hlavou.

Tož chápeš teď, že láska nepřestává
být ve vás zdrojem ctnosti i všech činů,
jichž vykonání trest svůj vyhledává.

Leč od předmětu lásky svojí, synu,
odvrátit nemůž' láska svoji vlohu,
tím's jist, že nejdeš v zášť vlastní stínu.

Však bytost sotva představit si mohu,
jež bez Tvůrce by, v sobě pouze dlela,
tím nemožna je též zášť proti Bohu!

Tak v dobrý soud-li moje mysl spěla,
vám bližního zlo milovat lze, trojí
pak hlína vaše tady cestu měla:

Když soused klesne, ten se těchou kojí,
že přijde k slávě a tak proto přeje
si jeho pád a proti bratru brojí.

O přízeň, čest, moc, slávu ten se chvěje,
když bližní jeho stoupá, že je ztratí,
i bojí se a zdaru jeho kleje,

A jiný mní, že musí pomstou vzpláti
za příkoří, jež musil vytrpěti,
a nezdar bližního si proto přáti.

Pro tuto Tvoji lásku jest se chvěti
zde dole duším, teď' bud' poučený
o té, jež zvráceně chce k dobru spěti.

Po dobru jesti každý roztoužený,
byť nejasně je chápal, mír v něm hledá,
je dostihnout je každý rozhorlený.

A vaše láska práci-li si nedá
je zřít a získat, potom po lítosti
trest slušný pro vás v kruhu tom se zvedá.

Jeť jiné dobro nejsouc k blaženosti
a nejsouc štěstím, není dobra ani
plod ani kořen, který dobro hostí:

A láska, po něm když se příliš shání,
v třech kruzích příštích nad námi se pyká,
leč v trojí dělena jak ve pokání,

To zamlčím, at' samo v zrak tvůj vniká.“ —

Zpěv osmnáctý

Když položil cíl svému rozhovoru,
můj mistr vznešený, tu v tklivé přízni
v tvář pohlédl mi, zda v ní není sporu.

Já novou trápen po vědění žíznil,
na oko mlčel jsem a pravil v taji:
„Snad nový dotaz byl by jemu trýzní.“ —

Leč pravý otec poznal, že, co ždají
mé myšlenky, to nedím řečí svojí,
mně k řeči chut' dal, jež mé choutky skájí.

Dím: „Zírání ve světla tvého zdroji
tak oživilo, že jasně beze stínu,
co líčil's mi, přede mnou nyní stojí.

Tož, sladký otče, odpusť svému synu
a vysvětlí mi ještě onu lásku,
jež zdrojem dobrých jest i špatných činů.“ —

— „Zrak ducha zbystři!“ děl tu na otázku,
„a pochopíš těch slepců pobloudění,
již dávají si pravých vůdců masku.

Duch stvořen rychle k lásky ukojení
se hnout dá tím, co líbí se mu právě,
jak vzbudí se v něm v činu zalíbení;

Váš pochop věcí skutečných pak v hlavě
si tvoří představy, jež rozvinuje
a ducha k nim pak táhne naléhavě.

A duch když s představami v souzvuk pluje,
to láska jest, a přírody to dílem,
že zálibou vás cele opanuje.

Jak stoupat ku výši jest ohně cílem,
kde nejdél trvá látka jeho celá,
čímž libuje si ve stoupání čilém:

Tak chtěním duše lidská zahořelá,
jež duševní jsouc hnutí, neustává,
až drahý předmět obejmout smí zcela.

Tu poznat můžeš, kterak věru tmavá
těm pravda jest, kteří se domýšlejí,
že každá láska dobrá je i pravá.

Být dobrá, můž' se zdát vždy látka její,
však nemusí být každý otisk jasný
tím, vosk že dobrý.“ — Díky v obličejí

Dím: „Pozornost má a tvůj výklad krásný
mi lásku odhalily, pochybnosti
však víc v mé duši spor se zvedá hlasný.

Když láska ze zevnějšku k nám se hostí,
když jen tou nohou chodí duch náš cele,
kterou jde cestou, není jeho ctností.“ —

„Co rozum chápe, řeknu tobě směle,“
on ke mně na to, „druhé poví tobě
Beatrice, toť věc je víry vřelé.

Jeť formě substantialní, jež v sobě
od látky různá k ní se připojila,
prazvláštní síla dána v každé době.

Ji poznáváme, jak se chopí díla;
že jest, nám praví její působení,
jak, strom že žije, svědčí zeleň milá.

Tak odkud se v nás bere pochopení
těch prvních pojmů, odkud ona touha
je prvních pudů, lidem známo není.

Jak včela pud dělati med, tož pouhá
ta náklonnost, ta nezaslouží chvály,
a chybí též, kdo hanou se jí rouhá.

By síly druhé na souzvuk s ní hrály,
vám vrozena též síla, jež vám radí,
na prahu svolení ten strážce stálý.

A ona láska, k zlu když ve vás řádí
neb k dobru, toho původ je, ta ruku
vám podá a vás ku zásluze svádí.

Kdo pronikli až tvorstva do souzvuku,
že volnost vrozena je, pochopili;
tož zanechali světu mravouku.

A dejme tomu, z nutnosti že síly
by každá láska žářem ve vás vzplála,
jest vaše moc, žár byste ukrotili.

A volnost vůle to jest, již zde zvala
,ctnou silou' Bice, pomni na to zase,
snad o tom kdyby do řeči se dala.“ —

V tom luna, která v půlnoc zpozдила se,
nám rozptýlivši hvězdy vzešla celá,
jak v ohni kotel plála v plné kráse.

A proti nebi onou drahou spěla,
kde kouli slunce viděl Říman pláti,
když mezi Sardy, Corsy k pádu sjela;

A ctný ten stín, jímž více vychloubati
se Pietola může nad Mantovu,
mé břímě sňal, jak přestal vykládati.

Já, jenž jsem jeho zřetelnému slovu
sluch popřál ve všem nyní ukojený,
jak zpítý snem jsem potácel se znovu.

Leč z mátoh těchto záhy vytržený
jsem lidmi byl, ti za našimi zády
se hnali chvatem na ty skalní stěny.

Jak Aesopa a Ismena když spády
na březích zřely davy v divém shonu,
když chtěly Theby smířit Baccha rády:

Tak tady kroky mnohých milionů
se pletly, jak jsem zřel, všech duší, vůlí
jež dobrou a ctnou láskou byly v honu.

A mžikem již své kroky k našim hnuly,
neb rychlým během spěl ten zástup širý;
od prvních dvou jsme s pláčem vyslechnuli:

*Chvat Marii hnal do hor plnou víry,
by dobyl Ilerdy, přes Marsilii
let Caesar do Španěl. — „Jenž nezná míry,*

V spěch dejme se, láskou, jež brzy míví,
čas nemrhejme!“ — křičeli tak davem —
„Ať snahou dobra milost se rozvíjí!“ —

— „Ó lide, v kterém v ruchu plápolavém
teď horlivost netečnost všecku stírá,
a liknavost, pro niž se káte právem,

Ten žijící zde — nelhu, buď mi víra! —
chce vzhůru jít, jak slunce znova svítne,
nuž rcete, kde se vchod zde otevírá?“ —

S rtů vůdce sotva toto slovo slítne,
dí jeden z duchů: „S námi bez ustání
když půjdete, vstříc otvor hned vám kmitne.

Tak v stálý pochod my jsme touhou hnáni,
že nelze prodlít; odpusť, nedej jména
nezpůsobu našeho počínání.

Ve Veroně já u svatého Zena
byl opat, Rudovous byl dobrým králem,
nad jeho vládou posud Milán sténá.

A jednou nohou v hrobě již je málem
ten, který pro ten klášter v pláči vřelém,
že vládnul tam, se bude trápit žalem;

Neb syna svého, jenž jest bídák tělem
a horší duchem a narozen špatně,
tam opatem zval ve zbujnictví smělém.“ —

Zda mluvil dál, neb zmlk', já nevím, chvatně
se kolem hnal a cesty kus byl dále;
to utkvělo mi v hlavě. Ten, jenž statně

Po boku při všem byl mi neustále,
děl: „Obrat' se a viz, jak lenivosti
dvou těchto lání ku špatné jest chvále.“ —

Za všemi křičeli tak v horlivosti:
*Lid vymřít musil, který přešel moře,
než Jordán kynul dětem hostinností,*

*A onen, který nechtěl snášet hoře
až do konce s Anchisa synem, zhynul,
sám beze slávy osud sobě tvořel!*

Když jejich pochod v dálku se již šinul,
že nemoh' jsem víc rozeznati stíny,
myšlénka ve mně vznikla, a z té vinul

Se různých příval, jiný a zas jiný,
až těkal duch můj sem tam ve bloudění,
a s chutí víčka zavřel jsem a líný

Proud myšlení mně zvolna přešel v snění.

Zpěv devatenáctý

V té hodině, kdy nemůže žár denní
jsa Zemí neb Saturnem zchlazen, více
chlad luny zahřát a kdy v roztoužení

Ku vzchodu geomanti zírajíce
zří „velké štěstí“ před svítáním pláti,
na cestách, od nichž noc odvrací líce:

Já v snění koktavou zřel ženu státi
a šilhavou, noh křivých, chromých hnátů,
ve tváři bledou, strach se podívati!

Já na ni zřel a jako slunce zlatu
nám nocí ztuhlým vrací se zdroj síly,
tak její jazyk mým pohledem v chvatu

Se rozvázal, i zvedla se za chvíli
a zbarvila tvář znetvořenou v svěží,
jak přát jen můž' si lásky pohled milý.

A volný jazyk její jak chce běží,
a zpívat začla dojemně a snivě,
že odvrátit sluch doved' bych jen stěží.

— „Já sladká Sirena jsem,“ pěla tklivě,
„jež plavce v moři širém k sobě láká,
a kdo mne slyší, poslouchá mne chtivě.“

Mnou Odyssea cesta křivolaká
se pomátla, blah na vždy se mnou jesti,
kdo upoutat se dá mou písni ptáka.“ —

A neumlkla ještě, k mému štěstí
se rychle panna objevila svatá,
jež onu chtěla zahanbit a splésti.

„Ó Virgile!“ tak lkala hněvem vzňata,
„Kdo je ta žena?“ — a on bez prodlení
zrak na tu svatou upřel a blíž chvátá.

A tato druhou chytla, v okamžení
šat strhnouc její břich mi ukázala,
ten smrděl tak, že puch mé přerval snění.

Zrak odvrátil jsem. „Třikrát zavolala
tě ústa má, vstaň!“ Virgil pravil. „Kolem
hled', kde by brána před námi již stála!“

Já zvedl se, den rozléval se dolem
a všemi kruhy této hory svaté;
za sebou slunce, šli jsme dál tím polem.

Já kráčel za ním dumou čelo jaté,
jak myšlénky kdo nésti musí tíži,
své tělo v půl oblouku mostu spjaté.

V tom slyšel jsem: „Zde ku vchodu se blíží
vám kroky!“ hlasem jemným tak a sladkým,
jenž nikdy v žití v sluch se nám nesníží.

A křídlem jako labuť bílým, hladkým,
ten, který mluvil, označoval dráhu
skal tvrdých průsmykem, pak letem krátkým

Vzpjav křídla ovíval nás na tom prahu:
„Jak šťastni jsou,“ děl, „kteří v smutku lkají,
ten smutek podá útěchy jim vláhu!“ —

„Proč zraky tvé se k zemi upírají,
co chceš?“ můj vůdce s vážnou začal líci,
jak od Anděla výš jdem po skal kraji.

— „Že nohou kráčím tak se zdráhající,
jest novým viděním, jež ve mně vstává,
že nelze mi se myšlenky naň zřící.“ —

— „Zřel's onu babu, (on mi v odvet dává),
pro kterou nad námi se slzy roní?
Zřel's, od ní jak se člověk odpoutává?

Měj dosti! Ať tvá pata v půdu zvoní
a oči tvé se pouze ku vнадidlu,
jež vodí věčný král v sfér kruhu, kloní!“ —

Jak sokol, nejdřív na své spáry k bidlu
jenž dívá se, pak na hlas sokolníka
se vzpne, že tamo láká jej pud k jídlu:

Já učinil a noha má se smýká,
kde rozpoltěná skála průchod přeje,
tak daleko, až její kruh kde vzniká.

Nad pátým kruhem co se krok můj chvěje,
lid na zemi zřím, kterak v pláči leží
a řadou tváře své do země reje.

*Lne k dlažbě duše má, vzdech z úst jim běží,
leč hluboký tak, temný, utajený,
že zachytiti sluch jej mohl stěží.*

„— Ó národe ty Boha vyvolený,
kterému naděj, spravedlnost krátí
muk tíže, kady skrze skal těch stěny

Výš máme jít?“ — „Když ležením se kátí
zde nemusíte a jen chcete k cíli,
tož hled'te vždycky napravo se brátí.“ —

Na Básníka otázku v krátké chvíli
ta zněla odpověď, já právem hádal,
že jiný smysl řeči jeho kryly.

A zrakem pána svého, než se nadál,
jsem prosil již; hned vlídně on mi kynul
a svolil k tomu, oč jsem vroucně žádal.

Jsa pánem vůle své krok blíž jsem šinul
a nad tím stanul, který rozmlouvaje
svou řečí k sobě pozornost mou vinul.

— „Ó duchu,“ děl jsem, „v němž to v slzách zraje,
bez čehož k Bohu návrat možný není,
mně k vůli touhu stíš, jež mocně plaje.

Kdo byl jsi, rci, pak dej mi vysvětlení,
proč zády vzhůru ležíte, snad přání
tam, odkud jdu, ti podám vyplnění?“

On: „Patřit vzhůru proč nám nebe brání,
ti řeknu, věz však, než tvé skoším žáry,
k nástupci Petra tvoje řeč se sklání.

Jeť mezi Siestri a Chiavari
dol pěkný, jímž se řeka k moři vine,
z kterého titul svůj má rod náš starý.

Já cítil, dřív než druhý měsíc mine,
jak velký plášť je těžký, čistý je-li,
že peřím proti němu břímě jiné.

Ku Pánu pozdě oči moje zřely,
až Pastýřem když pak jsem stal se v Římě,
já poznal, kterak lží jest život celý,

Jak tíží srdce světských věcí břímě;
tu láskou k božským teprve jsem vzplanul,
když oněch světských dostih' jsem již týmě.

Až dotud v hříchu před Bohem jsem stanul,
a lakotě propadla duše ledná,
jak zříš, trest těžký proto na mne skanul.

Ten trest o lakotě zde nejlíp jedná,
viz duše, jak se tady v bolu chvějí,
věř, muka žádná zde tak není bědná.

Když oči v životě se nevznášejí,
ku světským jsouc statkům obráceny,
zde spravedlností v zem se uklánějí.

Jak lakotou v nás byly udušeny
vše pudy k dobru a tím dobré činy,
zde spravedlnost nás drží ujařmeny.

Na rukou, nohou spjati, bědné stíny,
dle vůle Pána, jak se zlíbí jemu,
bez hnutí ležíme zde za své viny.“ —

Já poklekl a mluvíti chtěl k němu,
leč než jsem začal, sluchem pozoroval,
jak uctívám jej, a hned pravil: „K čemu

Bys přede mnou se takto pokořoval?“ —
Já: „Otče, káže tak důstojnost tvoje,
že nečiním tak, já si předhazoval!“ —

„Vstaň, bratře můj, a se mnou mluv jen stoje,
ó neklam se, jsem jak ty sluha Pána,
jak ostatní,“ — on děl na slova moje —

„Zvěst evangelia zda pojmána,
kde *neque nubent* čte se, tebou byla,
pak pochopíš mou řeč. Však užij rána

A dále jdi; by dél se prodloužila
tvá přítomnost, já nechci; kazít' ona,
by pláčem spása má se urychlila.

Neť Alagii mám, ta bezúhonná
a dobrá byla, v zmar-li od té doby
ji nestrh' dům náš, který zlem tak stoná.

Tu pouze nechal jsem tam v světě zloby.“ —

Zpěv dvacátý

Zle proti lepší vůli válčí vůle;
tož k vůli němu, ale proti sobě,
jsem z vody vytáh' houbu sytou z půle.

Já hnul se, vůdce za mnou nohy obě
klad' v dráhu volnou podél skal, jak valy
se kráčí podél cimbuří. Ten v mdlobě

Lid, jemuž po kapkách jdou z očí žaly
pro zlo, jež nyní schvátilo svět celý,
se z oné příliš blížil kraji skály.

Ty stará vlčice! Kéž kletby smělý
tě stihne hlas, nad všecku zvěř ty chtivá,
bezdný tvůj hlad jest, neztišený, vřelý!

Ó nebe, jehož kruhům mysl snivá
vždy změnu světských věcí připisuje,
kdy přijde ten, před nímž ta prchne lživá?

Náš sporý krok se zvolna pohybuje,
já na stíny zřím tomto na obvodu,
jich pláč a kvil v mé ucho zaletuje.

Tu: „*Sladká Marie!*“ na skalném schodu
před námi žalný hlas vzdych' usedavě,
jak ženy kvílívají při porodu.

„A chudá byla's,“ hlas dál mluvil lkavě,
„jak vidět na chlívě, kde břímě svatě
jsi složila, dřív zvyklé rajské slávě.“

— „Ctný Fabricie!“ zase v to se mate,
„ctnost s chudobou ti vítanější byla,
než s hříchem jmění velké, přebohaté!“ —

Mně slova tato tak se zalíbila,
že tiše dál jsem šel, bych o tom duchu
víc dozvěděl se, z jehož úst se lila.

O štědrosti zvěst zněla dále sluchu,
již Mikuláš ved' dívky v cestu ctnosti,
když bída jejich došla k jeho uchu.

„Ó duše, která s takou výmluvností
zde hlásáš dobro, kdo jsi, a proč chválu
ctnou obnovuješ s takou horlivostí?

Tvé vyznání, věř, nebude ti k žalu,
až vrátím se, bych krátkou cestu žití
tam dokonal, jež chvátá k cíli v cvalu.“ —

— „Ne pro pomoc chci tobě povědít,
již čekám, ale před smrtí že tvojí
tak velká milost boží v tobě svítí!

Jsem zlého stromu kořen, v stínu stojí
vše křesťanství mnou a jen zřídka brátí
se zdravé ovoce můž' s větve mojí.

Byť mohly Douai, Gent, Lille, Brügge vstáti,
ty ztrestaly by ten strom zažehnaný!
Jenž soudíš vše, ó rač to udělati!

Na zemi Hugo Capet nazývaný,
Ludvíků otec, Filipů, jímž zase
v moc vlády otěže do rukou dány.

Řezníka Pařížského syn, v tom čase,
kdy vymřel králů rod — slyš tyto zvěsti —
z nichž poslední vzal šedivý šat na se,

Já vlády otěž tak jsem cítil v pěsti
a výboji jsem nabyt tolik slávy,
a mnoho přátel bylo k mému štěstí,

Že brzy dotkla syna mého hlavy
se ovdovělá koruna, s ním králů
pak oněch posvěcených začly davy.

Než velké věno z kraje Provençalů
stud všecken mojí čisté krvi vzalo,
zla prosta, sporou zasloužila chválu.

Však lží a násilím pak započalo
se loupit; Normandii za pokání
a Ponthieu a Gascogne k tomu bralo.

I přišel Karel do Vlach za pokání
tu zabil Konradina, Aquinského
pak poslal do nebe — též za pokání.

Čas krátký, vidím, Karla Francouzského
jiného přivede, abyste zřeli
a poznali jej lépe i lid jeho.

Bez zbraně přijde divoký a smělý,
jen Jidáše hrot v pěsti, jímž tak vládne,
že Florencii protkne jím břich celý.

Jen hřích a hanba, ale země žádné,
to jeho věno, čím je méně cení,
tím těžší pro něho a více pádné.

Jat z lodě stoupá třetí, vidím v snění,
svou dceru prodává, ó smlouva podlá!
jak lupiči když otrokyně mění.

Ó lakoto! Co mohla víc tvá modla
nám učinit? Což tak jsi můj rod jala,
že sotva o sebe se starat hodlá?

By vina minulá i příští zdála
se menší, lilji v Alagnu zřím táhnout,
by Krista v jeho Náměstku tam jala.

Zřím podruhé jej v šklebu žízní prahnout,
zřím žluč a ocet, zřím, jak lotři živí
se strojí zas na život jeho sáhnout.

Nového Piláta zřím, krvechtivý
jenž nenasycen svojí vjíždí lodí
bez dekretu v chrám jako lupič divý.

Ó Pane můj! Kdy chvíle ta se zrodí,
kdy pomsty dočekám se, která skryta
v tvém taji, tvému hněvu zalahodí?

O ducha nevěště řeč, která kmitá
mým lkáním, jímž jsi obrátil se ke mně
o vysvětlení mnohé, věř, že skýtá

To jméno, naše modlitba, vždy jemně
nám útěchu, den dokud trvá; v notu
pak přejdou jinou, noc když vstane temně.

Nám Pygmalion, který pro lakotu
se lupičem stal, zrádcem a v tom hříchu
pro zlato přátel svých sáh' po životu;

Nám v mysli tane Midas v nočním tichu,
my přemítáme jeho chtivé přání,
jak v strast jej vrhlo a všem věkům k smíchu.

Ku Achanu jde naše vzpomínání,
jenž ukrad' kořist, začez' trestá v bolu
jej Josue i tady v hněvu vzplání.

Safiru s chotěm káráme pak spolu,
a chválíme rány Heliodora,
co v hanbě krouží stále po vrcholu

Polymnestor, jenž zabil Polydora
a naposledy křičí se zde: *Crasse,*
jak chutná tobě zlatá krmě sporá?

Tak v hlučném a zas v tichém díme hlase,
dle citu svého, jímž hlas náš se mění,
ted' prudším krokem, volnějším ted' zase.

Tož dobro, mluveno zde v světlo denní,
z mých pouze nešlo úst, jak se ti zdálo,
zde jiných neslyšel jsi hovoření.“

Již naše putování dál se bralo,
co nejvíc ujít volné cesty v snaze,
jak síle naší ujíti se dalo;

Tu cítil jsem, jak prudkém ve náraze
se chvěla hora, mráz na mne se řítíl,
jak šel bych na popravu; věru, snáze

Kdys Delos těžké otřesení cítil,
než hnízdo Latona v něm sobě zděla,
když porod očí nebeských ji chytil.

Pak voláním z všech stran se hora chvěla,
že mistr přistoup' řka mi s klidnou lící:
— „Nač strach, vždyť vede tě má ruka bdělá!“ —

Gloria in excelsis Deo všicci
tu zpívali, jak mohlo ucho moje
od bližších zlovit křik ten jásající.

My v pochybnosti naslouchali v stoje
jak pastýři, již první uslyšeli
ten zpěv, než přestal chvět se; nohy svoje

Ku pouti svaté dál jsme obraceli,
a na stíny, jež začly pláč svůj starý,
po zemi kolem jsme se rozhlíželi.

Ó ve mně po vědění silné žáry
mou nevědomostí tak nezaplály,
duch vzpomínáním je-li posud jarý,

Jak tenkrát v mojí mysli plápolaly;
já váhal ptáti se pro samé spěchy
a světlem nemoh' být mně rozum malý.

I šel jsem plachý, snivý, bez útěchy.

Zpěv dvacátý první

Tak žízeň vrozená mne uchvátila,
jež neskojí se leda onou vodou,
již Samaritánka si vyprosila,

Leč k spěchu pobádaný u těch schodou,
pln soucitu za vůdcem šel jsem plaše,
ač trest s jich vinou plnou byl zde shodou.

Tu zrovna, jak jest psáno u Lukáše,
když Kristus dvoum se zjevil cestujícím
po z mrtvých vstání, tak hle, kroky naše

Stín jakýs stíhal, který ku ležícím
zde obracel se, nebyl zřen však námi,
než promluvil, až když pak volajícím

Děl hlasem: „Bratři, pokoj Boha s vámi!“ —
Hned obrátili jsme se; v odvet jemu
hned Virgil odpověděl pozdrav známý.

A začal řeč: „Ku blaženému sněmu
ať provodí tě pravdivý soud Boha,
jenž k vyhnanství mne určil pověčnému.

Jak, odvětil, (co rychle naše noha
vpřed spěla,) jste-li stíny zavržené,
čí po těch schodech sem vás vedla vloha?“ —

A učitel můj: „— Viz, jak označené
zde toho čelo, anděl na něm píše,
on přijítí má mezi oblažené.

Leč ta, jež v noci, ve dne přede tiše,
mu života nit ještě nevypředla,
již strojí Kloto, člověku, jak dýše.

Tu jeho duši neschopné, by zvedla
— ač tvá jak má je sestra — křídla k vzletu,
již nemožno jak nám, by vše tu zhlédla,

Já z šíře sluje pekla vrácen světu,
mám vůdcem být, a tím též budu dále,
jak škola moje stačí; za odvetu

Rci, proč se hora chvěla nenadále,
proč až ku vlhké její patě vběhly
ty zpěvy, volání to neustálé? —“

Tou otázkou mé touze v ucho jehly
on přímo vpadnul, naděj kmitla spoře,
jí moje žáry menší silou šlehly.

On započal: „Zde celém na obzore
nic bez pořádku nemůže se díti
a proti zvykům, jež jsou na té hoře;

Nic nemůž' se v těch místech proměnití.
Jen co jest s nebe, co tam spěje zpátky,
nic jiného zde nemůž' působiti.

Ni snůh, ni kroupy, ani deště zmatky,
ni mráz, ni rosa víc zde nepadají,
kde těch tří schodů zřel jsi stupeň krátký.

Ni husté, ani řídké nezvedají
se mraky, dítě deště, duha není
tu těkavá, ni blesk není v tom kraji.

Kde Petra náměstek má na kameni
své nohy, suchý kouř se nepovznese
nad stupně tři, o nichž mé znělo pění.

Tam dole víc neb míň se země třese;
leč tím, že vítr, nevím jak, skryt v zemi;
zde půda tato nikdy nepohne se.

Jen čistou-li se cítí duše, lemy
skal chvějí se, když k nebi výše spěje,
jsouc provázena s plesem hlasy těmi.

Je chtění důkaz, že se čistá skvěje,
to duši svobodně tak zcela schvátí,
že bez pout společnost si změnit přeje.

Prv chce též duše, povzlet jí však hatí
chuť k muce, jež jest Bohem stanovena,
jak k hříchu dřív, za nějž se musí kátí.

Má duše víc v té muce ujařmena
než pět set roků, teprv nyní vůlí
po lepším bytu byla uchváčena.

Tož cítil jsi, jak skály se tu hnuly,
a chvalozpěvy k Pánu zbožných duchů,
by výš je brzy zved', se rozlehly.“ —

Tak děl; čím víc rty plály v žízni, v suchu,
tím líp nám chutná velký doušek píti;
říc' nelze mi, jak vyplnil mou tuchu.

A moudrý vůdce: „Zřím teď, v jaké síti
se chvíte, jak lze z ní se vytáhnouti,
proč chvění to, proč duch váš radost cítí.

Leč v taj, kdo ty jsi, přej mi nahlédnouti
a proč zde ležel's dlouho věky celé,
z tvých slov kéž možno mi to uhodnouti!“ —

— „V ten čas, kdy dobrý Titus pomstil směle
s pomocí Boha ony těžké rány,
z nichž krev, již zradil Jidáš, tekla vřele,

Já žil,“ stín odpověděl otázaný,
„tím jménem sahajícím v šero času,
ne vírou otevřel jsem slávy brány.

Tak velká byla sladkost mého hlasu,
že z Tolosy Řím přivábil mne k sobě,
dle zásluh myrtou ctil mých písní krásu.

Mne Statiem zvou onde v každé době,
já Théby pěl i Achilla, leč zmarem
jsem s druhou tíží klesl v smrti mdlobě.

Můj duch v žár zanícen byl božským žárem
těch jisker svatých, jež mne zahřívaly,
z kad pěvců sta již vzplálo věčným jarem.

Já myslím Aeneidu, z které sály
mé verše sílu, tuto kojnou moji,
bez které nevážil bych kvintlík malý.

A moci za Virgila žíti, svoji
zde muku prodloužil bych o rok celý,
nad rozsudek jenž vyhnanství mé strojí.“ —

V tom oči Virgilovy na mně tkvěly,
a mlčky mým rtům: *Mlčet!* poručily,
leč všecko nemůž' vůle pokyn smělý;

Neb smích i pláč vždy za dojmy hned pílí,
z nichž povstaly, buď rychlejš' aneb méně,
kdo upřímný, spíš za nimi se chýlí.

Jak ten, kdo mrká, já se utajeně
naň usmál, umlk' stín, a v oko, duše
kde nejvíc trůní, zřel mi neprodleně.

Děl: „Pracný postihni cíl, za nímž v tuše
krok obracíš, však rci mi, přes tvé líce
proč přeletěl blesk smíchu řeč mou ruše? —“

Jat z dvou stran pad' jsem pochyb do směsice,
ten kázal mlčet, a ten k řeči zase
mne zapřísahal. Vzdych' jsem. — „Mluvit více

Se neboj,“ mistr v tomž mi radí čase,
„jen mluv a zjev mu všecko bez váhání,
vše, po čem horlivě on vyptává se. —“

— „Ó dávný duchu! K němuž se již sklání
má řeč, ty divíš se, však věř, div větší
tě schvátí, než mé zdělo usmívání:

Jenž výš mne vede, pochyby mé léčí,
jest Virgil, z něhož proudí tvoje síla,
pět o lidech i bozích sladkou řečí.

Však mníš-li, jiná příčina že byla,
když usmál jsem se, zbav se bludu zlého,
jen slova tvoje, věř, to zavinila.“ —

Již sklonil se a nohy mistra mého
chtěl obejmout: — „Nech, bratře, v stínů roji
stín sám, stín vidíš! —“ Z pokoření svého

On zvedaje se: — „Míru lásky mojí
zříš takto aspoň, jíž plám v ohni vřelém,
že nicotu tvou zapomněv i svoji

Se stíny zacházím jak s pevným tělem. —“

Zpěv dvacátý druhý

Za námi Anděl zůstal, ve průvodu
jenž v šestý kruh nás vedl na tu horu,
a jeden znak mi smysl u jeho schodů.

Po spravedlnosti lačnickému sboru
Beati děl a jeho hlasy zněly
až k *sitiunt*, kde zmlkly. Beze sporů

Já lehčí zde se cítil, rychlejš' spěly
mé kroky tak, že snadno, bez těžkostí
s rychlými duchy týž krok udržely.

Děl Virgil: „Láska zanícená ctností
vždy jinou lásku ušlechtilou vznítí,
jak její žár je zjevný; tož co hostí

Tam předpeklí, (kde souzeno mi dlíti),
Juvenala, z úst jeho známo je mi,
ctná přízeň jaká ke mně tobě svítí.

Ba cítím lásku k tobě mezi všemi,
jak k nikomu, jež nezřel jsem, že krátká
mi nyní bude cesta schody těmi.

Však zjev mi, (bud'tež slova tvoje sladká
ku příteli, když uzdu pustím příliš
své odvaze, mluv jako k druhu zkrátka:)

Jak lakota, pro kterou tady kvílíš,
při moudrosti tvé mohla najít dráhy
v tvé srdce, teď že tresty její sdílíš?“ —

Nad tím se usmál Statius, však záhy
dal za odpověď: „Velké lásky tvojí
mně každé tvoje slovo důkaz blahý.

Jsou v skutku mnohé věci, jež jsou zdroji
sta pochybností klamných, když nám skryté
jsou pravé příčiny. Tak v mysli svojí

Tys hádal, mním dle otázky tvé hbité,
že v tomto nyní když prodlévám kruhu,
mé srdce lakotou kdys bylo zpité:

Nuž tedy věz: až příliš, milý druhu,
já lakoty byl vzdálen, proto strávil
šest tisíc měsíců jsem v tomto luhu.

A snahu svou kdybych byl nenapravit,
při místě, kde jsi, duše hněvem jata,
ku lidstvu tuto svoji kletbu pravil:

*Že nenasytná, svatá touho zlata,
že nespravuješ všechny lidské snahy?
tož skály válela by hrud' má vzňata.*

Že příliš rozpínati křídla záhy,
já poznal, může ruka k rozdávání,
to pomoh' mi sem lítosti cit blahý.

Jak mnozí vstanou k soudu ostříhání,
že lítost nezbudili pro tu vinu
ni v životě, ni při svém umírání.

Věz tedy: Každá vina lidských synů,
jež protivou jest hříchu nějakého,
zde vlastní dřevo své s ním chystá k zhynu.

Tož jestli v davu lidu lakotného
jsem lkal, bych očistil se z hříchů lidských,
jen z protivy to bylo hříchu mého.“ —

„— Když pěl jsi boje zbraní gigantických
a Jokasty když pěl jsi smutek dvojitý,
— děl k němu Básník písní bukolických —

„Když s tebou Klio bila v strunu tvoji,
mně zdá se k víře neobrátil's tváře,
bez níž i dobrý v soudu neobstojí;

Rci, jaké svíčky, kého slunce záře
ti zaplašily tmy, že plachty svoje
obrátil's ihned člunem za Rybáře?“ —

On odvětil: „Dal's první ty ze zdroje
mně Parnassu pít, ved's mne v jeho sluje,
a k Bohu blíž mne vedly kroky tvoje.

Tys činil, jak kdo nazad nakloňuje
svou lampu, z které sám on nemá zisku,
leč cestu jdoucím za ním osvěcuje.

Tož kde jsi děl: *Věk obnoví se, v trysku
se vrátí Spravedlnost a věk zlatý,
rod nový s nebe na zem sejde v blízkou!*

Tak tebou básník byl i křesťan vzňatý;
leč lépe, co ti kreslím, aby zřely
tvé oči, vztáhnu ruku k malbě. — Jatý

A těhotný byl pravdou již svět celý,
a pravou víru, která s nebe plála,
již apoštolé věčné říše seli.

Tu slova básně tvé tak v souzvuk hrála
se svatou řečí nových kazatelů,
že návštěva jich zvykem se mi stala.

Ctný život těchto svatých učitelů
tak dojal mne, že císař když je stíhal,
jsem slzy svoje přidal k jejich želu.

Jak prospět jim, já ustavičně číhal;
tam přivedli to mravové jich přísní,
nad každou sektu že jsem mysl zdvihal.

K Theb řekám než jsem Řeky doved' s písni,
já svatou vodu vlít dal na svou hlavu,
leč křesťan žil jsem skryt a v strachu tísní.

Že pohan já se dlouho jevil davu,
to odpýkal jsem, čtvrtý kruh kde pyká
víc nežli čtyři věky v líných bravu.

Leč ty, který mně nazvedl's tíž víka,
jež velké dobro krylo, v tomto luhu
dej cestou zprávu, zač ti bud' má díka!

Co o Terenci víš snad, starém druhu,
kde Plautus, Caecilius bydlí s Varrem,
jsou zatraceni? V jakém pekel kruhu?“ —

— „Já s Persiem i oni s mnohým párem,“
on odvětil, „u kmeta Řeků dlíme,
ježž Musy nad jiné svým nadchly žářem.

V tmě kruhu prvního tam všichni sníme
o hoře, na níž naše kojné bydlí,
jak přátelé tam vespole hovoříme.

Tam Euripides s Antifonem sídlí,
pak Agathon i Simonid a síla
těch Řeků, laur již na svém čele shlídlí.

Z tvých Antígona a s ní Deífila
dlí pohromadě, s nimi pak Argia,
pak Ismena tak smutná jak vždy byla.

Jež ukázala kdysi zdroj Langia,
tam Thetis bydlí s Teiresia dcerou,
tam se sestrami svými Deidamia. —“

Již zmlkli básníci a dálkou šerou
se rozhlíželi pozorně v té chvíli;
ted' plání bez schodů a skal se berou.

Dne čtyry služky zpět již ustoupily
a pátá řídí vozu slunce voje,
a její žhavý hrot již k výši chýlí.

— „Nám asi jest,“ děl vůdce „kroky svoje
i pravé rámě obrátit víc k lemu,
jak děláme, kol hory.“ — Rady zdroje

Zde tryskly ze zvyku nám, tedy k němu
jsme statečně se hnuli, zvlášť co ona
ctná duše nám v tom přisvědčila všemu.

Šli napřed, za nimi já v dumách tona,
jich slyše řeč, kterou s umění mého
tak mnohá spadla tajuplná clona.

Však koncem rozhovoru kouzelného
byl náhle strom, stál v středu cesty naší
pln ovoce, svou vůní líbezného.

Jak sosna k výši užší vždy se vznáší
od větve k větvi opačně zde bylo,
což od slezení jeho lidi plaší.

Kde cesty konec byl, tam skálu rylo
vln čistých zřídlo v sladkém zašumění,
a dolů přes listí se valem lilo.

Jak pěvci k stromu přišli, v okamžení
hlas zazněl z jeho listů husté směsi:
„Plod tento jíst vám dovoleno není! —

Marie myslila na svatby plesy
a plný zdar víc než na žízeň svoji
a rty, jež prosí za vás nad nebesy.

Římankám byla voda ku nápoji
a Daniel že krmí pohrdával,
tím ku moudrosti pravé pronik' zdroji.

Věk první, ze zlata jenž jméno brával,
i duběnký činíval chutný hladem
a v nektar každý pramen předělával,

A Janu, jenž na poušti let žil řadem,
med s kobyčkami stačil, jeho sláva
tím vynikla nad ostatních všech stádem,

Jak toho zvěst Evangelium dává.“ —

Zpěv dvacátý třetí

Co svěží listí zrak můj pronikavý
tak pronikal, jak dělati má v zvyku,
kdo s ptáků chytáním svůj život tráví,

Jenž víc než otec byl mi, pravil v mžiku:
— „Pojď synu, čas, jenž uložen jest k pouti,
nám dlužno strávit v lepších věcí cviku. —“

Já spěchal zrak i krok svůj pozvednouti
za mudrci, již spolu hovořili,
že jsem moh' lehce za nimi se hnouti.

V tom slyším hlasy, zpívají a kvílí:
Mé rty, ó Pane! tak tklivými zvuky,
že ples i bolest srdce mé hned sdílí.

— „Ó sladký otče, jakých duchů pluky
to lkají?“ děl jsem. Pravil: — „To jsou stíny,
jdou rozvázat své uzly a své muky. —“

A jako cestou poutníci když jiný
neznámý potkají lid, naň jen plaší
se ohlédnou, však dál krok nutí líný:

Rychlejší poutí stíhal zde pout' naši
dav zbožných duší, v chvatu mih' se kolem,
zřel mlčky na nás, v očích jejich straší

Tma z hlubých děr, a tvář rozryta bolem
tak bledá a tak zhublá, dle jich kosti
tvar měla kůže v obličejí holém.

Tak nezmořen byl hladu ukrutností
na kostru Erisichthon v oné době,
kdy nejvíc bál se jeho divokostí.

„Hle, město ztrativše,“ já pravil k sobě,
„tak Jerusalemtí as vyhlíželi,
když Marje v děcko zobák zatla.“ — V mdlobě

Jak bez kamenů prsteny tak zely
jim důlky oční, a kdo v lidské tváři
čtou *omo*, zde by M až příliš zřeli.

Kdo uvěřit by moh', že touhou daří
tak nesmírnou je vůně této vody
a vůně jablek? V duši mé se sváří

Mé myšlénky, nemohou dojít shody,
proč zhublé tak jsou s šupinatou kůží
ty ubožáků odsouzené rody?

Tu obrátí se jeden stín, se vzmuží,
z děr hlavy upře na mne zrak a křičí:
„— Ach, jaká milost ke mně se to druží!? —“

Já nepoznal bych jeho tahy, líčí
však jeho hlas, co v jeho obličejí
trest těžký jemu pustoší a ničí.

Tou jiskrou opět vzplály zřetelněji
mé vzpomínky na znetvořené tahy,
zřím oči Foresa jak na mně tkvějí.

— „Kéž hnusný svrab můj nezleká tě záhy,
jenž moji kůži suchým strupem bělí,
ni bez masa že kostroun jsem tu nahý,

By tvoje rety pravdy zvěst mi děly,
o tobě, duších, s nimiž krok tvůj kráčí,
kéž hovor tvůj to všecko se mnou sdělí!“ —

— „Tvou tvář, pro mrtvou truchlil jsem již
v pláči,
(já odvětil), „když zřím tak zohavenou,
to neméně mne k naříkání tlačí.

Mou k řeči nenut' duši udivenou,
mluv ty, kdo svlíká vás jak stromy zima,
jak mluvit, když mám mysl přeplněnou? —“

I pravil: „Poslyš, radou věčnou dřímá
za námi v stromu, v zřídle síla divá,
jež tráví mne a divuplně jímá.

A celý zástup, jenž tu v pláči zpívá,
ten v hladu, v žízni hledá posvěcení,
neb hltavost dřív týrala jej chtivá.

Jde z jablek, z vody, jež se tamo pění
a listy kropí, vůně lahodící,
ta v jídla chuť a pití vše nám mění;

Ten trest se obnovuje, tĕkající
jak noha znova obvodem tím chodí,
já pravím *trest* a měl bych *rozkoš* říci.

Neb ku stromu nás vůle stejná vodí,
již Kristus s plesem zvolal k otci *Eli*,
když krví svou nám stal se spásy lodí.“

— „Ó Forese!“ mé rty se řečí chvěly,
„cos vyměnil si svět za lepší žití,
rok pátý ještě neuplynul celý;

Když zhasla v tobě síla hříšně žíti,
než lítosti čas dostavil se sladký,
jenž s Bohem zase nás můž' zasnoubiti,

Jak přišel jsi až sem za čas tak krátký?
Já doufal najít tebe trochu níže,
kde časem stejným splácí se čas zpátky —“

On: „Nella hořkým pláčem snula blíže
k sladkému pelyňku muk rety moje
a zbavila mne touhy trapné tíže.

Ze srázu, kde se čeká bez úkoje,
mne modlitbou povznesla i svým lkáním
i druhých kruhů zprostila mne boje.

Tak vdova má, již všeho srdce pláním
jsem miloval, je stále Bohu dražší,
čím samotnější v dobru spěje za ním.

Barbagia, jež se v Sardinii vznáší,
u žen svých, věř mi, cudnost více pěstí,
než Barbagia, jež v krajině jest naší.

Ó sladký bratře, jakých ještě zvěstí
mám tobě dát? Zřím v duchu, zlý trest hříchu
že brzká doba na vás chystá sněsti:

Kdy Florentánkám bezstoudným a v pychu
ve chrámcích zakáže se ukazovat
své prsy s bradavkami bez ostychu.

Na barbary a Turky pamatovat
hled', zdali kázeň učiti je musí,
že mají ňadra cudně zahalovat?

Však nestoudné byť věděly, co zkusí,
co nebes běh jim chystá, jistě k řvaní
by otvíraly ted' již ústa; kusý

Sen není-li můj, pravé-li mé zdání,
dřív začnou lkát, než zvousatí těch líce,
jež chůvy s ,hajej' konejší ted' v spaní.

Ted' ale, bratře, netaj se mi více,
ty zříš, ne pouze já, leč všechny tyto
zří k tobě, na tvůj stín zrak zvedající.“ —

Já k němu: „Vzpomeneš-li, co ted' skryto,
jak s tebou já a se mnou ty jsme žili,
víc při vzpomínce bude ti to líto.

Od toho žití teprv vůdce milý
mne odvrátil, dnů málo tomu, v svitu
kdy plném zaplál toho bratr bílý.

(Já slunce ukázal.) On ve soucitu
mne vedl nocí, pravých mrtvol říší,
a já šel v tomto těle v pekla bytu.

Pak jeho přímluvou jsem kroužil k výši,
jež na vás ochotně zde narovnává,
co zkřivil svět, a vaše touhy tiší.

Tak dlouho bude prý má ruka pravá,
až, kde je Beatrice, v ráje luhy;
tam průvodu se mého navždy vzdává.

Ten (prstem ukázal jsem) Virgil; druhý,
jenž kráčí se mnou a jak stín se bělá,
tím zachvěla se veškerými kruhy

Říš vaše, když jej propustiti měla.“ —

Zpěv dvacátý čtvrtý

Řeč poutí a pout' řečí přetrhána
zde nebyla; my statečně dál spěli,
jak rychlá loďka dobrým větrem hnána.

A stíny bledé, jakby znova mřely,
skrz oči důlky kolem podiv sály,
jakmile, že jsem živ a dýchám, zřely.

Já dále stopuje svůj hovor stálý
děl: „Ovšem stoupá k výši pomaleji
a důvod toho věru není malý.

Leč Piccarda kde jest a v tomto reji,
— zda víš, mně pověz, — kdo tu za řeč stojí
z všech, upřeně co na mne pohlížejí?“ —

„Má sestra koruně se těší svojí
již v Olympu, tak dobrá, krásná byla,
v čem větší, říci věru ret se bojí.

Dál jmenovat je — věc-li tobě milá, —
zde všecky lze, neb naším postem zcela
se tvářnost všechněch tady proměnila.

Ten tady,“ — jak to ústa jeho děla,
zved' ruku svou — „jest Buonagiunta z Lukky
a onen, tvář nad jiné zhladovělá,

Kdys Církev svatou nepouštěl z své ruky,
byl z Toursu, ryby z Bolzeny a vína
ted' splácejí mu postu těžké muky.“ —

A jiná jména jmenoval a jiná
a všickni s tím kol spokojeni byli,
a nebyla tvář žádná proto stinná.

Já Bonifáce zřel, jak hlady kvílí
a zuby tře, pod jehož berlou býval
kdys mnohý dav, i Ubaldina z Pily,

Zřel pana Marchese, jenž kdysi píval
ve Forli s hrdlem ovšem méně sušším
a přece vždycky velkou žízeň míval.

Jak ten, jenž mnoho vidí a pak v užším
si volí kruhu, já jsem toho chytil,
jenž z Lukky byl; vít' nejvíc o mně, tuším.

On bručel pro sebe a tam, kde cítil
tu ránu spravedlnosti, jež ho šlehla,
vzdech *Gentucca* se z útroh jemu řtil.

— „Ó duše,“ dím, „jíž touha mocná zžehla
po řeči se mnou, vyslov se, by přání
tvá jako moje v šťastný přístav vběhla. —“

„— Již žena žije, závoj kolem skrání
však nemá ještě,“ začal, „jíž ti drahá
má obec bude, nechť ji nyní haní.

Ta tucha s tebou dále půjde blahá;
mou řečí bludem měl-lis srdce jaté,
tam pravda z ní ti objeví se nahá.

Však rci mi, jsi-li ten, rty jehož zlaté
neznámé dosud světa rýmy dýší:
Ó paní, které plamen lásky znáte!?“ —

Já odpověděl: — „Ten jsem, který slyší,
když Lásky dech jej ovane, co praví
mně v hloubi duše, ihned po něm píše. —“

— „Ó bratře,“ pravil, „ted' zřím uzel pravý,
jenž Notáře, mne a Guittona vázal,
že nestihli jsme sloh tvůj sladkohravý.

Ted' zřím, že píšete, co Amor kázal,
že vaše péra jdou jen za ním s péčí,
ten nedostatek naši cenu smazal.

Kdo nad to vzlétá, byť i touhou větší,
ten rozdíl slohu nechápe již více.“ —
Jak upokojen ztichl touto řečí.

Jak ptáci, na Nilu již zimující
hned ve vzduchu se v husté tlumy řadí,
hned čarou letí k předu chvátající:

Tak všecken lid, který byl tady, pádí,
krok urychluje, od nás chvátá břehem,
jak vyzáblost mu s dobrou vůlí radí.

A jako ten, kdo unavený během
své drůhy nechá, volným kráčím krokem,
až ňader bouř utiší s lící žehem:

Tak Forese, který mi kráčel bokem,
ten svatý zástup nechal dále jíti
řka: „Kdy tě zas postihnu svým okem?“

Dím: „Nevím, kterak dlouho budu žítí,
však necht' i brzy nevrátím se zpátky,
vždy touha moje břeh váš dříve chytí;

Neb kraj, kde musím trávit život vratký,
se denně víc a více ctnosti vzdává
a klesá v smutný pád a těžké zmatky.“ —

„Jdi,“ pravil, „toho, jenž té bědy hlava,
zřím, jak již vleče zvíře na ocasu
v dol hříchů, v kterém nářek neustává.

Vždy prudším skokem prudším ve zápasu
jej smýká zvíře, až rozbité tělo
kdes nechá ležet ptákům ku pospasu.

Sfér kolo byt' se dále otáčelo,
má času málo, (upjal zraky k výši),
než poznáš, co mé tmavé slovo dělo.

Nuž zůstaň, čas je drahý v této říši,
a příliš mnoho ztratil bych, byt' dále
šel krok můj za tvým a byl tobě bližší.“ —

Jak z tlupy jezdců jeden nenadále
sám vyskočí a rychle k břehu cválá,
by první útok pomohl mu k chvále:

Většími skoky zmizel, chvilka malá,
a sám jsem kráčel dále s dvěma těmi,
již světu stráž kdys byli okázalá.

A sotva zmizel mezi stíny všemi,
že nemohlo jej oko sledovati,
jak dřív řeč jeho sluch můj, s haluzemi

Plnými plodů jiný strom zřím státi;
a věru blízko stál, to tím, že malý
čas teprv jemu moh' jsem věnovati.

Lid pod ním stál a ruce pozvedali
a křičeli, co nevím, na lupení,
jak děti chtivé, jež se rozplakaly,

Když ten, jež prosí, trvá ve mlčení,
a touhu jejich by podráždil, zvedá
a neskrývá, po čem jich slídí chtění.

Jak zklamaná šla pryč ta tlupa šedá;
my ale přišli k stromu velikému,
jenž moři slz i proseb sluchu nedá.

*Dál jděte, ani nebližte se jemu,
roub jeho vzat je stromu, z něhož jedla
kdys Eva, dále přijdete též k němu! —*

Tak, nevím čím, se s haluzí řeč předla,
tož Statius, já, Virgil blíže k sobě
jsme stranou šli, která se k výši zvedla.

— „Těch kletých vzpomeňte, již v dávné době
se v mraku zrodili a zpiti vínem
dvouhrudí na Thesea vyšli v zlobě!

I židů těch, již v zmalátnění líném
při pití nemohli jít s Gideonem,
když proti Madianu spěl hor klínem!“ —

Tak jdouce těsně nade srázu sklonem
hřích obžerství, následky jeho bědné
jsme bičovati slyšeli tím stonem.

Pak cestu širší před sebou zrak shlédne,
tou víc než tisíc kroků šli jsme dále
v svých mvšlénkách. V tom vzadu se hlas zvedne:

„Vy tři, proč zamyšleni jdete stále?“
Tak náhle děl to, že jsem chvěl se strachem
jak zvíře, jež se splaší nenadále.

Já k řečníkovi skrání obrátil vzmachem;
a věru sklo ni kov jsem nezřel v peci
tak rudé, žíznivé, tak pláti nachem,

Jak ten byl, jež jsem viděl. — „Jestli přeci
výš chcete jíti, sem ať noha vkročí,
mír chcete-li, tu strání musíte ztéci!“

A pohled jeho v ráz mne zbavil očí:
tož jako ten, jenž uchem dá se vésti,
za vůdci mými noha má se točí.

Jak vánek máje, jenž jest zory zvěstí,
se hne a voní travou, květy cele
jsa prodchnutý, a sladce zašelestí:

Dech tak jsem cítil na svém váti čele
a slyšel křídel tepot konejšivý,
zkad ambrosie vlála, a pak ztměle

Hlas ozval se: „Ó blazi ti, kdo živi
*jsou milostí, že ňadra jim netrýzní
obžerství rozkoš, kteří spravedliví,*

Již tolik vždy, jak spravedlivo, žízní!“ —

Zpěv dvacátý pátý

Čas nedovolil více otálení,
neb poledník nechalo slunce Býku
a Štíru noc. Jak nezná zastavení

A vytrvá muž statný při podniku,
svou cestou jda i všecky přes nehody,
neb osten nutnosti jej žene: v mžiku

Druh za druhem jsme v soutěsk vešli, schody
tak úzkými jsme výše stupovali,
že každý sám šel skalnatými vchody.

Jak, letět když chce, dělává čáp malý,
nazvedne křídlo, zas je spustí dolů,
zda z hnízda jít má, spor v něm neustálý:

Tak mluvit vřel jsem přání ve plápolu,
jenž opět zhasínal, že rety moje
jak mluvit chtícího se chvěly spolu.

Můj sladký otec hned pln nepokoje,
ač spěchal, zřel to: — „Čas, by šípu zbavil
se řeči luk, jenž napjat příliš! —“ Svoje

Jsem s jistotou otevřel ústa, pravil:
— „Jak možno, stravy kde potřeba není,
by někoho hlad až k zhubnutí strávil?“ —

„Na Meleagra upři pomyslení,
jenž s dohořením polena též zhynul,
pak nebude to těžké k pochopení;

A na zrcadlo, z kterého ti kynul
týž posuněk a pohyb, jež kdo dělá,
spor tvrdý dřív, hned měkce by ti plynul.

Leč aby duše tvá v tom zdomácněla,
zde Statius, já prosím svými slovy,
ať zahojí ti rány pochyb zcela.“ —

— „Když otevru mu zrak v svět věčný, nový
před tebou,“ Statius děl, „tím se děje,
že každé přání tvé mé ucho loví.“ —“

Pak začal: „Jestli ochotný sluch přeje
mým slovům, by je zachoval duch čilý,
pak poznáš ,jak‘, vtom které se ti kreje.

Krev dokonalá, již nestráví žíly,
jež žíznivé jsou, zpět zůstane v těle,
jak z hodu částky pokrmu, jež zbyly.

Ta tvůrčí sílu svou pro tělo celé
ze srdce čerpá, oné rovna, údů
jež dělá tvar a žilami jde směle.

Pak čištěna v úd klesne, o němž v studu
líp mlčet jest a odkud v kapkách splývá
na cizí krev v klín matky silou pudu.

Tam obě spojí se: ta tvorby chtivá,
ta trpící; neb tak je dokonalá
ta, odkud obě přišly, řeka živá.

Jak dospěly tam, činnost krve vzplála,
ted' houstnutím, ted' oživením zase
té látky, která jí se pevnou stala.

Ted' síla činná duši podobá se,
již rostlina má, rozdíl to jen tvoří,
že ta již cíl má, po němž tato ptá se.

Má cit a pohyb jako houba v moři,
pak síle, jež z ní zatím vypučela,
jme ústrojí se dělat a tu noří

A rozvíjí se síla, která dlela
ve srdci rodiče, v kterém tají
všech údů stavbu přírody moc bdělá.

Jak zárodky se v děcko předělají,
to nezříš, posud otázka ta byla
i moudřejšímu než ty lživou bájí,

Tím, nauka že jeho oddělila
od duše rozum schopný, pro něž žádný
si organ vynajítí nestačila.

Hrud' otevř pravdě, jejíž soujem ladný
ti dávám, věř a lichá zapud' zdání:
Jak v zárodku je hotov mozek řádný,

Bůh, všeho prapůvod, se vesel sklání
k takému dílu přírody a jemu
hned vdechne ducha, v němž je síly vlání.

Ten, činného co nalezne, hned k svému
přitáhne jádru, v jednu duši spojí,
ta žije, cítí, vchází v sebe; mému

Bys více věřil slovu, obrat' svoji
pozornost k ohni Slunce, jež, jak padlo
do šťávy hroznů, ihned víno strojí.

Když Lachesi ku přízi chybí přádlo,
duch božské, zemské síly, jež v něm klíčí,
si vezme z masa prchaje, jež svadlo.

A síly ostatní když se pak zničí,
přec paměť, rozum, vůle zůstávají,
ba mnohem bystřejší se nejdřív vztyčí.

Tu duše padne k některému kraji
bez prodlení, tak rychle jako divem;
kam jíti pak má, tam jí zprávu dají.

Když jisté místo najde božským vlivem,
zas její tvůrčí síla kolem plane,
jak dělávala druhdy v těle živém.

A jako vzduch, zkad síla deště skane,
cizími paprsky, jež nazpět hází,
kol nebe tvoří pestře malované:

Tak okolní vzduch v onen tvar se sází,
ježž duše, která dlí tam, jemu vtiská
svou silou vnitřní, s kterou v tvar ten vchází.

A jako plamének, jenž tam se blýská,
kde oheň je, ať kamkoliv jen hne se,
tak duši nová forma vždy je blízká.

V té pouze že pak očím zjevuje se,
tož stínem sluje, vládne city všemi,
jež oko stihne tady v stínů lese.

Tož smějem se a nikdo z nás tu němý,
nám pláč je dán i vzdechy žalující,
jež moh' jsi slyšet hor těch stupnicemi.

Jak přání nebo dojem vítězí
se dotkne nás, to jeví naše stíny,
a v to jsi patřil s udivenou lící.“ —

Ku poslední již muce hrozná viny
jsme došli; cesta šla ku straně pravé,
a pozornost nám zajal předmět jiný.

Zde skála metá kol plameny žhavé,
však dolů s římsy větrů vání sálá,
je zdržuje a vrací nedočkavé.

Šel druh za druhem, tady stezka malá
nám strmém, úzkém na pokraji zbyla,
tu ohně, tam se hloubky duše bála.

Děl vůdce můj: „Zde třeba uzdy, čilá
by zřítelnice nohu zadržela,
by jediným jen krokem nezbloudila. —“

Summae Deus clementiae tak zněla
skrz žhavý požár píseň v žalných stenech,
že maně tam se tvář má obracela.

Tam duše zřel jsem kráčet ve plamenech,
čím zraky své jsem musel rozdělovat,
hned těkat za nimi, hned po kamenech.

Když přestaly tu píseň prozpěvovat,
tu „*Virum non cognosco*“ hlasně děly
a tiše hymnus začly opakovat.

A volaly, když dopěly jej celý:
„*Heliku z lesa vyhnala Diana,*
že Venušin jed zakusila vřelý.“

Pak pěly zas a jimi jmenována
je dlouhá řada mužů a těch paní,
jež nestihnula necudnosti rána.

A myslím stálém tomto ve střídání
že trvají, dokud je oheň svírá;
tím lékem a tou péčí bez ustání

Se rána poslední jim uzavírá.

Zpěv dvacátý šestý

Druh za druhem když touto šli jsme strání
po kraji, kde mi vůdce častěj' říkal:
— „Jdi za mnou, z mého kořist' varování! —“

Na pravé straně slunce svit mi vnikal
a září západního nebe celý
kraj v bělost měnil, z něho modro svlíkal.

Žár žhavější byl, kam stín můj pad' ztmělý,
což podivením duše naplnilo,
jež jdouce, jak jsem viděl, na to zřely.

Jich divení se v hovor rozvlnilo,
a druhu druh začínal šepotati:
„Nezdá se, by to stinné tělo bylo.“ —

Pak blíže, jak to mohli udělati,
šli ke mně jedni, stále pozorlivi,
by nevkročili, kde přestal žár pláti.

— „Ty, který ne snad z lenosti jdeš snivý,
leč z úcty za druhými dále vzadu,
mluv, žízeň pálí mne a plamen divý.

Ne pouze sám jsem zvědav na tvou radu,
my všichni po ní pachtíme se více
než Ind a Mouřenín po vody chladu.

Rci, proč jsi stěnou, na niž padajíce
paprsky slunce lámou se, jak v síť
bys nepad' smrti, nezřel's v její líce? —“

Tak jeden mluvil a já chtěl mu hbitě
vše zjevit; novinka však jiná věru
mé všechny smysly jala okamžitě.

Tlum stínů zřel jsem, v opačném jenž směru
než tito šel, jim naproti šel žářem,
ký div, že k nim se s podivem svým беру!

A v chvatu jak se potkali pár s párem,
tu líbali se, krátké políbení,
a dále zmizeli ve chvatu starém.

Tak v mraveništi hnědém u hemžení
druh k druhu strčí hubu a v tom ptá se,
kam jde a jak se má. Po pozdravení

Tom vlídném každá tlupa v krátkém čase
při prvním kroku začla volat silně
až do umdlení znova, zas a zase.

Ti: „*Sodoma, Gomorrha*,“ lkali pilně
a druží: „*Vlezla Pasífe do krávy,*
by s býkem mohla souložiti vilně.“

A jeřábů jak různé letí davy
ty k poušti, k Rifejským ty horám plíí,
těm zima překáží, těm úpal žhavý:

Tak davy tento úděl tady sdílí,
ty jdou, ty mizí stálém ve volání,
jež sluší jim, v té první písni kvílí.

Ty, které měly dříve ke mně přání,
teď přišly zas a pozorností vznaté
na řeč mou oči měly bez ustání.

Já touhu jejich zřel již po dvakráte
a začal: „Duše, které poklid svatý
ať kdykoliv již pojištěný máte,

Ne zralých, ni nezralých údů ztráty
jsem dočkal se, neb s vlastními tu stojím,
mám krev a údy mé jsou svaly spjaty,

Že výše jdu, k vašemu krok svůj pojím,
bych nebyl v tmách, je zásluha tam ženy,
tou vaším světem kráčím s tělem svým.

Leč touhy žár když má být zkonejšeny
a nebes kruh být vaším, veletoky
jenž lásky proudí nejvýš rozpřažený:

Mně rcete, bych tím naplnil své sloky,
kdo vy jste a též kdo je tlupa ona,
jež za vašimi odchází tam boky?“ —

Nejinak horal ve úžasu tona
se diví, kol se plaše rozhlížeje,
když poprv cestu městem velkým koná:

Tak dělal každý na mne obličej;
leč jakmile se pozbavili bázně,
jež v srdcích ctných dřív ztiší se a skreje,

Ten začal, jenž mne prosil: — „Z naší kázně,
ty blahý, který ku lepšímu žití
vzor bereš sobě na těch březích strážně,

Lid, který viděl's dále od nás jíti,
se prohřešil tím, proč v průvodu slávy
křik' *královna!* kdys Caesar slyšel zníti.

Křičíce *Sodoma* dál pílí davy
předhůzky dělajíce sobě samy
a studem žár svůj zvětšují zde žhavý.

Hřích hermafroditů byl mezi námi,
že lidském nežili jsme po zákonu
jak zvěř zkájíce vášně svojí plamy.

Nám k hanbě, když tu odcházíme v shonu,
zní jméno té, jež zvířetem se stala
v dřevěné krávě lásky při výkonu.

Znáš nyní, jaká vina sem nás hnala,
či chceš snad ještě naše jména znáti,
jich nepoznáš, je chvíle k tomu malá.

Co na mně, chci tvé prosbě průchod dáti,
jsem Guido Guinicelli a již nyní
se čistím, před smrtí se začav káti.

Jak při Lykurga smutku druhdy syni
se těšili, když matku zřeli znova,
tak duše má, až na ten plamen, činí.“

Když slyšel jsem z úst jeho tato slova,
z úst svého otce, lepších všech, již pěli
zpěv lásky, jenž tak velké kouzlo chová:

A neslyše, bez slova zmámen celý
jsem chvíli šel a na něho se díval,
blíž nemoha, neb kol se žáry rděly.

Když nasycen můj pohled odpočíval,
tu k službě jeho nabídn' jsem se cele
svou přísahou, již víru vždy jsem vlíval.

On pravil: — „Také stopy ve mně skvělé
ty necháváš vším, co s tvých retů kane,
že nezhlítí to Lethy vlny ztmělé.

Však pravdou-li, co s retů tobě vane,
tož pověz, proč tak v pohledu a řeči
tvé srdce přízní velkou ke mně plane?“ —

Já odvětil: — „Tvé sladké písňě, věci
a nový pokud bude způsob psaní,
nám všem se něhou vždy a kouzlem vděčí. —“

— „Ó bratře,“ děl (a jeho prst se sklání
k jednomu druhu, jenž před námi spěje):
„Byl větší v rodné mluvy ovládnání,

On písněmi i romány se skvěje
nad ostatními a nech hlupce býti,
jenž tomu z Lemosi snad více přeje.

Nad pravdu výše pověst oceniti
jich bývá zvyk a úsudek svůj staví
bez pojmu o kráse a jejím bytí.

Tak Guittone byl dávno mužem slávy,
jej každý chválil od jiných to slyše,
až nyní o něm soud zvítězil pravý.

Když ale přijíti smíš v nebes výše,
v ten konvent, jehož Kristus svrchovaný
je opatem, tu pomodli se tiše

Ty za mne ,otčenáš‘ u nebes brány,
ó modli se, jak toho třeba tady,
kde více není duch náš hříchem štvaný —!“

Pak, druhému by popřál místa z řady
mu nejbližší, hned zmizel ve plamenu,
jak ryba na dno rychlými vln spády.

Já trochu blíže k tomuto se ženu
a pravím, kterak pěkné přivítání
si přání, znát ho, chystá jeho jménu.

On ochotně v to dal se rozmlouvání:
„Tan m’ abelis vostre cortes deman
qu’ ieu non puesc ni-m vueil a vos cobrire.

Ieu sui Arnaut, que plor e vai cantan,
car, sitot vei la passada folor,
ieu vei jausen lo jorn, qu' esper, denan.

Ara vos prec per aquella valor
que us quida al som de l' escalina,
sovegna vos a temps de ma dolor.“

By očistil se, skryl se v ohně plání.

Zpěv dvacátý sedmý

Jak první paprsky když slunce hází,
tam jeho Tvůrce kde prolil krev svoji,
když nad Iberem velká Váha vzchází,

Co nad Gangem již polední žár stojí:
tak slunce bylo, den se k pádu klonil;
v tom Anděl zjevil se nám v světla roji.

Na břehu stál před plamenem, jež clonil,
a „*Blaženi, kdo čisté srdce mají*“
nad lidský živější zpěv z úst svých ronil.

Pak: „Duše svaté, dokud neobtkají
vás plameny, vám průchod volný není,“
děl, když jsme blíž mu stáli na pokraji.

„Nuž nebud'te děl k zpěvu zatvrzení
a vstupte v žár!“ — Mne při tom strachy jaly,
jak ty, kteří jsou v jámě pohrouženi.

Mé ruce zkřížené se kpředu vzpjaly,
v žár patřil jsem, na lidská myslil těla
těch, které vídal jsem, jak v ohni pláli.

Má obrátila se stráž ke mně bdělá:
„Můj synu, muka jen, ne smrt jsou tady.“
To v těchu ústa Virgilova děla.

„Ó vzpomeň, vzpomeň. Geryona zády
jsem zdravého tě přenes', blíže Boha
když nyní jsem, ty obáváš se zrady?

Ó věř, kdybys i tisícletí mnohá
ve klínu žárů těchto musil dlíti,
ni vlas ti spálit není jejich vloha.

A mníš-li, že tě lapám v klamu síti,
jdi ku ohni a získej důkaz sobě,
lem šatu tvého ať si ruka chytí.

Strach odlož, který bere sílu tobě,
sem obrať se a projdi jistý, smělý! —“
Já proti svědomí stál přec jak v mdlobě.

Když zřel, že váhaje jsem zatvrzelý,
děl trochu pohněván: — „Hleď, milý synu,
od Beatrice ta zed' jen tě dělí! —“

Při jméně Thisby Pyramus jak v zhynu
zrak otevřel a na ni jej obrátil,
co moruš vzplála barvou od rubínu:

Hned tvrdošijnost svou jsem rázem ztratil,
ku vůdci otočil se, jméno slyše,
zvuk jehož srdce mé vždy divně zchvátil.

On zatřás' hlavou a se usmál tiše:
„— Jak, zůstat ještě tady je tvou vůlí? —“
Jak děcku děl, jež láká jabko s výše.

A vstoupil v žáry, jež se rozklenuly,
řka, kroky Statia, jenž cestou dlouhou
nás oddělil, by za mými se snuly.

Ve žhavé sklo se vrhnout vřel jsem touhou,
bych ochladil se žhoucí ve peřeji,
žár taký sálal tou zdí ohně pouhou.

Můj sladký otec nové ku naději
mne pobádal o Beatrici řečí
řka: „Zdá se mi, že vidím oči její!“ —

Hlas vedl nás a za ním celou péčí
když krok jsme obrátili ku stoupání,
již k novému nám vrch tu kynul větší.

„Ó pojd'te, otcem mojí m požehnání!“
ze záře jasné čarovně to znělo,
že přemožen, jsem patřit nemoh' na ni.

— „Již slunce v sklonku, večer;“ dál to dělo,
„ó urychlete krok svůj bez prodlení,
na západě dokud se nesetmělo!“ —

Výš přímo cesta vedla přes kamení
tím směrem, že jsem skrýval svým tělem
svit slunce, které haslo v unavení.

Pár schodů mohli jsme ve chvatu smělém
jen urazit, neb z honu černých stínů
jsme soudili, že slunce v sklonu ztmělém.

A dříve nežli v nebes valném klínu
tón jedné barvy celý obzor polil,
než strhla noc svět v svoji prohlubinu,

Za lože každý jeden schod si zvolil,
neb hory povaha nám sílu vzala,
ač každý rád by další cestu volil.

A jako kozy, dokud slunce sálá,
(než nažraly se do sytosti píce
si divě křepčí, kde je sráz i skála,)

Se mlčky schoulí v stín dál žvýkající,
co pastýř stojí opřen o své holi,
je hlídá, bdí; neb jako do měsíce

Se dívá ovčák, když nocuje v poli
a klidně leží blíže svého stáda,
by nerozhnala zvěř je v stráň a doly:

Tak ulehнула tady nás tři řada,
já koza byl a oni pastýřové,
a z obou stran kolem nás skalná lada.

Jen málo z venku zřel jsem, zástupové
hvězd ale v tomto sporém málu plály
než obyčejně větší, v záři nové.

Tak přemítaje a k nim patře v dáli
jsem usnul snem, jenž často zvěsti dává
o věcech mnohem dříve, než se staly.

V té chvíli, (snil jsem) na vrch záře žhavá
kdy padá s hvězdy Venuše, jež pláti
ve ohni lásky nikdy neustává,

Jsem krásnou mladou paní viděl státi
na louce byla, trhala si kvítí
a zpívajíc to děla: „Kdo chce znáti,

Jak jmenuji se, hled' to zachytiti;
jsem Lia a mé krásné ruce čilé
jsou nyní v práci věnec pro mne víti,

Bych krásná zřela ve zrcadlo milé.
Však sestra Rachel stále před svým sedí,
den celý nevstane ni jedné chvíle.

Tak ráda v svoje krásné oči hledí,
jak ráda já se kráším, prací svojí
se těším, ona díváním.“ — Již bledí

Dva paprskové do kola se rojí,
jež poutníkovi mnohem sladčej' září,
čím otčině blíž k návratu se strojí,

Tmy plaší na vše strany a též maří
můj spánek, vstal jsem a zřel mistry drahé,
jak vzhůru byli s jasnou vesměs tváří.

— „To sladké ovoce tak těchou vlahé,
jež člověk na tolika snětích hledá,
dnes hladu tvému skojení dá blahé.“ —

Tak Virgilova řeč se ke mně zvedá.
Většího věru nedostal jsem daru,
a nikdo víc mi také těchy nedá.

A také touhy podlehl jsem žáru
ku výši spět, že za každyčným krokem
jsem cítil, že mám křídla cesty k zdaru.

Když celé schody prolétli jsme skokem
a na nejvyšším stupni když jsme byli,
tu Virgil pozorným mne změřil okem

A děl: — „Žár věčný s časným, synu milý,
jsi viděl již a dostoup' v ony kraje,
kam hlouběj' vniknout zrak můj nemá síly.

Já uměním a vědou pomáhaje
jsem vedl tě, kéž vůle tě teď vodí,
kraj rodný kyne ti se usmívaje.

Viz, světlem slunce tvoje skrání se brodí,
viz keře, stromy, trávu, květy kolem,
jež sama ze sebe zem tato rodí.

Než přijdou oči veselé, jež bolem
dřív lkajíce mne na pomoc ti slaly,
zde odpočívej nebo tím choď dolem,

Na slovo nečekej ni pokyn malý,
tvůj soud je volný, zdravý v každé době,
ty chybíš, čin tvůj když se jeho vzdálí.

Tož korunu i mitru dávám tobě!“ —

Zpěv dvacátý osmý

Jak na vše strany zraky svoje točím,
bych prohled' boží les ten hustý, živý,
jenž nového dne záři tlumil očím,

Bez váhání břeh minul jsem a snivý
šel krajinou pozvolna, kolem země
vstříc zevšad voněla mi, konejšivý

A sladký vzduch, jenž nemění se, ke mně
vál blíž a blíž na skrář mou dech svůj skládal,
ne silnější než vítr, když vlá jemně.

A tichou hudbou do listů se vpřádal,
jež s chvěním se všech stran se ukláněly
tam, svaté hory kam první stín padal.

Však přílišně se přec tak nezachvěly,
že v jejich vršcích ptáci zpiti jase
by na chvíli se v písni zamlčeli;

Leč v plné veselosti zvučným hlasem
čas ranní opěvali v listů skrýši,
jež sladkým jejím rýmům byly basem.

Od větve k větvi jako v lesní tiši
to šumí jak na břehu u Chiassi,
Eola ústa Sciroccem když dýší.

Již v starý les ten, v různé tyto hlasy,
krok volný zanes' mne, že jenom stěží
jsem rozeznat moh', kam jsem vstoupil asi.

V tom před nohami, hle, mi potok běží,
jenž k levé straně vlnkami hrál v býlí
tam skláněje, co rostlo na pobřeží.

Nejčistší vody kalnými by byly
s tou srovnány, jež byla bez přísady,
a vždy by v sobě různé látky kryly,

Ač celá tmavá zvolna teče tady
ve stínech, které nemůž' proniknouti
ni luna, slunce světla vodopády.

Nechť nohy moje ustaly zde v pouti,
zrak pátral dále za tu řeku v snění,
ty svěží nivy touže postihnouti.

Tam zjevila se, (jako překvapení
když stihne nás, že podivením zcela
v nás každé jiné zhasne pomyšlení),

Mně paní krásná, sama šla a pěla,
květ za květem trhala bez přestání,
kterými kryta její cesta celá.

„Na lásky paprscích, ó krásná paní,
jež hřeješ se, mám věřit obličejí,
jenž svědkem srdce bývá? Ó kéž sklání

Se cesta tvoje ke mně, nad přeji
té vody (děl jsem) bych moh' rozuměti,
co čarovně tak tvoje ústa pějí.

Mně Proserpinu voláš do paměti,
kde byla, jak jí bylo, když ji matce
a jí máj vzali osudové kletí.“ —

Jak v tanci dívka otáčí se hladce,
že zdá se skoro ve některé době,
že země nedotýká se, tak sladce

Na červených a žlutých kvítků zdobě
se otočila ke mně jako panna,
jež v studu sklání cudné oči obě.

Mé prosbě ihned otevřena brána;
tak přišla blíž, až sladkých tonů vnada
i s obsahem mnou byla pojímána.

Když byla tam, kde vlhkých travin řada
ve krásných vlnek chladné lázni stála,
zrak pozvedla, zkad blaho na mne padá.

Tím žárem, tuším, druhdy sotva vzplála
Venuše brva, když raněna synem
přes obličej svůj lásky milost ždála.

Na pravém břehu druhém smavým kynem
víc květin trhala, jež tato země
bez setby rodí na tom břehu stinném.

Tři kroky přes řeku jen měla ke mně.
Proud Hellespontu, jímž se Xerxes brodil,
(tu uzdu každé pýchy, řvoucí temně)

Tak nenáviděl Leander, když vodil
jej od Sestu vír bouřný ku Abydu,
jak já tu řeku, po níž bych rád chodil.

— „Jste nováčkové tady a že v klidu
se usmívám (tak začla) na tom místě,
jež za hnízdo Bůh určil všemu lidu,

Vy divíte se překvapeni jistě,
však žalmem *Delectasti*, který pěji,
vám z mraků ducha světlo vzejde čistě.

Ty, jenž's mne přední prosil, nejraději
co slyšel bysi, zeptej se, na tvoje
otázky dáti odpověď sem spěji. —“

Šum lesa tady, čisté vody zdroje
mne matou, v boj se proti tomu řítí,
co posud byla nová víra moje.

A ona: „To, co podiv v tobě nítí,
čím jest a proč, chci povědít ti tobě,
a mlhy, jež tě tlačí, rozptýliti.

Nejvyšší Dobro, které stačí sobě,
to lidi dobré stvořilo k jich blahu,
v mír věčný dalo jim to místo v zdobě.

Pro hřích svůj málo dleli na tom svahu,
pro hřích svůj sladkou hru a úsměv jarý
za bolnou v slzách vyměnili dráhu.

By spory, které mají vodní páry
a páry země dole, jež jak mohou
se táhnou tam, kam lákají je žáry,

Zde lidem pŕátku nestrojily mnohou,
je volný vrch, kde hrot jeho zrak zočí,
a vysoko ční nebes pod oblohou.

Že veškerý vzduch do kruhu se točí
jda za první nebeské klenby poutí,
když překážka mu cestu nezakročí,

Ten pohyb musí vrchu zde se tknouti,
neb volně ční do vzduchu, vlna živá
i hustý háj se musí zvučně hnouti.

A tknutá bylina se rozekývá,
vzduch sama oplodní svou silou, luhu
pak sílu tuto plodící vzduch vlívá.

A vaše země svoji pro zásluhu,
neb svého nebe bývá oplodněna
a rodí stromy všelikého druhu.

Tož vaše mysl nebud' udivena,
když časem tady klíčící nové květy
a zapustí svůj kořen bez semena.

A věz, že pláně ty, ač neosety,
jsou plny druhů semen, v nichž i plody,
k nimž neuklánějí se lidské rety.

A z žádných žil zde netryskají vody,
z žil parou doplněných, jako řeka,
jež získá, ztrácí dech dle nepohody.

Ze zřídla bezpečného zdroj ten stéká,
a tolik vody z vůle Boha bere,
co na dvě strany lije od pravěka.

Na straně té se s onou silou dere,
jež k vyhlazení hříchu z mysli nutná,
tam křísí v mysli dobré skutky steré.

Zde jmenuje se Lethe řeka rmutná,
tam Eunoe nepůsobíc dřívě,
když zde i tamo ret jí neochutná.

Ta nad všecky je chuti působivé.
Ač zkojena můž' tvá být žízeň dosti,
bych neřekla víc, z přízně dobrotivé,

Chci dáti přídavek tvé zvědavosti,
jenž myslím, nebude ti méně milý,
že předstihuje slib můj výmluvností.

Ti v dávných časech, kteří velebili
v svých básních zlatý věk a jeho štěstí,
na Parnassu snad o místě tom snili.

Zde lidstva kořen nevinou moh' kvěsti,
zde každý plod je, zde jest vesna skvělá,
toť nektar, o němž všechny bájí zvěsti. —“

K svým básníkům já obrátil se zcela
a viděl jsem, že v tichém usmívání
ta poslední řeč v jejich ucho zněla.

Pak obrátil jsem tvář ku krásné Paní.

Zpěv dvacátý devátý

Ta zpívajíc jak žena láskou jata
řeč svoji zakončila slovy těmi:
„Beati quorum tecta sunt peccata.“

Jak nymfy, které stromů haluzemi
se v lesích míhají, ta slunce hledá,
a jiná opět stín, kde padá k zemi:

Tak vznášela se; hle, jak svůj krok zvedá
po břehu proti řece, šel jsem za ní,
krok malý s jejím malým v souzvuk veda.

Sto kroků tak jsme nešli spolu ani,
když stejně v tom se břehy obracely,
čímž ku východu moje pouť se sklání.

Ni pochod náš tak dlouhý nebyl celý,
když paní ke mně tvář svou obrátila
řkouc: „Bratře, viz a napni sluch svůj bdělý!“ —

Hle, mocná záře v tom se náhle lila
skrz velký les a na všech stranách plála
tak, že se blýská, duše moje mnila.

Leč blýskavice přejde, není stálá,
a tato záře rostla víc a dále.
Co asi je to? duše má se ptala.

A sladká melodie zněla stále
tím zářným vzduchem, Evy vzdor z vší síly
jsem kárati zde musil v těžkém žale,

Jež sama žena, stvořena před chvílí
pod závojem být nesnesla, kdy cele
i země s nebem v poslušenství žily.

By pokorna jej snesla, tyto skvělé
a nevýslovné slasti rajských prahů
dřív moh' jsem míti a je cítit déle.

Co tak jsem kráčel na svém retu vláhu
těch prvotin nebeských plesů nesa
a roztoužený po větším jsa blahu:

Hle, vzduch jak oheň vznícen v stínech lesa
plál do zelených ratolestí řady,
ó slyš, zvuk sladký kterak v písni plesá!

Ó svaté Musy, jestli kdy jsem hlady
a zimou, bděním strádal pro vás v žití,
ted' odměnou chci, nyní čas je tady,

By Helikon mi chtěl zdroj otevřítí,
mně pomoci svým sborem Uranie,
do veršů dát, co těžko duši sníti.

Dál vzdálenost, jež zraku věci kryje,
mne klamem sedmi zlatých stromů víže,
jich lesk, ač vzdálený byl, v zrak mi bije.

Leč chůzí svou když stanul jsem jim blíže,
že předmět společný, jenž smysly šálí,
neztrácel dálkou více, bez obtíže

Tu síla, která odhaduje, v dáli
tam sedm zlatých svícňů rozeznává
a v hlasech zpěvu Hosanna zpěv stálý.

Hle, s výše plála svítilna ta žhavá
jsouc jasnější než měsíc, svojí září
když v úplňku noc jasnou obetkává.

Já ku Virgilu s udivenou tváří
se obrátil, však rovněž ve úžase
na líci jeho týž se podiv sváří.

Ku divům těm pak obrátil zrak zase,
jež volněji a slavněji k nám spěly,
než mladé nevěsty jdou v plné kráse.

A žena děla: — „Proč tak vzplanul's celý
při pohledu na tato světla živá
a nezříš, za nimi čím pln hvozd ztmělý?“

Lid zřel jsem, jaká řada vážná, snivá,
šli za vůdcem svým oděni v šat bílý,
zář neobvyklá na světě z nich splývá!

Nalevo vlny v stříbrolesku byly,
jak v zrcadle mou levou tmavou stranu
obrážely, když zrak můj k nim se chýlí.

Na břehu ve své dráze tomu stanu;
že pouze překážkou mi řeka byla,
tož, bych líp viděl, zastavit krok planu.

A plaménky zřím, kterak poskočila
v před hra jich pestrá, na vzduch malovaný
jak štětcem pruhy táhlé vykouzila,

Že sedmi fábory byl vykládaný
v těch barvách, z kterých slunce má luk zlatý
a Delia svůj zářící pás tkaný.

Ty prapory víc v dálku byly vzňaty,
než postih' zrak můj, a dle mého zdání
na deset kroků krajní skály vzpjaty.

A v tomto rajském, jak je líčím, plání
šlo dvacet čtyři kmetů po dvou v řadě,
květ lilií se točil jim kol skrání.

„Jsi požehnána!“ pěli pohromadě,
*„Z dcer Adama, žehnána vínkem slávy
v svých nekonečných vděků luzné vnadě!“*

Když květiny a jiné svěží trávy
na břehu řeky proti mně již déle
ty vyvolené nehostily davy,

Jak šerem zvolna na obloze ztmělé
za hvězdou hvězda plá, tak zřel jsem čtyři
jít zvířata, ta měla na svém čele

Kol svěží lupení, a kol nich víří
šest křídel očí plných, takovými
by Argus žil, tak zřel by. Málo hýří

Při popisu těch zvířat zpěv můj rýmy,
ó čtenáři, neb jiný výdaj nový
mne nutí tady, abych spořil jimi.

Čti, bližší zvědět chceš-li, v prorokovi,
jak přihnaly se od chladného kraje
ve mraku, větru, ohni; svými slovy

Jak popsal on je, přišly v tyto háje,
s tím rozdílem, kde o křídlech řeč je mi,
ne s ním, leč s Janem zpěv můj v souhlas hraje

A prostor, jenž byl mezi čtyřmi těmi,
vůz dvoukolý, vítězný vyplňoval,
jejž hrdlem táhnul Noh a vždycky třemi

A třemi pruhy křídla prostrkoval
a prostředkem ta barvami se vila,
že žádný pruh svým peřím neztajoval.

Ta v nedohledno roztažena byla.
Co ptačí na něm, zlaté byly údy,
na druhých s nachem plála barva bílá.

S tak skvostným vozem Afrikana trudy
Řím neodměnil, August neměl taký,
ba proti němu Slunce vůz je chudý,

Jenž sjeda s dráhy spálen mezi mraky,
když na pokorné Země žalné lkání
byl tajně spravedliv Zev nad oblaky.

U kola pravého tři vidím Paní,
ty tančily, z nich první žářem žhoucí,
že skoro celá splývala v to plání.

A druhá, jež v té záři stála vroucí,
jak ze smaragdu plášť i tělo měla,
sníh padlý byla třetí, běloskvoucí.

Ted', zdálo se, je vedla stříbroskvělá,
ted' ohnivá a zpěvem této právě,
bud' rychleji, bud' volněj' pouť jich spěla.

U levého pak čtyry panny hravě
rej vedly v rudém hávu podle písne
té, která z nich tři oči měla v hlavě.

A trochu blíže popsané té tísně
dva kmety zřel jsem různém ve obleku
v témž posuňku; jenž kyne vážně, přísně,

Ten z Hippokrata zdál se býti reků,
jejž příroda té zvěři darovala,
jíž nejvíc dobra přeje ze svých vděků.

Tvář druhého zas opak zvěstovala,
meč zářící a ostrý v ruce třímal,
až hrůza mne na břehu druhém jala.

Čtyř kmetů pokorných zjev můj zrak jímal,
sám s moudrou tváří stařec šel za všemi
a kráčel zvolna a v své chůzi dřímal.

A sedm starců těchto šaty těmi
jak první tlum oděno bylo, sami
jen skrání neměli tkanou liliemi,

Leč růžemi a z nachu květinami,
a přísahal bys, z dálky že jim svítí
a divně hoří cosi nad brvami.

A vůz ten proti mně když stál již, zníti
hrom slyšel jsem; jakmile zvuk ten skanul,
ctný sbor, jak zákaz měl by dále jíti.

S prvními prapory tu rázem stanul.

Zpěv třicátý

Jak sedmihvězdí to prvního nebe,
bez východu jež svítí, bez západu
a vyjma vinou, mhou neskrývá sebe,

A každému zde věrnou dává radu,
by povinnosti dbal, jak ve vln víru
tam řídí hvězda u kormidla vládu,

Se zastavilo; dav ten, v srdci víru,
jenž krácel mezi ním a Nohem spolu,
se k vozu obrátil co k svému míru.

A jeden z nich jak s nebe poslán dolů,
„*Veni sponsa de Libano*“ tak v pěni
po třikrát zvolal, za ním všickni v kolu.

Jak svatí při andělské trouby znění
se náhle vztyčí každý ve své skrýši,
jich nový hlas se v allelujah změní:

Na božském voze pozvedlo se k výši
sto jiných hned *ad vocem tanti senis*
tož sluhů, poslů z ráje věčných říší.

I zpívali: „*Benedictus qui venis*“
a do kola kol házejíce kvítí:
„*Manibus o date lilia plenis!*“

Já viděl již, co mladý den se nítí,
jak strana východní plá v růží roji
a nebe jasnou veselostí svítí

A Slunce tvář se zvedá ve závoji,
že moh' jsem dlouho v páry jemné řase
naň upírati zřítelnici svoji.

Pod mrakem květin, jichž déšť rozlétá se
z andělských rukou stále svěží, nový
výš stoupá, a klesaje rozprchá se.

V závoji bílém, věnec olivový
na skrání, v plášti zeleném zřím paní,
jak oheň háv ji šatil purpurový.

Můj duch, jenž v teskném žití putování
tak dlouhý čas se bez ní v temno řítí
a nezachvěl se v sladkém omdlévání,

Ač její tvář svým okem nezachytil,
přec tajnou silou, která z ní se lila,
zas nesmírnou moc staré lásky cítil.

Jak oči moje tato jala síla,
tak mohutná, jež, sotva z dětství šatů
jsem vykročil, mé srdce poranila,

Já s úctou vlevo obrátil se v chvatu,
s tou úctou, s kterou k matce běží dítě,
když bojí se, neb žal má nebo ztrátu,

Bych Virgilu řek': „Drachmu krve stěží
bys našel ve mně, jež se nezachvěla,
tak staré lásky žár zas cítím svěží.“

Však darmo kolem zřítelnice zřela,
mne Virgil opustil, nejsladší, drahý,
ten, jemuž vzdala se má duše celá.

Vše, pramáti co ztratila tak záhy,
nic nezmohlo, zas v slzách moje líce,
již dříve pozbavené slzí vláhy.

— „Ó Dante! Virgila že nemáš více,
to neplač, pro meč jiný necht' se rodí
slz proudy a tvé rosí zřítelnice! —“

Jak admirála, jenž na přídě lodi
a hned na zadku pozorně se dívá
a ku práci lid povzbuzuje chodí,

Na levém kraji vozu co zaznívá
zvuk jména mého (nutností jen hnaný
jsem psal je čtenáři!), kde květů splývá

Děšť, ženu vidím státi, nad ní stkaný
ten oblak z květů andělských, ta oči
mně obrací vstříc z druhé břehu strany,

Leč tak, pro závoj, který se jí točí
se skrání, Minervy spjat listím celý,
že moje oko nezcela ji zočí.

Cos pyšně královského v sobě měly
posuňky její, jak ten, který líčí
jen chladnost řeči tlumí příval vřelý.

— „Jen na mně hled', zříš ovšem Beatrici;
jak's uráčil se tuto horu slézt?
Což nevíš, zde že lidské štěstí klíčí?“ —

V zdroj čistý musil oči své jsem vésti,
leč spatřiv sebe, upřel jsem je v travu:
tak velký stud má skráň musila nésti.

Jak matka zdá se bezcitného mravu
na syna býti, ona ke mně zdá se,
neb hořká láska hořkou mívá šťávu.

I mlčela, zpěv andělský v sluch zase
ni zazněl: *In te Domine speravi*,
leč u slov *pedes meos* zamlká se.

Jak sních zamrzá mezi kmenů davy
na horách Italských, kdy ostře zavyl
vír větrů Slavonských a pak se taví

A zvolna ztrácí, jak by sám se strávil,
když země, jež stín ztrácí, teplem dýchá,
že zdá se, jakby oheň svíčku tavil:

Tak bez vzdechů a slzí byl jsem zticha
při zpěvu těch, kteří dle věčných kruhů
svůj řídí zpěv, zdroj jehož nevysýchá;

Leč když jsem cítil, v písni rajských sluhů
že soucit zní a větší, než by řekli:
— „Proč, ženo, tak jej trápíš v rajském luhu?“ —

Tu v úzkosti se moje smysly lekly,
led kol mé hrudi na dech, vodu splynul,
ten ústy, zraky proudy její tekly.

Zjev její pevně z levé vozu kynul
a k zbožným duchům na to zazněl blaze
a řečí tou se její hovor vinul:

— „V dnu věčném bdíte v neúnavné snaze,
že sen ni noc vám neuloupí kroků,
jež učinit věk musí na své dráze,

Tož onomu, jenž slzy tají v oku,
víc odpověď má, by mne chápal, svědčí,
by s vinou bolest v jednom spěla toku.

Ne působením velkých sfér a péčí,
jež každé símě vůbec k cíli vedou
dle oběhu hvězd, leč milostí větších

A zvláštní, před níž každá milost bledou,
tou, k deštům svým jež tam až mívá páry,
že postihnout jich oči nedovedou,

Ten zahrnutý takými byl dary
v svém žití novém, každá schopnost pravá
že mohla vždy cíl dobrý mít a jarý:

Leč semenem zlým půda zemská stává
se horší, nevzdělaná, zdivočilá,
čím vnitřní síla bujnosti jí dává.

Čas nějaký já jsem ho povznášela
svým pohledem, co zornice má plála,
jsem po dobré jej cestě provázela.

Leč na prahu když druhé již jsem stála
své mladosti a život proměnila,
tu jeho duše jiným hned se vzdala.

Když z těla k duchům pak jsem vystoupila
a krása více ve mně vzrostla s ctností,
míň příjemnou a drahou mu jsem byla,

On obrátil své kroky k nepravosti,
za dobra klamným zdáním šlo jen tělo,
jež nedalo, co slibovalo dosti.

A nespomohlo, že jej probouzelo
v snech k dobru mého ducha působení
tak málo jemu na tom záleželo!

Již klesl tak, že k jeho napravení
vše marné bylo, leda ukázati
mu zatracenců těžká utrpení.

Na bránu mrtvých šla jsem zaklepati
u toho, který sem jej vedl, smělá
jsem začla v slzách naříkat a lkáti.

A zrušen byl by zákon Boha zcela,
byť Lethe přešla se a krmě také
se bez pokuty okusiti měla

Té lítosti, jež hořké slzy láká.“ —

Zpěv třicátý první

— „Ty, jenž dlíš tam na svaté řeky břehu,“ —
(hrot obrácejíc ke mně svojí řeči,
jež ostřím kruta byla ve svém šlehu,)

Tak začala zas bez přestávky větši:
— „Mluv, pravdou to? Teď' at' tvá zpověď' pojí
se s obžalobou takou!“ — „Věru v křeči

Se pletla síla má, řeč zvedám svoji,
leč hlas můj sotva zvednut hasne dříve,
než jeho moh' jsem pohybovat stroji.“

Počkavši trochu řekla: — „Proč tak snivé
jsi myslí? Mluv, neb upomínka smutná
ti není smyta vlnou vody živé! —“

Strach s zahanbením, směs to věru rmutná,
mi *ano* takové z úst vytlačily,
je poznat, forma zraku byla nutná.

Jak u luku, jenž příliš napjat v chvíli,
kdy spustí struna, hned se oblouk láme
a šipka s menší silou letí k cíli:

Tak zdrcen byl jsem tíhou viny samé
a slzy moje tekly s vzdechy mými
a na své dráze mne i hlas můj klame.

Pak ona: — „S city mnou ti vnuknutými,
jež učily tě Dobro milovati,
jež všeho vrch, kam s tužbami jdem svými,

Jakými příkopy ses musil bráti,
a řetězy, že v dobru dále spěti
jsi každé naděje se musil vzdáti?

A jakých úlev jsi moh' obdržeti,
co lepšího na jiných duše zřela,
že za jiným jen vždy tvá choutka letí?“ —

Tu hořkým vzdechem ňadra má se chvěla
a sotva mluvit nadešla mi síla
a stěží ústa mluvení tvar měla.

Zde chtíti mlčením neb zapíráním
krýt zpověď svoji, úspěchem se mine,
to před tím soudcem marným namáháním.

Leč obžaloba když se sama line
z úst hříšníka, tu proti ostří záhy
ve zdejšímu soudu kola běh se šine.

Leč víc bys rděl se z bludné svojí dráhy
a podruhé by Siren lákající
zpěv silnějšímu již byl méně drahý:

„Slož símě pláče nyní se svých lící
a uslyš, kterak ku opaku mělo
tě pobádat mé tělo v hrobě tlící.

Ó ničím umění tě nerozchvělo,
ni příroda, jak sličné údy moje,
v nichž žila jsem, ted' prach jest moje tělo.

A smrtí mou nejvyšší slasti zdroje
když tobě ucpány, ký předmět země
směl přilákati tebe v sítě svoje?

Tys ovšem měl se obrátiti ke mně
při prvním šípu světských pokušení,
neb hostilo mne nebešťanů plémě,

Ne dát si ohnout křídla k obdržení
ran nových k vůli dívky plaché kráse,
neb jiných marností, jimž stání není!

Na výstřely dva neb tři ve úžase
snad čeká ptáček, před starými ptáky
však nadarmo síť s lukem napíná se! —“

Jak děti studem němé sklopí zraky
a v lítosti svou vinu uznávají
a mlčky poslouchají, stál jsem taky.

A ona děla: — „Jestli umdlévají
tvé smysly bolem od slyšení, výše
vous zvedni, ať se patřením víc kají!“

S překážkou menší, náš když vítr dýše,
dub ohromný se na skalisku kácí,
neb vítr zaduje-li z Jarba říše,

Hned brada moje k ní se výše vrací,
a vousem obličej když zvatí chtěla,
jed řeči poznat malou měl jsem práci.

A moje tvář jak se k ní obracela,
že andělové od házení květů
ustali, moje zřítelnice zřela.

A plachý zrak můj viděl jako v letu,
jak Beatrice k Nohu obrácena,
jenž jedna osoba jest dvojích světů,

Za řekou tam ve závoj zahalena,
i sebe předčí krásou svou, se zdálo,
jak nad každou dřív byla povýšena.

Sta kopřiv lítosti mi srdce žhalo,
že všecko, co jsem nejvíc milovával,
mi jed a hnus jen v hloubi srdce slalo

Mých vin poznání taký bolu nával
mi vzkřísilo, že zničen jsem se zřítíl,
jak bylo mi, ví, kdo mi bol ten dával.

Když, smysly že se vrátily, jsem cítil,
zřím onu, již jsem samotnou zřel, paní,
ta děla: — „Pozor, bys mne pevně chytil!“

Až po hrdlo mne v řeku strhla dlaní,
a za sebou mne táhnouc lehce, hravě
jak člunek tkalce vodní spěla plání.

Ku břehu blaženému blíž se plavě,
já *Asperges me* sladce slyšel pěti,
že myslit' to, ni popsát nelze právě.

I otevřela náruč, ve objetí
mou chytla hlavu a mne ponořila
že vodu polykal jsem, ve zápětí

Pak okoupaného mne postavila
do oněch krásných čtyř luzného kruhu,
z nichž každá svým ramenem mne kryla.

„Zde nymfy jsme a hvězdy v nebes luhu,
než Beatrice sestoupila v žití,
my určeny již její na obsluhu.

Před její zrak tě uvedem, tam zřítí
ve sladké světlo by tvé vnikly oči,
tři, hloub jež zří, ti musí přiostriti.“

Tak zpívající začly a již kročí
ku hrudi Noha s nimi krok můj smělý,
zkad Beatrice na nás zrak svůj točí.

A řekly: „Hleď, by dle libosti zřely
tvé oči, před smaragdy stojíš právě,
z nichž Amora tě kdys ranily střely.“ —

A přání tisíc nad plameny žhavě
mé oči táhlo k oněm v touhy stesku,
leč na Nohu vždy tkvěly. V plné slávě

Jak ve zrcadle slunce v čaroblesku
se zhlíží, tak v nich zhlížel se Noh svatý
a dvojité hned v tom hned v onom lesku.

Ó čtenáři, jak žasem byl jsem jatý,
když předmět ten jsem viděl klidný v sobě,
a v obraze svém novou změnou vzňatý!

Co udivena v plesu duše v mdlobě
té nadpozemské okoušela stravy,
jež nasytí, pak zbouzí hlad v též době,

Rod vyšší zjevující v tanec hravý
tři ony pustily se, k nebeskému
pak tanci jejich zpěv se pojil smavý:

„— Zrak svatý, Beatrice, obrať k němu,
hle, miláček tvůj věrný tady stojí,
co kroků udělal on k cíli svému!

Ty z milosti nám prokaž milost svoji
a odhal tvář, by druhou spatřil krásu,
již tajíš před ním stále ve závoji! —“

Ó záře věčného, živého jasu,
kdo v zřídle Mus moh' plným douškem píti,
kdo zšedivěti tak moh' na Parnassu,

By ducha spjatého se nezdál míti,
tě popsat chtěje, jak's přede mnou byla,
kde nepřestanou sféry v souzvuk zníti,

Když's vzduchu volně tvář svou odhalila?

Zpěv třicátý druhý

Tak pevně upřené mé byly zraky,
svou žízeň desíti let ukojiti,
že ostatní mé smysly jaly mraky.

Na stranách všech dokola zřím se tmítí
zed' lhostejnosti, její úsměv svatý
tak ovábí mne zas starou svojí sítí.

Tu násilně obrácen zrak můj vzňatý
od těchto Bohyň ku levému boku,
neb jedna děla: *Jsi až mnoho jatý.*

A onen stav, jenž nastává vždy v oku,
když příliš slunce záře v hloubku vnikla,
tmu na chvíli stlal v ústret mému kroku.

A zřítelnice na málo když zvykla,
(dím na málo s tím mnohým v porovnání,
zkaď násilím se odtrhla), již znikla

Ta řada svatá mně po pravé skrání
jdouc průvodem a majíc v čele svity
těch sedmi světél a též slunce plání.

Jak otáčí se voj pod svými štíty,
když s praporem se zachrániti prahne,
než změní cesty směr mu vůdce hbitý:

Tak přední tlum svatého sboru táhne,
a přešel kolem nás dřív mnohem, vojí
než svatý vůz se k další cestě nahne.

Zas paní u kol našly službu svoji,
Noh táh své svaté břímě svatým luhem,
ni pérem nezachvěl; jež v Lethy zdroji

Mne koupala, šla se Statiem, druhem,
a se mnou v stopách toho kola, které
blíž osy menším vždy se točí kruhem.

Tím starým lesem naše pout' se bere,
jenž zpust, že Eva hadu uvěřila;
v krok andělské nám zněly písňě steré.

Na trojí dostřel šípu postoupila
již cesta naše vozu ve průvodu,
když Beatrice s něho sestoupila.

V tom *Adam!* zněl hlas šírém po obvodu,
a všecko hrnulo se k stromu v sboru,
jenž na snětích byl bez listů i plodů,

A vrchol jeho, který ve prostoru
víc místa zabírá, čím výše pne se,
by sotva rovna našel v Indském boru.

Zdar Nohu tobě, který v tomto lese
neurveš z dřeva, jež sladkou chuť dává,
však svíjení se v prachu břichu nese!

Tak stromu kolem dav ten provolává
se kolem stavě; dí Noh rodem dvojí:
„Tak zachová se símě všeho práva.“ —

A obrácen k té, jež ho táhla, voji,
jej přivlíknul k ovdovělému kmeni
jej přivázav, zkad on měl látku svoji.

Jak naše rostliny, když slunce denní
své velké světlo s oním světlem mísí,
jež padá s hvězd za Lososem, se změní

A vypučí zas, v barvě své se vzkřísí,
než slunce opět ve souhvězdí jiném
své oře zapřáhne, strom holý kdysi

Ted' omládna se zaskvěl v listí stinném,
ne růžemi leč fialkami spíše
plál dříve pustý, sirý, jedním kynem.

V tom sladký hymnus celý háj kol dýše,
jež nechápal jsem, nezpívá se v žití,
jej ke konci jsem nesnes, jak zněl s výše.

Bych popsat moh', jak v spánek zkonejšiti
se daly oči při Syringy lkání,
jež musily to draze zaplatiti,

Jak malíř vzor má při svém malování,
já maloval bych, jak mne zmohlo snění,
leč jinému to nechám namáhání.

Můj zpěv necht' líčí moje probuzení,
dím: — „Tmavý závoj snů mi strhla záře, —“
a hlas: „*Co děláš? Vstaň!*“ — V tom okamžení

Jak, aby zhlédli strom ten květy smavý,
rty Andělů po jehož prahnou maně
a který v nebi věčný sňatek slaví,

Jan, Petr, Jakub jednou slovem Páně,
jímž spánek větší často byl již ztracen,
se opět zbudili, na každé straně

Pak viděli, že spolek jejich zkrácen,
o Mojžíše a Eliáše, Krista
šat spatřili jak proměněním zvrácen.

Já zbudil se a nade mnou ta čistá
a zbožná stála, která kroky moje
u řeky vedla jako hvězda jistá.

„— Kde Beatrice, prosím?“ — děl jsem, boje
zas cítě žalu. — „Tam u stromu paty
viz, v svěžím listí sedí, kol ní roje

Jsou družek jejích, a ten zástup svatý
dál za Nohem se běře k nebi v směru,
zpěv jeho hlubší, sladší notou vzňatý. —“

Co ještě dále řekla, nevím věru,
neb pouze k té jsem vzpínal oči snivé,
již ostatní vše splývalo mi v šeru.

Na pravé zemi dlela v kráse tklivé
jsouc tomu vozu svatou tady stráží,
jejž ku stromu zde Noh přivázal dřívě.

Kol sedělo nymf sedm, zrak můj blaží,
jich rukou lampy, na jichž stálé plání
nižádný světa vítr nenaráží.

„Zde, cizinče, víc nebude ti stání,
ty občanem se staneš toho Říma,
kde Kristus Říman má své panování.

Ku blahu světa, jejž zlo ve jho třímá,
ted' na vůz hled' a napiš všecko v písni,
co viděl tady očima jsi svýma.“

Tak Beatrice. Já, kterého tísní
cit pokory, jí u nohou se díval,
mí smyslové, kam chtěla, byli přísní.

Hle, rychlým spádem nikdy tak nesplýval
v důl s mraků oheň, když z onoho kraje,
jenž nejzazší k nám, padá deště příval,

Jak ptáka Zeva vidím, přilétaje
již přes strom letí a rve kůru z něho,
ne nový list a květ jen strhávaje,

Leč do vozu se pouští posvátného,
jej raní, že se zatřás, jak lod' padá,
hned sem, hned tam po vání větru zlého.

Pak zřel jsem v lůno vozu, kterak vkrádá
se slídná liška, která ve svém žití
nezvěděla, co dobré pastvy vnada.

Leč zlo jí vytýkajíc postrach nítí
v ní moje paní, že jak dovolily
bez masa kosti, hned se v útěk řítí.

Pak orla zřel jsem, jak se k vozu chýlí,
a sletěl naň, sed' v lůno jeho, peří
pak odlétaje strás' tam se vší síly.

Jak z ňader, v nichž trud s bolestí se měří,
tak s nebe zazněl hlas: „Má lodi malá,
jak obtížená jsi a jakou sběří!“

Pod koly potom zem se pukat zdála,
drak vyšel z hloubi, ocas hodil na zem
a protkl vůz, až duše má se bála.

Jak vosa žihadlo své vtáhne rázem,
on stočil ohon, v útok dal se divý
kus půdy odnášeje; za tím plazem

Jak čerstvou zem luk čaloun kryje živý,
tak peří kolem hned se rozházelo,
jež úmysl snad poskyt' dobrotivý,

Na voj a kola v takém letu spělo
kol peří v čase kratším, nežli dvojí
se retů pouto k vzdechu otevřelo.

Tak proměněn vůz svatý zde teď stojí,
a z dílů jeho náhle trčí hlavy
z všech koutů čtyři, tři pak ještě k voji.

Jak volské rohy z těchto čněly dravy,
a první roh jen prostřed čela měly,
ba nebyl viděn taký netvor žravý.

A pevně na skále jak hrad ční ztmělý,
tak na něm nevěstku jsem viděl, stále
kol nestydaté oči její spěly.

By nikdo nevzal mu ji nenadále,
zrak obra po pravici státi zočí,
s nímž líbala se často; že pak v mále

Své chlípné zraky také na mne točí,
ten divý milenec ji tak zbil celou,
že všady rány zřely na ní oči.

Pak duši maje vztekem rozkypělou,
odvázal potvoru a v honu hbitém
ji ihned hnal pod lesa klenbu ztmělou,

A před oběma stal se mi tak štítem.

Zpěv třicátý třetí

Deus, venerunt gentes střídajíce
v troj- nebo v čtyřzvuku, tak začly paní
žalm sladký pěti v slzách svoje líce.

A Beatrice zbožně v povzdychání
jim naslouchala, takže Panna svatá
pod křížem v trochu větším stála lkání.

Když mlčením však druhých panen jata
řeč začít měla, vynesla skráně své
a plála celá jako ohněm vznata.

Modicum et non videbitis me
es iterum, ó drahé sestry milé,
Modicum et vos videbitis me!

Pak sedmi napřed kázala jít čile
a s sebou ráčila jen ruky vzmachem
vzít Mathildu, mne, Statia. Té chvíle

Tak spěla; sotva desátý krok strachem
jsem učinil s ní, když tu zraky její
se s mými střetly v pohlédnutí plachém.

— „Pojd' rychle,“ řekla, mír v svém obličejí,
„tak s tebou mluvit budu-li, ať snáze
ty slyšet můžeš, rty mé čím se chvějí. —“

Když stanul jsem, jak měl jsem, v její dráze,
tu děla: „Bratře, proč tak se mnou spěje
otázkou nestrháš své tužby hráze?“ —

Jak příliš uctívám se často děje,
se svými přednosty když mluvit mají,
že chvějný hlas jim za zuby se kreje,

Mně stalo se a šepem rty mé lkají:
„Ó paní má, znáš všecky touhy moje
a sama nejlépe víš, co je zkájí! —“

A ona: — „Chci, bys bázně nepokoje
a studu tíseň odložil ted' zcela
a nemluvil jak v snění. Tužby tvoje

Chci skojit: vůz, jež roztrhla saň smělá,
byl jednou, není však; kdo cítí vinu,
věř, polívek msta Boží nezná bdělá.

Pták, peří který nechal vozu v klínu,
ten bez dědiců dlouho nezůstane,
čímž netvor byl a kořist hodna zhynu.

To jistě vím, tož jistě řeč má kane,
jsou bližší hvězdy, z nichž čas budoucnosti
bez překážky a vzdoru záhy vstane,

Kdy pět set pět a deset v zuřivosti
od Boha seslaných tu děvku zničí
i obra, jenž stál u ní v nestoudnosti.

Snad příliš nejasně to řeč má líčí,
jak Sfingy neb Themidy vážné rady,
jež tají v šer se, v kterém pravda klíčí.

Však události změnil se v Najady
a rozluští pak těžké spory v tobě,
ač ujedeš zhoubě obilím i stády.

Co pravila jsem, to pamatuj sobě,
a s jinými sděl, jejichž život celý
jest pouhé pospíchání k smrti v mdlobě.

A toho budiž, až psát budeš, bdělý,
bys nestajil, jak viděl's na své pouti
strom bez listí stát dvakrát osiřelý.

Kdo loupí jej a trhá, Boha rmoutí
a rouháním jej uráží, neb pouze
k své svaté službě stvořil jeho proutí.

Ta první duše že z něj brala v touze,
pět tisíc roků po Tom nařkala,
kterého trestem sňata naše nouze.

Snu závrať, tuším, ducha tvého jala,
když nechápeš, že příčinu má svoji,
když klenba jeho zvráceně se vzpjala.

Byť myšlenky jak vlny v Elsy zdroji
ti ducha nejalý, jichž rozkoš stálá
jak Pyrama krev moruše, tě kojí,

Z tak mnohých důvodů to zakázala
zde na tom stromě spravedlnost Boha,
by mravní smysl tobě ukázala.

Leč zkameněla duše tvojí vloha
a tvoje oko vinou zakaleno,
že oslepí tě slov mých záře mnohá.

Když psáno ne, tož aspoň nakresleno
to v sobě měj, jak palmami hůl spjatou
z cest nositi zpět poutníka jest věno. —“

„Jak pečetní vosk,“ — děl jsem myslí vzňatou —
„jenž vytlačený tvar víc nepromění,
mám, paní má, tvou řečí mysl jatou.

Proč výše ale nad mé pochopení
tvé slovo vzlétá, tím se mi víc ztrácí,
čím větší moje po něm roztoužení?“

— „Bys školu poznal, v které se potácí
tvůj duch, bys zřel, má slova sledovati
jak její nauka má těžkou práci,

Bys viděl, vaše cesta jak se hatí,
od božské cesty že se stále dálí,
jak od nejvyšších sfér zříš zemi státi. —“

— „Že vzdálil bych se pouze na krok malý,
má paní, tebe, nevím,“ ret můj praví,
„ni v svědomí necítím toho žaly.“

— „Když obraz toho v tobě teď je tmavý,
tož vzpomeň sobě, pil's, kde Lethe proudí —“
tak odpověděl její ret mi smavý.

„A jako z kouře na oheň se soudí,
tak zapomnění z viny tebe kárá,
jež byla ve tvé vůli, která bloudí.

Od chvíle té necht' nahá v zrak ti hárá
má každá řeč, jak slušno tvému oku,
jež drsné o lesk světský jen se stará.“ —

A zářivější v pomalejším skoku
již slunce stálo ve poledním kruhu,
jenž menší se dle stanoviska, v kroku

Když stanulo, jak obrátí se k druhu,
kdo celý vede dav dle svého kynu,
když nového cos najde na svém luhu,

Těch sedm paní u bledého stínu,
jenž taký byl, ký zpod ztemnělých snětí
a listů alpský kraj má v svých vod klínu:

Jak Eufrat s Tigridem tu ve objetí
z jednoho zdroje (já snil,) berou vodu
a ztěžka loučí se, v dál každý spěti.

„Ó světlo, slávo ty lidského rodu,
jaká to voda, z jednoho jež zdroje
se roní a pak v různém plyne svodu? —“

Na prosbu tu: — „Ať skojí přání tvoje
zde Matilda,“ mi řekla. Ve zdráhání
jak výčitek by zbavila se roje,

Mi odvětila tato krásná paní:
— „To vše jsem řekla mu a věci jiné,
jež nevzalo mu v Lethe vykoupání. —“

A Beatrice: — „Často paměť zhyne
nám větší starostí a tvou snad péčí
má oko duše zachmuřené, stinné.

Tam Eunoe vidíš,“ sladkou řečí
dál děla, „ved’ jej tam dle svého zvyku,
mu osvěž sílu mdlou, ať vzplane větší.“ —

Jak bez odmluvy duše šlechetníků
za svoji ráda bere cizí vůli,
jak znamením jen zjeví se jí, v mžiku

Mne uchvátila, dále co se hnuly
té paní kroky a pak Statiovi
— „Pojd’ též!“ — rty její vlídně zašeptnuly.

Bych místa víc měl čtenáři, pak nový
zpěv začal bych o nápoji tom, píti
zkad věčně chci, ježž popsat nelze slovy.

Leč listy všecky, které měly zníti
ve druhé Písni, jsou již naplněny;
dál uzda umění mi nedá jíti.

Já vrátil se z vln nejsvětějších pěny
tak znova stvořen, jak rostliny, vezdy
ve novém listí když jsou obnoveny.

Čist, připraven se vznésti mezi hvězdy.

Dante Alighieri
Božská komedie
Očistec

Překlad Jaroslav Vrchlický

Ilustrace na obálce z volných zdrojů (Gustave Doré; 1832–1883)

Redakce Jaroslava Bednářová

Vydala Městská knihovna v Praze
Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 2. elektronické vydání
Verze 1.0 z 21. 1. 2022

ISBN 978-80-274-2145-9 (epub)

ISBN 978-80-274-2146-6 (pdf)

ISBN 978-80-274-2147-3 (prc)